

De optimo reip. statu, deque nova insula Utopia, libellus vere aureus, nec minus salutaris quam festivus,

<https://hdl.handle.net/1874/420912>

RI
LA.

ra

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

T. MORI

U'TOPIA

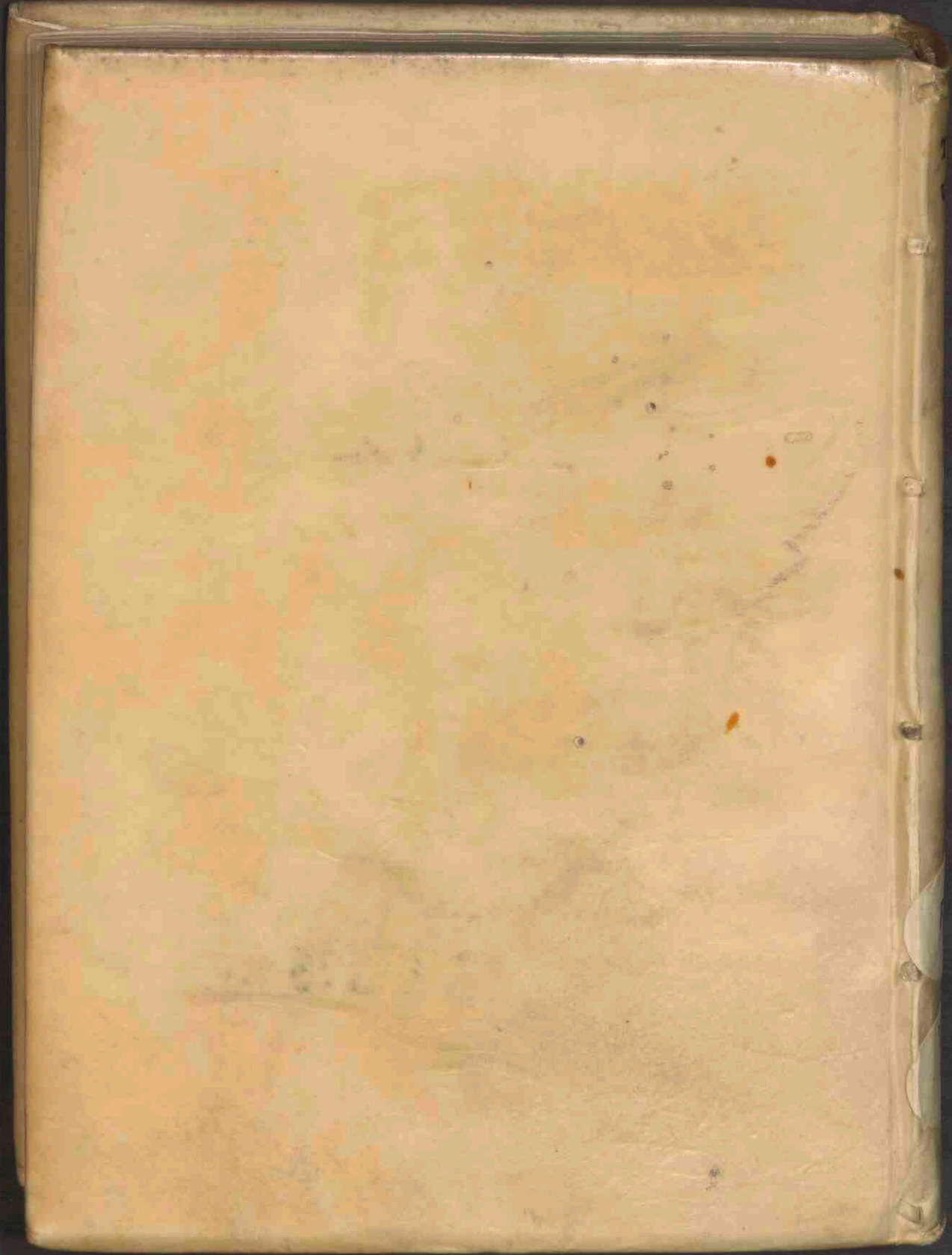
Rariora

Y. qu.
49

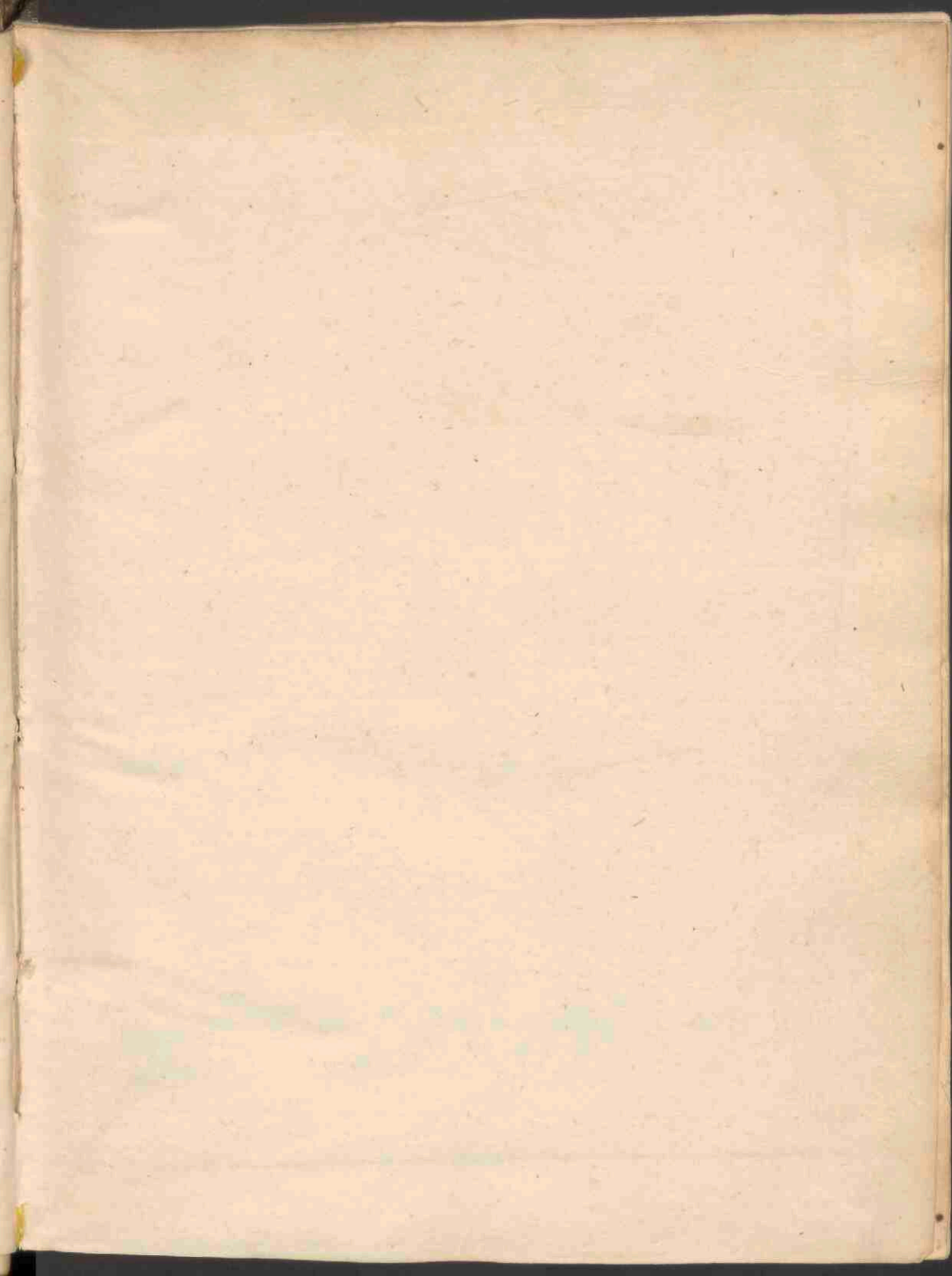

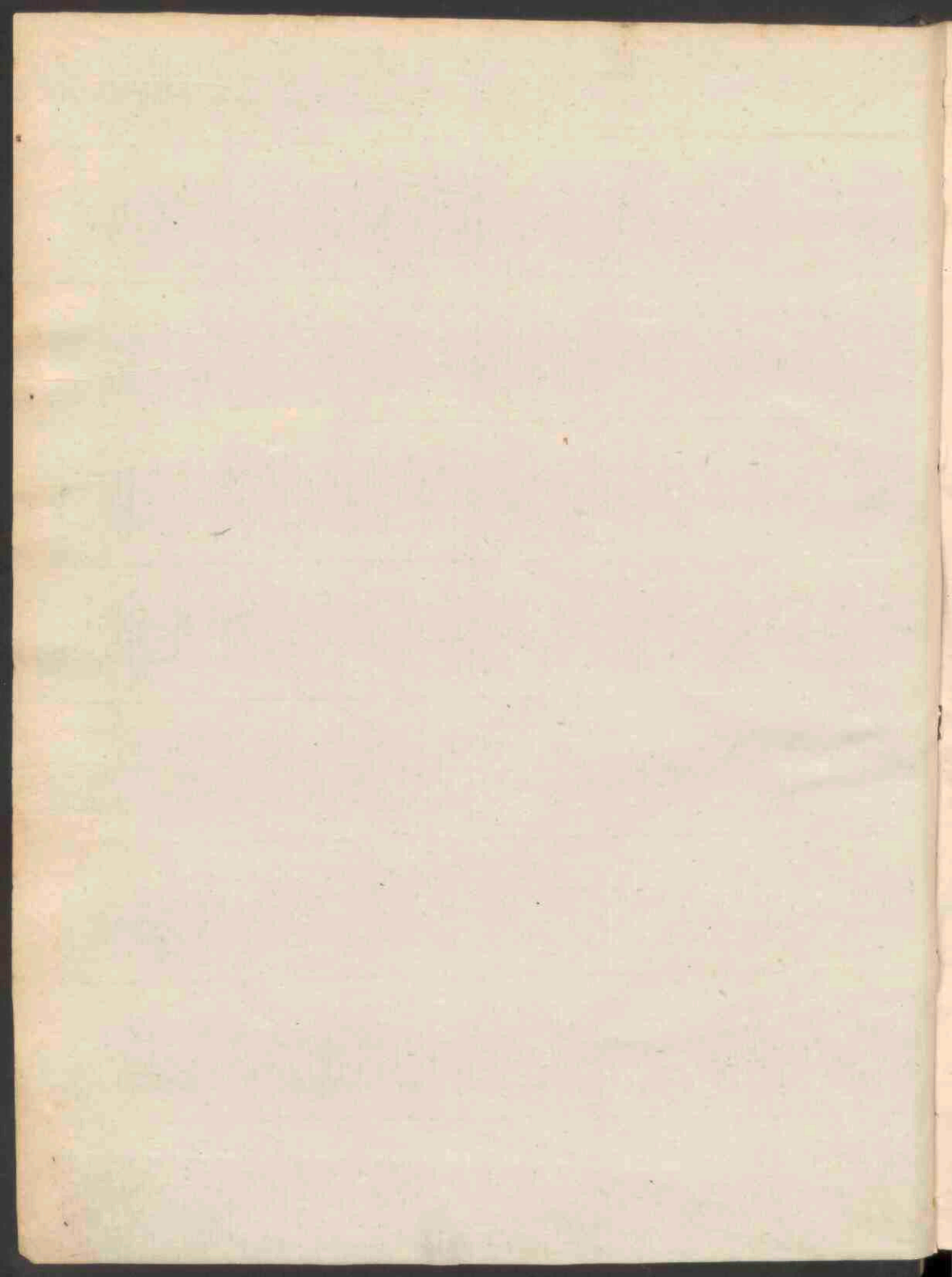
Y. qu.
49

Philosophici Theoretici

Quarto n°. 49.

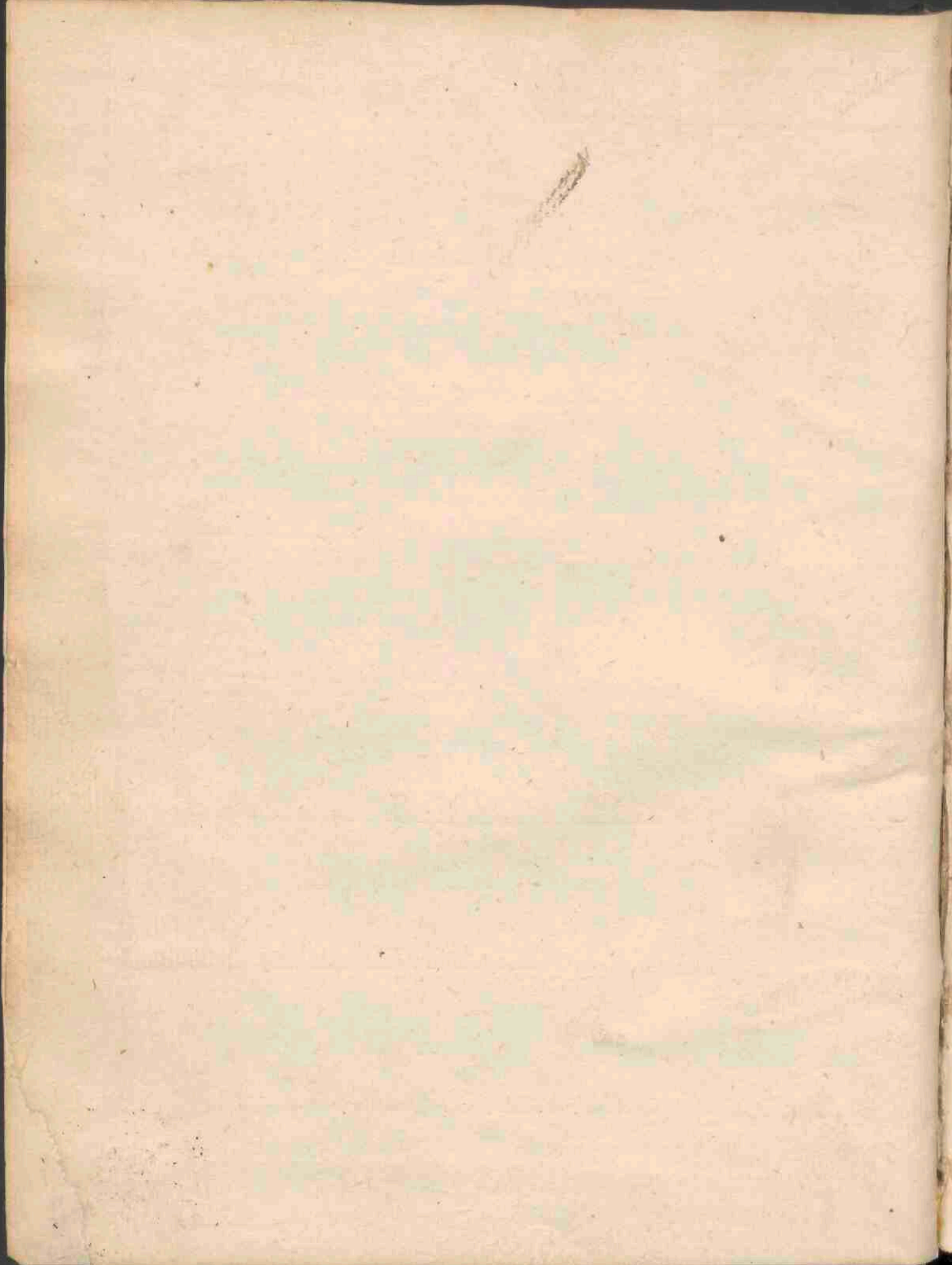
Rariora

THE
MUSEUM
OF
THE
CITY OF
NEW YORK
AND
THE
MUSEUM OF
THE
CITY OF
BOSTON

1850

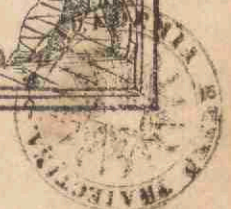
DE OPTI

MO REIP. STATV DEQVE
noua insula Vtopia libellus ue-
re aureus, nec minus salutaris
quàm festiuus, clarissimi disertif-
simiq; uiri THOMAE MORI in-
dytæ ciuitatis Londinensis ciuis
& Vicecomitis.

EPIGRAMMATA clarissimi
disertissimiq; uiri THOMAE
MORI, pleraq; è Græcis uersa.
EPIGRAMMATA. Des. Eras-
mi Roterodami.

Apud indytam Basileam.

Ex donat: hab: à B. B. B.

ERASMVS ROTERODAMVS IOAN
NI FROBENIO COMPATRI SVO
CHARISSIMO S. D.

VM antehac omnia Mori mei mihi supra
modū semper placuerint, tamen ipse meo
iudicio nonnihil diffidebam, ob arctissimā
inter nos amicitiam. Caterum ubi uideo
doctos uno ore omneis meo subscribere
suffragio, ac uehementius etiam diuinum
hominis ingeniū suspicere, non quod plus ament, sed quod
plus cernant, serio plaudo meæ sententiæ, nec uerebor post-
hac quod sentio palam eloqui. Quid tandem non præstitis-
set admirabilis ista naturæ felicitas, si hoc ingenium insti-
tuisset Italia? si totū Musarū sacris uacaret, si ad iustā fru-
gem ac uelut autumnū suū maturuisset? Epigrāmata lusit
adolescens admodū, ac pleraq; puer. Britāniam suam nūq;
egressus est, nisi semel atq; iterū, principis sui nomine lega-
tione fungens apud Flandros. Præter rem uxoriā, præter cu-
ras domesticas, præter publici muneris functionē, & causarū
undas, tot tantisq; regni negocijs distrahit, ut mireris esse
ociū uel cogitādi de libris. Proinde misimus ad te p̄gymna-
smata illius, & Vtopiā, ut si uideat tuis excusa typis orbi po-
steritatiq; cōmendentur. Quādo ea est tuæ officinæ autori-
tas, ut liber uel hoc nomine placeat eruditis, si cognitū sit è
Frobenianis ædibus pdisse. Bene uale cū optimo socero, cō-
iuge suauissima, ac mellitissimis liberis. Erasmi filiolum mi-
hi tecum cōmunem, inter literas natū, fac optimis literis in-
stituēdū cures. Louanij. VIII Cal. Septemb. An. M. D. XVII.

3
GVILLIELMVS

EVDAEVS THOMAE LV.

PSETO ANGLO S.

RATIAM SANÈ INGENTEM À
nobis inijssti Lupsete adolescētum do
ctissime, qui me porrecta mihi VTO
PIA THOMAE MORI, ad iucūdis
simā simul & usui futuræ lectionis in
tentionem auertisti. Nam cum à me dudum precibus
id contendisses, id quod meapte ipse sponte magnopere
exoptaturus eram, ut THOMAE LINACRI medi
ci utraq; lingua præstātissimi libros sex de sanitate tuē
da legerem, quos ille ex Galeni monumentis latinita
te nuper ita donauit, uel quibus ipse potius latinitatē,
ut si omnia eius autoris opera (quæ ego instar omnis
medicinæ esse puto) latina tandem fiant, non magno
pere tum medicorum schola Græcæ linguæ cognitio
nem desyderatura uideatur. eum librū ex schedis LI
NACRI tumultuaria lectione ita percurri (quarum mi
hi usum tantisper à te indultum summi loco benefi
cij duco) ut ea lectione multū me profecisse existimem,
sed ex libri ædicatione, quæ nunc à te sedulo procuratur
in officinis huius urbis, ego maiorem etiam profectū
mihi spondeam. Hoc nomine cum me tibi obstri
ctum esse

2 2

etum esse satis crederem, ecce tu mihi uelut prioris be-
 neficij uel appendicem uel auctarium V TOPIAM illā
 MORI donasti, hominis in primis acris, ingenioq; a-
 mceno, & in rerum humanarum æstimatione ueterato-
 ris. Eum librum cum ruri in manibus cursitando, sata-
 gendo, operis imperitando haberem (partim enim no-
 sti, partim audisti uillaticis me negocijs alterū iam hūc
 annum multum operæ impendisse) usq; adeo eius le-
 ctione affectus sum cognitis & perpensis Vtopinorū
 moribus & institutis, ut penè rei familiaris procuratio-
 nem intermiserim, atq; etiam abiecerim, cū nugās esse
 uiderem artem omnem industriamq; œconomicam,
 omnino curam census ampliaticem. qua tamen ipsa
 omne genus mortalium uelut cæstro quodam intesti-
 no & congenito exagitari nemo est qui non uideat &
 intelligat, ut legitimarum propè dixerim & ciuiliū ar-
 tium ac disciplinarum eum esse scopum fateri necesse
 sit, ut tam liuida quàm accurata solertia alter ab altero,
 qui cū ciuilitatis ius ei & interdū gentilitatis intercedit,
 quippiā semp abducat, abstrahat, abradat, abiuret, ex-
 primat, extundat, exculpat, extorqueat, excutiat, excu-
 dat, subducat, suffuret, suppilet, inuolet, legibusq; par-
 tim conuiuentibus, partim autoribus auferat & inter-
 uertat. Id adeo magis in ijs gentibus apud quas iura,
 quæ ciuilia & pontificia uocantur, amplius in utroq; so-
 ro ualent. Quorum moribus & institutis eam inualuis-
 se opinionē

se opinionē nemo nō uidet, ut homines cautionū prū-
dentes uel captionū potius, & inconsultorū ciuū aucu-
pes, & formularū, id est excipularū opifices, ac pactilis
iuris callentissimi, & litiū concinnatores iurisq; contra-
uersi, peruersi, inuersi, consulti, antistites esse iustitiæ æ-
quitatisq; existiment, soliq; digni q de æquo bonoq;
responsitent, atq; etiam (quod maius est multo) qui cū
imperio ac potestate statuant, quid unum quēq; habe-
re, quid non habere, quatenus cōdiūq; liceat. halucinā-
tis id utiq; sensus communis iudicio. quippe cū pleriq;
hominum crassis ignorantia lemīs cæcutientes, tam æ-
quissimam ferē causam unum quēq; putemus habere
quā maxime ius postulat, aut iure subnixus est. Cū
si ad ueritatis normam, & ad simplicitatis Euangelicæ
præscriptum exigere iura uelimus, nemo sit tam stupi-
dus quin intelligat, nemo tā uæcors quin fateatur si ur-
geas, tā ius & fas hodie ac iamdiu in sanctionibus pon-
tificijs, & ius atq; æquum in legibus ciuilibus & princi-
pum placitis dissidere, quā CHRISTI rerum huma-
narum conditoris instituta, eiusq; discipulorum ritus,
ab eorū decretis & placitis qui Cræsi & Midæ acruos
bonorum finem esse putant, & felicitatis cumulū, adeo
si iustitiā finire nūc uelis quomodo priscis autoribus
placuit, quæ ius suum unicuiq; tribuat, uel nullibi eam
in publico inuenias, uel (si dicere id mihi permittam) ci-
linariam quandam dispensatricem esse ut fateamur ne-
cessesse sit.

uesse sit, siue nunc imperitantium mores spectes, siue ci-
 uium inter se & popularium affectus. Nisi uero à ger-
 mana mundiç æquali iustitia (quod ius naturale uo-
 cant) manasse ius id cõtēderint, ut quo quisq; plus pol-
 leat, eo etiã plus habeat. quo autē plus habeat, eo plus
 eminere inter ciues debeat. quo sit ut iã iure gentiũ rece-
 ptũ esse uideamus, ut q nec arte nec industria memora-
 bili iuuare ciues suos & populares possunt, si modo pa-
 ctiles illos nexus & cõtactiles nodos teneãt, queis ho-
 minũ patrimonia obstringuntur, quosq; uulgus igna-
 rum, hominesq; literis humanioribus dediti ac procul
 foro, animi causa aut ueritatis indagandæ ergò agen-
 tes, partim Gordij uinacula esse ducunt, partim circula-
 toria, nec magnopere miranda, ij millenorum ciuium
 censum, & sæpe singularum ciuitatum, aut etiam am-
 pliorē habeant. ijdemq; tum locupletes, tum frugi ho-
 mines, tum magnifici conquisitores honorifice uociten-
 tur. Quippe ijs sæculis, ijs institutis, ijs moribus, in ijs
 gentibus quæ id ius esse statuerunt, ut tam summa fi-
 de atq; autoritate quisq; sit, quàm maximis opibus pe-
 nates suos architectatus est, ipse hæredesq; eius. idq;
 eo magis atq; magis, quo eorum adnepotes horumq;
 rursus abnepotes patrimonia à maioribus parta lucu-
 lentis certatim accessionibus cumulauerint, id est quo
 longius latiusq; confines, affines, cognatos, consangui-
 neosq; summouerint. At uero CHRISTVS possessio-
 num condi-

num conditor & moderator, Pythagoricam cōmunio-
 nem & charitatem inter affedas suos relictam, luculen-
 to sanxit exemplo, damnato capitis Anania ob temer-
 ratam cōmunionis legem. Quo certe instituto CHRI-
 STVS omne iuris, istius civilis pontificijq; adeo recen-
 tioris argumentosa uolumina, inter suos quidem abro-
 gasse mihi uidetur. quod ipsum ius hodie arcem tene-
 re prudentiæ uidemus, ac fata nostra regere. VTOPIA
 uero insula, quam etiam VDEPOTIAM appellari au-
 dio, mirifica utiq; sorte (si credimus) Christianos uero-
 ritus ac germanā ipsam sapientiā publice priuatimq;
 hauisse perhibetur, intemeratamq; ad hūc usq; diem
 seruasse, utpote quæ tria diuina instituta, hoc est bono-
 rum malorumq; inter ciues æqualitatem, seu malis ci-
 uilitatem numeris omnibus suis absolutam, & pacis ac
 tranquillitatis amorem constantem ac pertinacem, &
 auri argentiq; contemptū consertis (ut aiunt) manibus
 tetinet, tria (ut ita loquar) euerticula omnium fraudū,
 imposturarum, circūscriptionum, uersutiarum, & pluri-
 carum improbitatum. Superi suo numine facerent ut
 hæc tria VTOPIANAE legis capita trabalibus clauis
 firmæ ac statæ persuasionis in sensibus omniū morta-
 lium figerentur, protinus superbiam, cupiditatem, con-
 tentionē uas sanam, atq; alia penè omnia uulnifica Sty-
 gij aduersarij tela concidere languerēq; uideres, iurisq;
 illam uoluminum uim immensam, tot eximia solidāq;
 ingenia

ingenia ad libitinam usq; derinentia, ut casta & uacanti-
 tia teredinibus permitti, aut inuolucris officinarum di-
 cari. Proh diui immortales quæ nam Vtopianorum
 sanctitas eam diuinitus beatitudinem emereri potuit,
 ut auaritia & cupiditas in eam unam insulam irrumpe-
 re, aut irrepere tot sæculis non potuerint, nec inde iusti-
 tiam cum pudore proteruitate sua impudentiâq; ex-
 plodere & exigere. Deus nunc optimus maximus tam
 benigne cum ijs prouincijs egisset, quæ ab eius sacratis-
 simo nomine cognomentum retinent & amplectuntur:
 certe auaritia tot mentes alioquin egregias arduasq;
 deprauans & pessundans, semel hinc facesseret, & aure-
 um sæculum Saturniumq; rediret. Hic enim uero peri-
 culum esse quispiam autumarit ne forte Aratus & poë-
 tæ prisca opinione falsi fuerint, qui Iustitiam è terris de-
 cedentē in signifero circulo collocauerūt. restitisse em̄
 eam in Vtopia insula necesse est, si Hythlodæo credi-
 mus, nec dum in cælum peruenisse. uerum ego Vtopiã
 extra mundi cogniti fines sitam esse percunctando cõ-
 peri, insulam nimirū fortunatam, Elysijs fortasse cam-
 pis proximam, (nam Hythlodæus nõdum situm eius
 finibus certis tradidit ut Morus ipse testatur) multas
 quidem ipsam in urbes distractam, sed unam in ciuita-
 tem coeuntes aut cõspiranteis, nomine Hagnopolin,
 suis utiq; ritibus bonisq; acquiescentē, innocentia bea-
 tam, caelestem quodam modo uitam agentem, ut infra
 cælum

cælum, sic supra mundi huius cogniti colluionē. Quæ in tot mortalium studijs ut acribus & incitatis, sic inani bus & irritis turbide & æstuose in præcipitium rapitur. Eius igitur insulæ cognitionē THOMAE MORO debemus, qui beatæ uitæ exemplar, ac uiuēdi præscriptū ætate nostra promulgauit, ab Hythlodæo, ut ipse tradit, inuentum, cui omnia fert accepta, qui ut Vtopianis ciuitatem architectatus sit, ritusq; illis & instituta cōdiderit, id est beatæ uitæ argumētū nobis inde mutuatus sit, & importarit, MORVS certe insulam & sancta instituta stilo orationēq; illustrauit, ac ciuitatem ipsam Hagnopolitanorū ad normā regulāq; expoliuit, omniāq; ea addidit, unde operi magnifico decor uenustasq; accedit, & autoritas, etiā si in ea opera nauanda sibi tantū partes structoris uendicauit, uidelicet religio fuit maiores sibi partes in eo opere sumere, ne Hythlodæus iure queri posset gloriā sibi à MORO præceptam, præflorataq; relinqui, si quādo suos ipse labores literis mandare constituisset. *εὐλαβουμένου δὲ θεοῦ αὐτοῦ, μὴ ὑθλόδαος αὐτὸς ὁ τῆ ὀυδεποτία γε νήσω ἐμφιλοχωρῶν ἐπιφανείε ποτε δυσχεράνειε καὶ βαρύνοιτο τάυτην ἀγνωμοσύνην αὐτοῦ τοῦ γε ἐγκαταλιπόντος αὐτῶ προαπκνησμένον τὸ κλέος τοῦ εὐρέματος τοῦ τούτου. οὕτω γὰρ πεπεῖσθαι, πρὸς ἀνδρῶν ὄξιν ἀγαθῶντε καὶ σοφῶν.* MORO autem homini per se graui, & autoritate magna subnixo, fidem planè ut habeā, efficit Petri Aegidij Hantuerpiensis testimonium, quem uirum

nuncq̄ coram à me cognitum (mitto nūc doctrinæ morumq̄ cōmendationem) eo nomine amo quod ERASMI clarissimi uiri ac de literis sacris, profanis, omnēq̄ genus meritissimi, amicus est iuratissimus, quicum etiā ipso iamdiu societatem amicorū contraxi literis ultrocitrōq̄ obsignatis. Vale Lupfete mi dilectissime, & LINACRVM Britānici nominis columē (quod quidē ad literas bonas attinet) nō magis iam uestrū (ut spero) q̄ nostrū uerbis meis saluta, uel coram uel epistola inter-nuncia, idēq̄ primo quoq̄ tempore. is em̄ unus est paucorum, quibus me perlubens approbarim si possim, cū & ipse coram hic agens mihi se summe, Ioannēq̄ Ruelio amico meo, studiorumq̄ conscio probauerit, & eius excellentem doctrinam, exactamq̄ diligentiam in primis suspiciam, æmulariq̄ contendam. Velim etiam ut MORO salutem unā & alteram mandato meo uel mit-tas ut dixi, uel dicas. quem uirum in Mineruæ sacratius album iamdiu opinione mea, sermonēq̄ meo relatū, de Vtopia noui orbis insula summe & amo, & uen-eror. Eius enim historiam ætas nostra, posteræq̄ ætates habebunt uelut elegantium, utiliumq̄ institutorum se-minarium, unde translatis mores in suam quisq̄ ci-uitatem importent & accommodent. Vale, Parisijs pridie Cal. August.

Hexastichon

HEXASTICHON ANEMOLII POETAE LAV
 REATI, HYTHLODAEI EX SORO-
 RE NEPOTIS IN VTOPI-
 AM INSVLAM,

Vtopia priscis dicta, ob infrequentiam,
 Nunc ciuitatis æmula Platonica,
 Fortasse uictrix, (nam quod illa literis
 Deliniauit, hoc ego una præstiti,
 Viris & opibus, optimisque legibus)
 Eutopia merito sum uocanda nomine.

b 2

UTOPIENSIVM ALPHABETVM. 13

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20

TETRASTICHON VERNACVLA VTOPIENSIVM LINGVA.

Vtopos ha Boccas peula chama.
 0123456789 10111213 14151617 18192021
 polta chamaan
 222324 25262728.

Bargol he maglomi baccan
 29303132 33343536 37383940 41424344
 foma gymnosophaon
 4546 4748495051.

Agrama gymnosophon labarem
 525354 55565758 59606162 63646566
 bacha bodamilomin
 6768 6970717273.

Voluala barchin heman la
 747576 777879 808182 83848586
 lauoluola dramme pagloni.
 878889 909192 93949596.

HORVM VERSVVM AD VERBVM HAEC EST SENTENTIA.

Vtopus me dux ex non insula fecit insulam.
 Vna ego terrarum omnium absq; philosophia.
 Ciuitatem philosophicam expressi mortalibus.
 Libenter impartio mea, non grauatim accipio meliora.

CLARISSIMO D.

HIERONYMO BUSLIDIO PRAEPOSITO
ARIENSI, CATHOLICI REGIS CA
ROLI A CONSILIIIS, PETRVS
AEGIDIVS ANTVERPI-
ENSIS S. D.

UPERIORIBVS hisce diebus ornatissi-
me Buslidi, misit ad me THOMAS ille
MORVS, te quoq; teste, cui notissimus
est, eximium huius ætatis nostræ decus,
Vtopiã insulã, paucis adhuc mortalibus
cognitã, sed dignã in primis, quã ut plusq; Platonicam
omneis uelint cognoscere, præsertim ab homine facūdissi-
mo sic expressam, sic depictã, sic oculis subiectã, ut quo-
ties lego, aliquanto plus mihi uidere uidear, q̃ cū ipsum
Raphaëlẽ Hythlodæũ (nam ei sermoni æque interfui ac
MORVS ipse) sua uerba sonantẽ audirẽ. Etiam si uir ille
haud uulgari præditus eloquentia sic rem exponeret, ut
facile appareret eum nõ ea referre, quæ narrantibus alijs
didicisset, sed quæ cominus hausisset oculis, & in qbus nõ
exiguũ tempus esset uersatus, homo mea quidẽ sentẽtia,
regionũ, hominũ, & rerũ experientia uel ipso Vlyssẽ su-
perior, & qualẽ octingentis hisce annis nusq; arbitrer na-
tum, ad quẽ collatus Vespucius nihil uidisse putet. Iam
præterq; quod uisã q̃ audita narramus efficacius, aderat
homini peculiaris quædã ad explicandas res dexteritas.

Attamẽ

Attamen eadē hęc quoties MORI penicillo depicta contem-
 plor, sic afficior, ut mihi uidear nōnunq̄ in ipsa uersa
 ri Vtopia. Et hercule crediderim Raphaelē ipsū minus
 in ea insula uidisse p̄ omne quinquenniū quod illic egit,
 q̄ in MORI descriptione uideri liceat. Tantū hic occurrit
 undiq̄ miraculor, ut ambigā quid primū, aut potissimū
 admirer, felicissimæ memoriæ fidem, quæ tot res auditas
 duntaxat penē ad uerbū reddere potuerit, an prudentiā,
 qui uulgo ignotissimos fontes, unde om̄ia reipublicæ uel
 oriūtur mala, uel oriri possent bona, sic animaduertit, an
 orationis uim ac facultatē, qua tanta sermonis latini puri-
 tate, tantis dicendi neruis, tot res cōplexus est, præsertim
 un⁹ in tot publica simul & domestica negotia distractus.
 Verū hęc om̄ia tu minus admiraris doctissime Buslidi,
 qui familiari etiā cōsuetudine penitus habes cognitū, ho-
 mine maius ac propē diuinū hominis ingeniū. In cæteris
 igitur nihil est, quod illius scriptis quēā adijcere. Tantū te-
 trastichū uernacula Vtopiensium lingua scriptum, quod à
 MORI discessu, forte mihi ostēdit Hythlodæus apponen-
 dum curauit, præfixo eiusdē gentis alphabeto, tū adiectis
 ad margines aliquot annotatiunculis. Nā quod de insu-
 læ situ laborat MORVS, ne id quidē omnino tacuit Ra-
 phael, quanq̄ paucis admodū, ac uelut obiter attigit, ue-
 lut hoc ali⁹ seruās loco. Atq̄ id sanē nescio quo modo ca-
 sus quidā malus utriq̄ nostrū inuidit, siquidē cum ea lo-
 queretur Raphael, adierat MORVM è famulis quispiā,
 qui

qui illi nescio quid diceret in aurē, ac mihi quidē tanto attentius auscultanti. comitū quispiā, clarius, ob frigus opinor, navigatione collectū, tussiens, dicentis uoces aliquot interceptit. Verū non conquiescā, donec hāc quoq; partē ad plenū cognouero, adeo ut nō solum situm insulæ, sed ipsam etiā poli sublationē sim tibi ad unguē redditurus, si modo incolumis est noster Hythlodæus. Nam uariis de homine rumor adferē, alij affirmant perisse in itinere, rursus alij reuersum in patriā, sed partim suorū mores nō ferentē, partim Vtopiæ desyderio sollicitatū, eò remigasse. Nā quod huius insulæ nomē nusq; apud Cosmographos reperiat, pulchre dissoluit Hythlodæus ipse. Si quidem fieri potuit, inquit, ut nomē quo ueteres sint usi, postea sit cōmutatū. aut etiā illos hęc fugerit insula, quādo & hodie cōplures oriuntur terræ, prisca illis Geographis intactæ. Quāq; quorsum attinet hic argumentis astruere fidē, cū MORVS ille sit autor? Cæterū quod is ambigit de ædificatione, equidem laudo & agnosco uiri modestiā. At mihi uisum est opus modis omnibus indignū quod diu premeretur, & cū primis dignū, quod exeat in manus hominū, idēq; tuo potissimū nomine cōmendatū orbi, uel qd' MORI dotes tibi præcipue sint p̄spectæ, uel qd' nemo magis idoneus, q̄ rectis cōsilijs iuuēt rēpublicā, in qua iā annis cōpluribus, summa cū laude uersaris, tum prudētia, tū integritatis. Bene Vale studiorū Meccenas, & huius sæculi dec⁹, Antuerpiæ An. M. D. XVI. Cal. Nouēb.

Thomas

HANE

SOLE

THOMAS

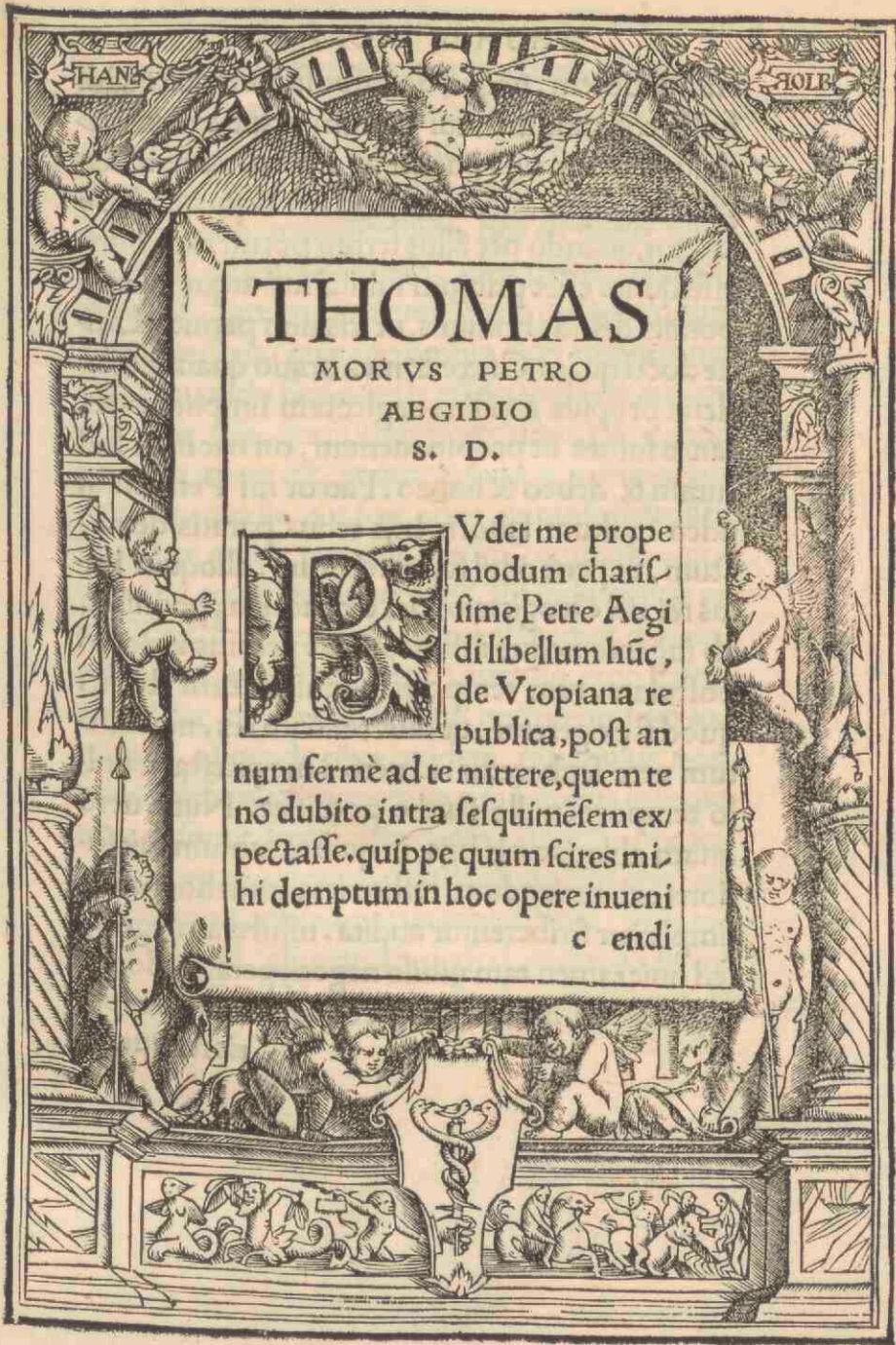
MORVS PETRO

AEGIDIO

S. D.

R

Vdet me prope
modum charis-
sime Petre Aegi-
di libellum hūc,
de Vtopiana re-
publica, post an-
num fermè ad te mittere, quem te
nō dubito intra sesquimèsem ex-
pectasse. quippe quum scires mi-
hi demptum in hoc opere inueni
c endi

endi laborem, neque de dispositione quicquam
fuisse cogitandum, cui tantum erant ea recitan-
da, quæ tecum unâ pariter audiui narrantem Ra-
phaelem. quare nec erat quod in eloquendo labo-
raretur, quando nec illius sermo potuit exquisitus
esse, quum esset primum subitarius, atque extem-
poralis, deinde hominis, ut scis, non perinde Lati-
ne docti quàm Græce, & mea oratio quanto acce-
deret propius ad illius neglectam simplicitatem,
tanto futura sit propior ueritati, cui hac in re soli
curam & debeo & habeo. Fateor mi Petre, mihi
adeo multum laboris hîjs rebus paratis detra-
ctum, ut penè nihil fuerit relictum. alioquin hu-
ius rei uel excogitatio, uel œconomia, potuisset,
ab ingenio neque infimo, neque prorsus indocto
postulare, tum temporis nonnihil, tum studiij.
quod si exigeretur, ut diserte etiam res, non tan-
tum uere scriberetur, id uero à me præstari, nul-
lo tempore, nullo studio potuisset. Nunc uero
quum ablatiis curis hîjs, in quibus tantum fuit su-
doris exhauriendum, restiterit tantum hoc, uti sic
simpliciter scriberentur audita, nihil erat negocij.
sed huic tamen tam nihilo negocij peragendo, cæ-
tera negocia mea minus ferè quàm nihil tempo-
ris reliquerunt

ris reliquerunt. Dum causas forenseis assidue ali-
 as ago, alias audio, alias arbiter finio, alias iudex
 dirimo, dum hic officij causa uisitur, ille negocij,
 dum foris totum fermè diem alijs impartior, re-
 liquum meis, relinquo mihi, hoc est literis, nihil.
 Nempe reuerso domum, cum uxore fabulan-
 dum est, gariendum cum liberis, colloquendum
 cum ministris, quæ ego omnia inter negocia nu-
 mero, quando fieri necesse est (necesse est autem,
 nisi uelis esse domi tuæ peregrinus) & danda
 omnino opera est, ut quos uita tuæ comites, aut
 natura prouidit, aut fecit casus, aut ipse delegisti,
 hijs ut te quàm iucundissimum compares, mo-
 do ut ne comitate corrumpas, aut indulgentia ex
 ministris dominos reddas. Inter hæc quæ dixi ela-
 bitur dies, mensis, annus. Quando ergo scribi-
 mus, nec interim de somno quicquàm sum lo-
 quutus, ut nec de cibo quidem, qui multis non
 minus absument temporis, quàm somnus ipse, qui
 uitæ absument fermè dimidium. At mihi hoc so-
 lum temporis adquiro quod somno ciboque sus-
 furor, quod quoniam parcum est, lente, quia ta-
 men aliquid, aliquando perfeci, atque ad te mi
 Petre transmisi Vtopiam ut legeres, & si quid ef-
 c 2 fugisset

fugisset nos, uti tu admoneres. Quanquã enim non hac parte penitus diffido mihi (qui utinam sic ingenio atque doctrina aliquid essem, ut memoria non usquequaque destituor) non usqueadeo tamen confido, ut credam nihil mihi potuisse excidere. Nam & Ioannes Clemens puer meus, qui adfuit ut scis unã, ut quem à nullo patior sermone abesse in quo aliquid esse fructus potest, quoniam ab hac herba qua & latinis literis & Græcis coepit euirefcere, egregiam aliquando frugem spero, in magnam me coniecit dubitationem, si quidem quum, quantum ego recordor, Hythlodæus narrauerit Amauroticum illum pontem, quo fluuius Anydrus insternitur, quingentos habere passus in longum, Ioannes meus ait detrahendos esse ducentos, latitudinem fluminis haud supra trecentos ibi continere. Ego te rogo rem ut reuoces in memoriam. Nam si tu cum illo sentis, ego quoque adsentiar & me lapsurum credam, sin ipse non recolis, scribam ut feci quod ipse recordari uideor mihi, nam ut maxime curabo, ne quid sit in libro falsi, ita si quid sit in ambiguo, potius mendacium dicam, quàm mentiar, quod malim bonus esse quàm prudens. Quanquã facile

Nota Theologicã differentiã inter mentiri & mendacium dicere.

facile fuerit huic mederi morbo, si ex Raphaelē ipso, aut praesens scisciteris, aut per literas, quod necesse est facias, uel ob alium scrupulum, qui nobis incidit nescio mea ne culpa magis, an tua, an Raphaelis ipsius. Nam neque nobis in mentem uenit querere, neque illi dicere, qua in parte noui illius orbis Vtopia sita sit. Quod non fuisse praetermissum sic, uellem profecto mediocri pecunia mea redemptum, uel quod subpudet me nescire, quo in mari sit insula de qua tam multa recensam, uel quod sunt apud nos unus & alter, sed unus maxime, uir pius & professione Theologus, qui miro flagrat desiderio ad eundem Vtopiam, non inani & curiosa libidine collustrandi noua, sed uti religionem nostram, feliciter ibi coeptam, foueat atque adaugeat. Quod quo faciat rite, decreuit ante curare ut mittatur à Pontifice, atque adeo ut creetur Vtopiensibus Episcopus, nihil eo scrupulo retardatus, quod hoc antistitium sit illi precibus impetrandum. Quippe sanctum ducit ambitum, quem non honoris aut quaestus ratio, sed pietatis respectus pepererit. Quamobrem te oro mi Petre uti aut praesens, si potes commode, aut absens per epistolam, compelles Hythlodæum

Sanctus
ambitus.

dæum, atq; efficias, ne quicquàm huic operi meo, aut insit falsi, aut ueri desyderetur. Atque haud scio an præstet ipsum ei librum ostendi. Nam neque alius æque sufficit, si quid est erratum corrigere, neq; is, ipse aliter hoc præstare potest, quàm si quæ sunt à me scripta perlegerit. Ad hæc: fiet ut hoc pacto intelligas, accipiat ne libenter, an grauatim ferat, hoc operis à me conscribi. Nempe si suos labores decreuit ipse mandare literis, nolit fortasse me: neque ego certe uelim, Vtopiensium per me uulgata republica, florem illi gratiamque nouitatis historiæ suæ præripere. Quamquam ut uere dicam, nec ipse mecum satis adhuc constitui, an sim omnino æditurus. Etenim tam uaria sunt palata mortalium, tam morosa quorundam ingenia, tam ingrati animi, tam absurda iudicia, ut cum hijs haud paulo felicius agi uideatur, qui iucundi atque hilares genio indulgent suo, quàm qui semet macerant curis, ut ædant aliquid quod alijs, aut fastidientibus, aut ingratiss, uel utilitati possit esse, uel uoluptati. Plurimi literas nesciunt: multi contemnunt. Barbarus ut durum reijcit, quicquid non est planè barbarum, Scioli aspernâtur ut triuiale, quicquid obsoletis uerbis

Ingrata ho-
minum iu-
dicia.

letis uerbis non scatet. quibusdam solum placent
 uetera, plerisque tantum sua. Hic tam tetricus est,
 ut non admittat iocos, hic tam insulsus, ut non fe-
 rat sales, tam simi quidam sunt, ut nasum omnem
 uelut aquam ab rabido morsus cane, reformidēt.
 adeo mobiles alij sunt, ut aliud sedentes probent,
 aliud stantes. Hi sedent in tabernis, & inter pocu-
 la de scriptorum iudicant ingenijs, magnaq; cum
 autoritate condemnant utcunque lubitum est, su-
 is quenque scriptis, ueluti capillicio uellicantes, ipsi
 interim tuti, & quod dici solet, *ἔχω βέλους*. qui/pe
 tam leues & abrasi undique, ut ne pilum qui/
 dem habeant boni uiri, quo possint apprehendi.
 Sunt praeterea quidam tam ingrati, ut quum im-
 pense delectentur opere: nihilo tamen magis a/
 ment autorem. non absimiles inhumanis hospi-
 tibus, qui quum opiparo conuiuio proluxe sint
 excepti, saturi demum discedunt domum, nullis
 habitis gratijs ei, à quo sunt inuitati. I nunc & ho-
 minibus tam delicati palati: tam uarij gustus:
 animi praeterea tam memoris & grati, tuis impen-
 sis epulum instrue. Sed tamen mi Petre tu illud
 age quod dixi cum Hythlodæo. postea tamen in-
 tegrum erit hac de re consultare denuo. Quan/
 quam si

Simos, uo-
 cat homi-
 nes nullo
 naso.

Prouerbi-
 um.

Mira co-
 latio.

24 MORI AD PET. AEGID. PRAEFATIO,
quàm si id ipsius uoluntate fiat : quandoquidem
scribendi labore defunctus : nunc sero sapio:
quod reliquum est de ædendo : se/
quar amicorum consilium : at/
que in primis tuum . Va-

le dulcissime Petre,

Aegidi : cum

optima

con-

iuge : ac

me ut soles a-

ma : quando ego te

amo etiam plus quàm soleo.

Io. Clemens. Hythlodæus. Tho. Morus. Pet. Aegid.

SERMONIS QVEM

RAPHAEL HYTHLODÆVS VIR EXIMIVS,
DE OPTIMO REIPUBLICÆ STATV HA-
BVIT, LIBER PRIMVS, PER ILLVSTREM
VIRVM THOMAM MORVM INCLYTÆ
BRITANNIARVM VRBIS LONDINI
ET CIVEM, ET VICECOMITEM.

QVVM NON EXIGVI MOMEN-
ti negocia quædam inuictissimus An-
gliaæ Rex HENRICVS eius nominis
octauus, omnibus egregij principis
artibus ornatissimus, cum serenissi-
mo Castel,

Paroemia.

mo Castellæ principe CAROLO controuerſa nuper habuiſſet, ad ea tractanda, componendâq; oratorē me legauit in Flandriam, comitem & collegam uiri incomparabilis Cuthberti Tunſtalli, quem ſacris ſcrinijs nuper ingenti omniū gratulatione præfecit, de cuius ſanè laudibus nihil à me dicitur, nō quod uerear ne parum ſynceræ fidei testiſ habēda ſit amicitia, ſed quod uirtus eius, ac doctrina maior eſt, q̄ ut à me prædicari poſſit, tum notior ubiq; atq; illuſtrior, q̄ ut debeat, niſi uideri uelim ſolem lucerna, quod aiunt, oſtendere. Occurrunt nobis Brugis (ſic enim cōuenerat) hi, quibus à principe negociū demandabatur, egregij uiri omnes. in hiſ præfectus Brugenſis uir magnificus, princeps & caput erat, cæterum os & pectus Georgius Temſicius Caſſiletanus Præpoſitus, non arte ſolum, uerū etiam natura facundus, ad hæc iureconſultiſſimus, tractandi uero negocij cum ingenio, tum aſſiduo rerum uſu eximius artiſex. ubi ſemel atq; iterum congreſſi, quibuſdā de rebus non ſatis cōſentiremus, illi in aliquot dieſ uale nobis dicto, Bruxellas profecti ſunt, principis oraculum ſciſciturū. Ego me interim (ſic enim reſ ferebat) Antuerpiam cōfero. Ibi dum uerſor, ſæpe me inter alioſ, ſed quo nō alioſ gratior, inuiſit Petrus Aegidiuſ Antuerpiæ natus magna fide, & loco apud ſuoſ honeſto, dignuſ honeſtiſſimo, quippe iuueniſ haud ſcio doctior ne, an moratior. eſt em̄ & optimuſ & literatiſſim⁹, ad hæc animo in omnes

omnes candido, in amicos uero tam propēso pectore amore, fide, adfectu tam syncero, ut uix unum aut alterum usq̄ inuenias, quem illi sentias omnibus amicitiae numeris esse conferendum. Rara illi modestia, nemini longius abest fucus, nulli simplicitas inest prudentior, porro sermone tam lepidus, & tam innoxie facetus, ut patriae desyderium, ac laris domestici, uxoris, & liberorum, quorum studio reuifendorū nimis q̄ anxie tenebar (iam tum enim plus quatuor mensibus abfuerā domo) magna ex parte mihi dulcissima cōsuetudine sua, & mellitissima confabulatione leuauerit. Hunc quum die quadā in templo diuæ Mariæ, quod & opere pulcherrimum, & populo celeberrimū est, rei diuinæ interfuissem, atq̄ peracto sacro, pararem inde in hospitium redire, forte colloquētem uideo cum hospite quodam, uergentis ad senium ætatis, uultu adusto, promissa barba, penula neglectim ab humero dependēte, qui mihi ex uultu atq̄ habitu nauclerus esse uidebatur. At Petrus ubi me cōspexit, adit ac salutat, respondere conan- tem seducit paululum, & uides inquit hunc? (simul desig- nabat eum cum quo loquētem uideram) eum inquit iam hinc ad te rectā parabam ducere. Venisset inquā pergratus mihi tua causa. Imo inquit ille, si nosses hominem, sua. Nam nemo uiuit hodie mortaliū omniū, qui tantam tibi hominū, terrarūq̄ incognitarum nar- rare possit historiam, quarum rerum audiendarū scio

d 1 auidissū

auidissimum esse te. Ergo inquā non pessime coniecta
 ui. Nam primo aspectu protinus sensi hominem esse
 nauclerum. Atqui inquit aberrasti longissime: nauiga-
 uit quidem non ut Palinurus, sed ut Vlysses: imo uelut
 Plato. Nempe Raphael iste, sic enim uocatur gentilitio
 nomine Hythlodæus, & latinæ linguæ nō indoctus, &
 græcæ doctissimus (cuius ideo studiosior q̄ Romanæ
 fuit, quoniam totum se addixerat philosophiæ: qua in
 re nihil quod alicuius momenti sit, præter Senecæ quæ-
 dam, ac Ciceronis extare latine cognouit) relicto fratri-
 bus patrimonio, qd' ei domi fuerat (est em̄ Lusitanus)
 orbis terrarū contemplandi studio Americo Vespucio
 se adiunxit, atq; in tribus posterioribus illarū quatuor
 nauigationū quæ passim iā legūtur, perpetuus eius co-
 mes fuit, nisi qd' in ultima cū eo nō rediit. Curauit em̄
 atque adeo extorsit ab Americo, ut ipse in his XXIII
 esset q̄ ad fines postremæ nauigatiōis in Castello relin-
 quebant'. Itaq; relictus est, uti obtēperaret animo eius,
 peregrinationis magis q̄ sepulchri curioso, quippe cui
 hæc assidue sunt in ore, Cælo tegitur qui non habet ur-
 nam, & Vndiq; ad superos tantundem esse uia. Quæ
 mens eius, nisi deus ei propitius adfuisset, nimio fuerat
 illi cōstatura. Cæterū postq̄ digresso Vespucio multas
 regiones cū quinq; Castellanorū comitibus emensus
 est, mirabili tandē fortuna Taprobanen delatus, inde
 peruenit in Caliquit, ubi repertis cōmode Lusitanorū
 nauibus

Apophthe-
 gma.

nauibus, in patriã deniq; præter spem reuehitur. Hæc
 ubi narrauit Petrus, actis ei gratijs quod tã officiosus
 in me fuisset, ut cuius uiri colloquiũ mihi gratum spera
 ret, eius uti sermone frueret, tantã rationem habuisset,
 ad Raphaelem me conuerto, tum ubi nos mutuo salu
 tassemus, atq; illa cõmunia dixissemus, quæ dici in pri
 mo hospitem cõgressu solent, inde domũ meam digre
 dimur, ibiq; in horto confidentes in scamno cespitibus
 herbeis constrato, cõfabulamur. Narrauit ergo nobis,
 quo pacto posteaq; Vespucius abierat, ipse, sociq;
 eius, qui in Castello remanserant, conueniendo atque
 blandiendo cõperint se paulatim eius terræ gentibus
 insinuare, iamq; non innoxie modo apud eas, sed etiã
 familiariter uersari, tum principi cuidã (cuius & patria
 mihi, & nomen excidit) grati, chariq; esse, eius liberalita
 te narrabat cõmeatum, atq; uiatricũ ipsi & quinq; eius
 comitibus affatim fuisse suppeditatũ, cũ itineris (quod
 per aquam ratibus, per terram curru peragebant) fide
 lissimo duce, qui eos ad alios principes, quos diligẽter
 cõmendati petebant, adduceret. Nam post multorum
 itinera dierum, oppida atque urbes aiebat reperisse se,
 ac non pessime institutas magna populorum frequen
 tia republicas. Nempe sub æquatoris linea tum hinc
 atq; inde ab utroq; latere quantum ferè spatij solis or
 bita cõplectitur, uastas obiacere solitudines perpetuo
 feruore torridas. Squalor undiq; & tristis rerum facies
 d 3 horrida

horrida atq; inculta omnia feris habitata, serpētibusq;
aut deniq; hominib⁹, neq; minus efferis quàm sint be
luæ, neq; minus noxijs. Cæterum ubi longius euectus
sis, paulatim omnia māsuescere, cælum minus asperū,
solum uirore blandū, mitiora animantiū ingenia, tan
dem aperiri populos, urbes, oppida, in his assidua non
inter se modo, ac finitimos, sed procul etiā dissitas gen
tes, terra mariq; cōmercia. Inde sibi natam facultatem
multas ultro citroq; terras inuisendi, quod nulla nauis
ad iter quodlibet instruebatur, in quam non ille, comi
tesq; eius libentissime admittebantur. Naues quas pri
mis regionibus conspexerūt, carina plana fuisse narra
bat. uela consutis papyris aut uiminibus intendebant,
alibi coriacea. post uero acuminatas carinas canabea
uela reppererunt. omnia deniq; nostris similia. nauitæ
maris ac cæli nō imperiti. Sed miram se narrabat inisse
gratiā, tradito magnetis usu, cuius antea penitus erant
ignari. ideóq; timide pelago consucuisse sese, neq; aliās
temere, q̄ ætate credere. Nunc uero eius fiducia lapi
dis contemnūt hyemem, securi magis, q̄ tuti, ut pericu
lum sit, ne quæ res magno eis bono futura putabatur,
eadem per imprudētiam magnorum causa malorum
fiat. Quid quoq; in loco se uidisse narrauit, & longum
fuerit explicare, neq; huius est operis institutum, & alio
fortasse loco dicetur à nobis, præsertim quicquid ex usu
fuerit nō ignorari, qualia sūt in primis ea, quæ apud po
pulos

pulos usq̄ ciuilit̄er cōiuentes animaduertit, recte prudenterq̄ prouisa. His enim de rebus & nos auidissime rogabamus, & ille libentissime disserebat, omissa interim inquisitione monstrorū, quibus nihil est minus nouum. Nam Scyllas & Celenos rapaces, & Lestrigonas populiuoros, atq̄ eiuscemodi immania portēta, nusq̄ ferē non inuenias, at sane ac sapienter instituto ciues haud reperiās ubilibet. Caterū ut multa apud nouos illos populos adnotauit p̄perā cōsulta, sic haud pauca recensuit, unde possint exempla sumi corrigendis harū urbiū, nationū, gentium, ac regnorū erroribus idonea, alio, ut dixi, loco à me cōmemoranda. Nunc ea tantum referre animus est, quæ de moribus atq̄ institutis narrabat Vtopiensium, præmissis tamen eo sermone, quo uelut tractu quodam ad eius mēt̄ionem reipublicæ deuentum est. Nam quū Raphael prudentissime recensisset, alia hic, alia illic errata, utrobique certe plurima, tū quæ apud nos, quæue itē sunt apud illos cauta sapientius, quum uniuscuiusq̄ populi mores atq̄ instituta sic teneret, tanq̄ in quēcunq̄ locum diuertisset, totā ibi uitam uixisse uideretur, admiratus hominem Petrus, Miror profecto mi Raphael, inquit, cur te regi cui piā non adiungas, quorū neminē esse satis scio, cui tu non sis futurus uehemēter gratus, utpote quē hac doctrina, atq̄ hac locorum hominumq̄ peritiā nō oblectare solum, sed exemplis quoque instruere, atq̄ adiuuare consilio

sis

sis idoneus, simul hoc pacto & tuis rebus egregie cōsu-
 lueris, & tuorum omnium commodis magno esse adiu-
 mento possis. Quod ad meos attinet, inquit ille, nō ual-
 de cōmoueor, nempe in quos mediocriter opinor me
 officij mei partes impleuisse. nam quibus rebus alij nō
 nisi senes & ægri cedunt, imo tum quoq; ægre cedunt,
 quum amplius retinere non possunt, eas res ego nō sa-
 nus modo ac uegetus, sed iuuenis quoq; cognatis, ami-
 cisq; dispartiuī, quos debere puto hac mea esse beni-
 gnitate cōtentos, neq; id exigere atq; expectare præte-
 rea, ut memet eorum causa regibus in seruitiū dedam.
 Bona uerba inquit Petrus, mihi uisum est non ut ser-
 uias regibus, sed ut inseruias. Hoc est inquit ille, una syl-
 laba plusq; seruias. At ego sic cēseo inquit Petrus, quo
 quo tu nomine rē appelles, eam tamen ipsam esse uia,
 qua non alijs modo & priuatim, & publice possis cōdu-
 cere, sed tuam quoq; ipsius cōditionem reddere felicio-
 rem. Feliciorem ne inquit Raphael, ea uia facerē, à qua
 abhorret animus? Atqui nunc sic uiuo ut uolo, quod
 ego certe suspicor paucissimis purpuratorū cōtingere.
 Quin satis est eorum, qui potētum amicitias ambiunt,
 ne magnā putēs iacturam fieri, si me atq; uno aut alte-
 ro mei similibus sint carituri. Tum ego, perspicuum est
 inquā te mi Raphael, neq; opū esse, neq; potētia cupi-
 dum, atq; ego pfecto huius tuæ mentis hominē nō mi-
 nus ueneror ac suspicio, q̄ eorū quēuis, q̄ maxime rerū
sunt

sunt potentes. Caterum uideberis planè rem te atque isthoc animo tuo tam generoso, tam uere philosopho dignam facturum, si te ita compares, ut uel cum aliquo priuatim incòmodo ingenium tuum atq; industriam, publicis rebus accommodes, quod nunq; tanto cum fructu queas, quàm si à consilijs fueris magno alicui principi, eiq; (quod te facturum certe scio) recta atq; honesta persuaseris. nempe à principe bonorum, malorumq; omnium torrens in totum populum, uelut à perenni quodam fonte promanat. In te uero tam absoluta doctrina est, ut uel citra magnam rerum usum, porro tanta rerum peritia, ut sine ulla doctrina, egregium consiliarium cuius regum sis praestaturus. Bis erras, inquit ille, mi More, primum in me, deinde in re ipsa. nam neq; mihi ea est facultas, quam tu tribuis, & si maxime esset, tamè quàm ocio meo negocium facerem, publicam rem nihil promoueam. Primum enim principes ipsi pleriq; omnes militaribus studijs (quorum ego neq; peritiam habeo, neq; desydero) libentius occupantur. q; bonis pacis artibus, maiusq; multo studium est, quibus modis per fas ac nefas noua sibi regna pariant, q; uti parta bene administrent. Praeterea quicumq; regibus à consilio sunt, eorum nemo est, qui non aut uere tantum sapit, ut non egeat, aut tantum sibi sapere uidetur, ut non libeat alterius probare consilium, nisi quod absurdissimis quibusq; dictis assentiuntur & supparasitatur eorum, quos ut maxime apud principem

cupiem gratiæ, student assentatione demereri sibi. Et certe sic est natura comparatum, ut sua cuiq; inuēta blandiantur. Sic & coruo suus arridet pullus, & suus simiæ catulus placet. Quod si quis in illo cœtu uel alienis inuidentium, uel præferentium sua, aliquid afferat, quod aut alijs temporibus factum legit, aut alijs fieri locis uidit, ibi qui audiunt, perinde agunt, ac si tota sapientiæ suæ periditaretur opinio, & post illa pro stultis planè sint habendi, nisi aliquid sufficiant inuenire, quod in aliorū inuentis uertant uitio. Si cætera destituant, tum huc confugiunt, hæc nostris, inquit, placere maioribus, quorum prudentiã utinam nos æquaremus. itaq; hoc dicto ueluti egregie perorata re confidunt. Tanq; magnū sit periculū, si quis ulla in re deprehendatur maioribus suis sapientior. à quibus tamen, ut quicq; optime consultū est, ita æquissimo animo ualere sinimus. at si qua de re potuit consuli prudentius, eam protinus ansam cupide arreptam mordicus retinemus. Itaq; in hæc superba, absurda, ac morosa iudicia, cū sæpe alibi, tum semel in Anglia quoq; incidi. Obsecro in quã, fuisti apud nos? Fui inquit, atq; aliquot menses ibi sum uersatus, non multo post eam cladem, qua Anglorū occidentaliū ciuile aduersus regem bellum miserāda ipsorum strage cōpressum est. Interea multum debui reuerendissimo patri Ioanni Mortono Cantuariēsi Archiepiscopo & Cardinali, ac tum quoq; Angliæ Cancellario, uiro

rio. uiro mi Petre (nā Moro cognita sum narraturus)
 nō autoritate magis, q̄ prudētia ac uirtute uenerabilis.
 Etenim statura ei mediocris erat, nec ætati, q̄q̄ seræ cē
 dens. uultus quē reuereare, nō horreas. in congressu nō
 difficilis. serius tamen & grauis. libido erat asperius in-
 terdum cōpellando supplicātes experiri, sed sine noxa,
 quid ingenij, quā animi præsentia quisq; præ se ferret,
 qua uelut cognata sibi uirtute, modo abesset impuden-
 tia delectabatur, & ut idoneā ad res gerēdas amplecte-
 batur, Sermo politus & efficax, Iuris magna peritia, in-
 genium incōparabile, memoria ad prodigiū usq; excel-
 lens. Hæc em̄ natura egregia, discendo atq; exercendo
 puexit. Huius cōsilijs rex plurimū fidere, multū Resp.
 niti (cū ego aderā) uidebatur. quippe qui ab prima ferē
 iuuenta protinus à schola cōiectus in aulā, maximis in
 negocijs per omnē uersatus ætatē, ac uarijs fortunæ æsti-
 bus assidue iactatus prudentiā rerum (quæ sic recepta
 nō facile elabatur) multis, magnisq; cū periculis didice-
 rat. Forte fortuna quū die quodā in eius mensa essem,
 laicus quidam legum uestratiū peritus aderat, is nescio
 unde nactus occasione, cœpit accurate laudare, rigidā
 illā iustitiā, quæ tū illic exercebat̄ in fures, quos passim
 narrabat nōnunq; suspēdi uiginti in una cruce, atq; eo
 uehementius dicebat se mirari, cū tam pauci elaborent̄
 supplicio, quo malo fato fieret, uti tā multi tamē ubiq;
 grassarent̄. Tum ego, ausus em̄ sum libere apud Cardi-

De legib⁹
parū æqs

nalem loqui: nihil mireris inquā. Nam hæc punitio furum & supra iustum est, & nō ex usu publico. Est enim ad uindicanda furta nimis atrox, nec tamē ad refrenanda sufficiens. Quippe neq; furtum simplex tam ingēs facinus est, ut capite debeat plecti, neque ulla pœna est tanta, ut ab latrocinijs cohibeat eos, qui nullam aliā artem quærendi uictus habent. Itaq; hac in re non uos modo, sed bona pars huius orbis imitari uidetur malos præceptores, qui discipulos uerberant libentius q̄ docent. Decernūtur enim furanti grauiā atq; horrēda supplicia, cum potius multo fuerit prouidendū, uti alius quis esset prouentus uitæ, ne cuiq; tam dira sit furandi primū, dehinc pereundi necessitas. Est inquit ille, satis hoc prouisum: sunt artes mechanicæ, est agricolatio, ex his tueri uitā liceat, ni sponte mali esse mallent. At non sic euades inquā. Nam primū omittamus eos, qui sæpe uel ab externis bellis, uel ciuilibus mutili redeūt domum, ut nuper apud uos è Cornubiensi prælio, & non ita pridem è Gallico, qui uel Reip. impendūt mēbra, uel regi, quos neq; pristinas artes exercere debilitas patitur, neq; ætas nouam discere. hos inquā omittamus, quando bella per intermissas uices cōmeant. Ea cōtemplemur, quæ nullo die nō accidunt. Tantus est ergo nobilium numerus, qui nō ipsi modo degant ociosi tanq; fuci laboribus aliorū, quos puta suorū prædiorū color nos augēdis redditibus ad uiuū usq; radunt. Nam eam
solam

Qua ratio
ne fieri pos
sit, ne tam
multi sint
fures.

solam frugalitatem nouere, homines alioquin ad mendicitatem usq; prodigi:uerū immensam quoq; ociosorum stipatorum turbam circūferunt, qui nullam unq; quærēdi uictus artē didicere. Hi simul atq; herus obierit, aut ipsi ægrotauerint, eñciuntur ilico, nam & ociosos libentius q̄ ægrotos alunt, & saepe morientis heres nō ptinus alendæ sufficit paternæ familiæ, interim illi esuriunt strennue, nisi strennue latrocineñtur. Nam quid faciunt? Siquidē ubi errando paululū uestes ac ualetudinem attriuere, morbo iam squalidos, atq; obsitos panis, neq; generosi dignātur accipere, neq; audent rustici: non ignari eum qui molliter educatus in ocio ac delicijs, solitus sit accinētus acinace ac cetra, totam uiciniam uultu nebulonico despiciere & contemnere omnes præse, haudquaq; idoneum fore, qui cum ligone ac marra, maligna mercede ac uictu parco, fideliter inferuiat pauperi. Ad hæc ille, atqui nobis inquit, hoc hominum genus in primis fouendū est. In his enim, utpote hominibus animi magis excelsi ac generosioris, q̄ sunt opifices aut agricolæ, consistunt uires ac robur exercitus, si quando sit cōfligendū bello. Profecto inquā ego, eadē opera dicas licet, belli gratia fouēdos esse fures, quibus haud dubie nunq; carebitis, dum habebitis hos. Quin neq; latrones sunt instrennui milites, neq; milites ignauissimi latronū, adeo inter has artes belle conuenit. At hoc uitium tamē frequens est uobis, nō propriū. est em̄

Quā per/
niciē adfe/
rant perpe/
tua militū
præsidia.

omniū ferè gentiū cōmune. Nam Gallias infestat aliā
præterea pestis pestilentior, Tota patria stipendiarijs,
in pace quoq; (si illa pax est) oppleta atq; obfessa mili-
tibus, eadem persuasione inductis, qua uos ociosos hic
ministros alendos esse cēsuisistis, nempe quod Moroso/
phis uisum est, in eo sitam esse publicam salutem, si in
promptu semper adsit ualidum, firmumq; præsidium,
maxime ueteranorū, necq; enim cōfidunt in exercitatis
quicq;. ut uel ideo quærendū eis bellum sit, ne imperi-
tos habeāt milites, & homines iugulandi gratis, ne (ut
habet facete Salustius) manus aut animus incipiat per
ocium torpescere. At quàm sit perniciosum huiusmodi
beluas alere, & Gallia suo malo didicit, & Romanorū,
Carthaginensium, ac Syrorum, tum multarū gentium
exempla declarant, quorū omniū non imperiū modo,
sed agros quoq;, atq; adeo urbes ipsas parati ipsorum
exercitus alijs atq; alijs occasionibus euerterūt. Quam
uero nō magnopere necessariū, uel hinc elucescit, quod
ne Galli quidem milites armis ab unguiculis exercita-
tissimi cum euocatis comparati uestris, admodū sæpe
gloriantur superiores sese discessisse, ut ne quid dicam
amplius, ne præsentibus uidear adblandiri uobis. Sed
nec uestri illi uel opifices urbici, uel rudes atq; agrestes
agricolæ ociosos generosorū stipatores creduntur ual-
de pertimescere, nisi aut hi quibus ad uires atq; auda-
ciam corpus contigit ineptius, aut quorum animi uis
inopia

inopia rei familiaris infringitur, adeo periculū nullum est, ne quorū ualida & robusta corpora (neq; enim nisi selectos dignantur generosi corrumpere) nunc uel elanguescūt ocio, uel negocijs propè muliebribus emolliuntur. ijdem bonis artibus instructi ad uitam, & uirilibus exercitati laboribus effoementur. Certe utcunq; sese hæc habet res, illud mihi nequaquā uidetur publicæ rei conducere, in euentum belli, quod nunquā habetis, nisi quum uultis, infinitam eius generis turbam alere, quod infestat pacem, cuius tanto maior haberi ratio, quàm belli debeat. Neque hæc tamen sola est furandi necessitas. Est alia magis quantum credo, peculiaris uobis. Quenam est ea inquit Cardinalis. Oues inquam uestræ, quæ tam mites esse, tamq; exiguo solent ali, nunc (uti fertur) tam edaces atq; indomitæ esse cœperunt, ut homines deuorēt ipsos, agros, domos, oppida uastent ac depopulentur. Nempe quibuscunq; regni partibus nascitur lana tenuior, atque ideo preciosior, ibi nobiles & generosi, atq; adeo Abbates aliquot sancti uiri, non his contenti redditibus, fructibusq; annuis, qui maioribus suis solebant ex prædijs crescere, nec habentes satis, quod ociose ac laute uiuentes, nihil in publicū profint, nisi etiā obsint, aruo nihil relinquunt, omnia claudunt pascuis, demoliuntur domos, diruunt oppida, templo duntaxat stabulandis ouibus relicto, & tanquā parum soli perderent apud uos ferarum saltus, ac uiuaria, illi
boni

boni uiri habitationes omnes, & quicquid usque est culti, uertunt in solitudinem. Ergo ut unus helluo inexplibilis ac dira pestis patriae, continuatis agris, aliquot millia iugerum uno circūdet septo, efficiuntur coloni quidam, suis etiam aut circūscripti fraude, aut ui oppressi exuuntur, aut fatigati iniurijs, adiguntur ad uenditionē. Itaque quoquo pacto emigrant miseri, uiri, mulieres, mariti, uxores, orbi, uiduæ, parētes cum parujs liberis, & numerosa magis quam diuite familia, ut multis opus habet manibus res rustica, emigrant inquā è notis atque assuetis laribus, nec inueniunt quo se recipiāt, supellectilē omnē haud magno uendibilem, etiā si manere possit emptorem, quū extrudi necesse est, minimo uenūdant. id quū breui errando insumpserint, quid restat aliud denique, quam uti furentur, & pendeant iuste scilicet, aut uagentur atque mendicent. quantum tum quoque uelut errone conueniuntur in carcerem, quod ociosi obambulent, quorū operā nemo est qui conducat, quū illi cupidissime offerant. Nam rusticae rei cui assueuerūt nihil est quod agatur, ubi nihil feritur. Siquidem unus opilio atque bubulcus sufficit ei terrae depascendae pecoribus, in cuius cultum, ut sementi faciendae sufficeret, multae poscebantur manus. Atque hac ratione fit, ut multis in locis annona multo sit carior. Quin lanarum quoque adeo increuit premium, ut à tenuioribus, qui panos inde solent apud uos conficere, prorsus emi non possint, atque ea ratione plures

plures ab opere ablegantur in ocium. Nam post aucta pascua infinitam ouium uim absumpsit tabes, uelut eorum cupiditatē ulciscente deo immissa in oues lue, quā in ipsorum capita contortam esse fuerat iustius. Quod si maxime increseat ouium numerus, precio nihil decreuit tamen, quod earum, si monopolium appellari non potest quod nō unus uendit, certe oligopolium est. Reciderunt enim ferè in manus paucorum, eorundemq; diuitū, quos nulla necessitas urget ante uendēdi quàm libet, nec ante libet quàm liceat quanti libet. Iam cætera quoque pecorum genera, ut æque cara sint, eadem ratio est, atq; hoc etiam amplius, quod dirutis uillis, atq; imminuta re rustica non sint qui fœturam curent. Neq; enim diuites illi, ut ouium, sic etiam armentorum fœtus educant: sed aliunde macra empta uili, posteaq; suis pascuis pinguerint, magno reuendunt. Ideoq; sicuti reor, nondum sentitur totum huius rei incommodum. Nempe adhuc his modo locis reddunt cara, ubi uendunt. cæterum ubi aliquandiu celerius extulerint illinc, quàm nasci possint, tū demū ibi quoq; paulatim decrescante copia, ubi coëmuntur, necesse est hic insigni laboretur inopia. Ita qua re uel maxime felix hæc uestra uidebatur insula, iam ipsam paucorum improba cupiditas uertit in perniciem. Nam hæc annonæ caritas in causa est, cur quisq; quàm possit plurimos è familia dimittat, quo quæso nisi mendicatum, aut quod genero-

f sis

sis animis persuadeas facilius latrocinatū? Quid quod
 ad miseram hanc egestatem, atq; inopiam adiungitur,
 importuna luxuries, Nam & ministris nobilium, & opi
 ficibus, & ipsis propemodū rusticis, & omnibus deniq;
 ordinibus, multū est insolētis apparatus in uestibus, ni
 mius in uictu luxus, Iā ganea, lustra, lupanar, & aliud lu
 panar tabernæ, uinariæ, ceruisiariæ, postremo tot im
 probi ludi, alea, charta, fritillus, pila, sphaera, discus, an
 non hæc celeriter exhausta pecunia, recta suos mystas
 mittunt aliquò latrocinatum? Has perniciosas pestes
 eiijcite, statuīte, ut uillas atq; oppida rustica, aut hi resti
 tuant qui diruere, aut ea cedant reposituris, atq; ædifi
 care uolentibus. Refrenate coëmptiones istas diuitum,
 ac uelut monopolij exercendi licentiã. Pauciores alant
 ocio, reddatur agricolatio, lanificium instauretur, ut sit
 honestum negociū, quo se utiliter exercent ociosa ista
 turba, uel quos hæctenus inopia fures fecit, uel qui nūc
 erroneos aut ociosos sunt ministri, fures nimirum utriq;
 futuri. Certenisi his malis medemini, frustra iactetis
 exercitam in uindicanda furta iustitiam. nempe specio
 sam magis, q̄ aut iustã aut utilem. Siquidẽ quū pessim
 e sinitis educari, & mores paulatim ab teneris annis
 corrūpi, puniendos uidelicet, tum demū quū ea flagi
 tia uiri designent, quorum spem de se perpetuã à pueri
 tia usq; præbuerāt, quid aliud quã so q̄ facitis fures, &
 ijdem plectitis? Iam me hæc loquente iuris ille consul
 tus inte

tus interim se ad dicendum composuerat, ac statuerat secum modo illo solenni disputantium uti, qui diligentius repetunt quæ respondent, adeo bonam partem laudis ponunt in memoria. Belle, inquit, dixisti profecto, quum sis uidelicet hospes, qui magis audire his de rebus aliquid potueris, quæ exacte quicquæ cognoscere, id quod ego paucis efficiam perspicuum. Nam primum ordine recensebo quæ tu dixisti, deinde ostendam quibus in rebus imposuit tibi nostrarum rerum ignorantio, postremo rationes tuas omnes diluam atque dissoluam. Igitur ut à primo quod sum pollicitus exordiar, quatuor mihi uisus es: Tace inquit Cardinalis: nam haud responsurus paucis uideris qui sic incipias. Quæ obrem leuabimus in præsentem te hac respondendi molestia, seruaturi tamen integrum id munus tibi in proximum congressum uestrum, quem (nisi quid impediat, aut te, aut Raphæle hunc) crastinus dies uelim referat. Sed interim abste mi Raphæle perquam libenter audierim, quare tu furtum putes ultimo supplicio non puniendum quam uel aliam poenam ipse statuas, quæ magis conducatur in publicum. Nam tolerandum ne tu qui dem sentis. At si nunc per mortem quoque, tamen in furtum ruitur, proposita semel uitæ securitate, quæ uis, quis metus posset absterrere maleficos: qui mitigatione supplicij, uelut præmio quodam ad maleficiū se inuitatos interpretaretur? Omnino mihi uidetur inquæ

Expressit
morem ei
Cardinali
familiarē
interpellā,
di si quis
loquacius
ageret.

pater benignissime homini uitā eripi propter ereptam pecuniam prorsus iniquum esse. Siquidem cum humana uita ne omnibus quidē fortunæ possessionibus paria fieri posse arbitror. Quod si læsam iustitiam, si leges uiolatas, hac rependi pœna dicant, haud pecuniā: quid ni merito summum illud ius, summa uocetur iniuriā?

Manliana
imperia
ex Liuiō.

Nam neq; legū probanda sunt tam Manliana imperia, ut sicubi in leuissimis parum obtemperetur, illico stringant gladium: neq; tam Stoica scita, ut omnia peccata adeo existiment paria, uti nihil iudicent interessē, occidat ne aliquis hominem, an nummum ei surripiat, inter quæ (si quicq; æquitas ualeat) nihil omnino simile aut affine. Deus uetuit occidi quenq;, & nos tam facile occidimus ob ademptā pecuniolam? Quod si quis interpretetur, illo dei iussu interdictam necis potestatem, nisi quatenus humana lex declaret occidēdū, quid obstat quo minus homines eodem modo constituent inter se, quatenus stuprum admittendum sit, adulterāndum, peierandum? Siquidem quum deus non aliena modo, uerum etiā suæ cuique mortis ius ademerit, si hominum inter se consensus de mutua cede, certis placitis consentientium, adeo debet ualere, ut illius præcepti uinculis eximat suos satellites, qui sine ullo exemplo dei, eos interemerint, quos humana sanctio iussit occidi: an non hoc pacto præceptum illud dei tantum iuris est habiturum, quantū humana iura permiserint?

ac fiet

ac fiet nimirum ut ad eundem modum omnibus in rebus statuatur homines, quatenus diuina mandata conueniat obseruari. Denique lex Mosaica, quantū inde mens & aspera: nempe in seruos, & quidem obstinatos lata, tamē pecunia furtum haud morte mulctauit. Ne putemus deum in noua lege demētia: qua pater imperat filijs maiorem indulsisse nobis inuicem s̄uendi licentiam. Hæc sunt cur non licere putem. Quam uero sit absurdum, atq; etiam perniciosum reipub. furem, atq; homicidam ex æquo puniri, nemo est, opinor, qui nesciat. Nempe quum latro conspiciat non minus imminere discriminis duntaxat furti damnato, q̄ si præterea conuincatur homicidij, hac una cogitatione impellitur in eadem eius, quem alioqui fuerat tantum spoliaturus. quippe præterq̄ quod deprehenso nihil sit plus periculi, est etiā in cæde securitas maior, & maior cælādi spes sublato facinoris indice. Ita q; dū fures nimis atrociter studemus perterrefacere, in bonorum incitamus perniciem. Iam quod quæri solet: quæ punitio possit esse cōmodior: hoc meo iudicio haud paulo facilius est reperi: q̄ quæ possit esse deterior. Cur enim dubitemus eā uiam utilem esse castigādis sceleribus: quā scimus olim tam diu placuisse Romanis administrandæ reipub. peritissimis? Nempe hi magnorum facinorum cōuictos in lapidinas, atq; fodienda metalla damnabant, perpetuis adseruādos uinculis. Quantū ego quod ad hanc

Respubli
ca Polyleri
tarū apud
Perfas.

Annotan
dum nobis
qui secus
facimus.

rem attinet, nullius institutū gentis magis p̄bo, quàm id quod interea dū peregrinabar, in Perside obseruatū apud uulgo dictos Polyleritas adnotavi, populū neq; exiguū, neq; imprudenter institutū, & nisi quod tributum quotannis Persarū pendit regi: cætera liberū ac suis p̄missum legibus. Cæteræ quoniā longe ab mari, montibus ferè circūdati, & suæ terræ nulla in re maligne cōtenti fructibus, neq; adeūt alios sæpe, neq; adeūt tur, tamē ex uetusto more gentis, neq; fines prorogare student, & quos habent ab omni facile iniuria, & montes tuent, & pensio quā rerum potienti persoluunt, immunes prorsus ab militiā, haud perinde splendide, atq; cōmode, felicesq; magis quàm nobiles, aut clari degūt. quippe ne nomine quidē opinor præter q̄ conterminis admodum, satis noti. Ergo apud hos furti qui peraguntur, quod sustulere domino reddūt, non, quod alibi fieri solet, principi: utpote cui tantū iuris esse censent in rem furtiuam quantū ipsi furi: Sin res perierit, precio ex bonis furum confecto, ac persoluto tum reliquo uxoribus eorū, atq; liberis integro, ipsi damnantur in opera, ac nisi atrociter cōmissum furtū est, neq; claudūt tur ergastulo, neq; gestant compedes, sed liberi, ac soluti in publicis occupantur operibus. detrectantes ac languidius gerentes sese: non tā uinculis coercent quàm excitant uerberibus, strēnuam nauantes operā, absunt à contumelijs, noctu tantū nominatim censiti cubiculis includunt

includuntur. præter assiduum laborem nihil incōmodi
 est in uita. Aluntur enim haud duriter qui publicæ rei
 seruiūt, è publico. alibi aliter. Siquidē alicubi quod im-
 penditur in eos ex eleemosyna colligitur, atq; ea uia q̄
 q̄ incerta: tamen ut est ille populus misericors nulla re-
 perit̄ uberior. alibi reditus quidā publici ad id destinā-
 tur. Est ubi certum in eos usus tributum uiritim confe-
 runt. Quin aliquot in locis nullum publicum opus fa-
 ciūt, sed ut priuatus quisq; eget mercenarijs, ita illorum
 cuiuspiam in eum diem operam, stata mercede condu-
 cit apud forum, paulo minoris quàm quanti liberā fue-
 rat conducturus: præterea fas est seruilē ignauia fla-
 gris corripere. Sic fit uti nuncq̄ opere careant: & præter
 uictum aliquid quoq; die ab singulis publico inferat̄
 ærario. Vno quodam colore uestiuntur & omnes & so-
 li, capillo non abrafo uerum paulo supra auriculas at-
 tonso, è quarum altera paululum præscinditur. Cibum
 cuiq; ab amicis dari, potumq; ac sui coloris uestem, li-
 cet pecuniam datam esse danti pariter, atq; accipiētī ca-
 pitale, neq; minus periculosum etiā homini libero qua-
 cunq; de causa nummum à damnato recepisse, & ser-
 uos item (sic enim damnatos uocant) arma contingere.
 Suos quæq; regio propria distinguit nota, quàm ab-
 iecisse capitale est, ut uel extra suos conspici fines, uel cū
 alterius regionis seruo quicq; esse collocutum. At neq;
 tutior fugæ meditatio q̄ ipsa est fuga. Quin consciūm
 talis fuisse.

At idē ho-
 die famuli
 nobilium
 pulchrum
 sibi ducūt

talis fuisse cōsiliū in seruo nex est: in libero seruitus. Cō
 tra iudici prēmia decreta sunt: libero pecunia, seruo li
 bertas. utriq; uero uenia atq; impunitas consciētiae, ne
 quando persequi malum consilium q̄s poenitere sit tu
 rius. Huius rei hæc lex atq; hic ordo est, quem dixi, qui
 quātum habeat humanitatis & commodi, facile patet.
 quando sic irascitur, ut uitia perimat seruatīs homini
 bus, atq; ita tractatis, ut bonos esse necesse sit. & quan
 tum ante damni dederunt, tantum reliqua uita refarti
 ant. porrò ne ad pristinos relabantur mores, adeo nul
 lus est metus, ut uiatores quoq; quibus iter aliquò in
 stitutum est, non alijs uiæ ducibus sese tutiorem arbitre
 tur, q̄s seruis illis ad quamq; regionem subinde cōmu
 tatis. Nempe ad perpetrandum latrocinium nihil ha
 bent usquàm non importunum: manus inermes: pecu
 nia tantum sceleris index: deprehenso parata uindicta
 neq; spes ulla prorsus fugiendi quoquàm. Quo enim
 pacto falleret ac tegeret fugam: homo nulla uestiū par
 te populo similis: nisi abeat nudus: quin sic quoq; fugi
 entem proderet auricula. At ne inīto saltem consilio cō
 iurent in rempub. id demum scilicet periculū est. quasi
 in tantam uenire spem ulla possit uicinia non tentatis
 ac sollicitatis ante multarum regionū seruitijs. quæ tan
 tum absunt à facultate conspirandi: ut ne cōuenire qui
 dem: & colloqui aut salutare se mutuo liceat: ut credan
 tur interim id consilium intrepide credituri suis: quod
 reticentibus

reticentibus periculosum, prodentibus maximo esse bono sciant. Quum contra nemo sit proflus exspes, obediendo ac perferendo, bonamq; de se prebendo spem, emendationis in posterum uitæ, posse his modis fieri, ut libertatē aliquando recuperet. quippe nullo non anno restitutis aliquot cōmendatione patiētia. Hæc quū dixissem atq; adiecissem nihil mihi uideri causæ, quare non hic modus haberi uel in Angliā possit, multo maiore cū fructu, quàm illa iustitia, quàm iuris ille peritus tantopere laudauerat, Sub hæc ille, nempe iureconsultus, Nunq̄ inquit istud sic stabiliri queat in Angliā, ut nō in summum discrimen adducat remp. & simul hæc dicens, cōmouit caput, ac distorsit labrum, atq; ita conticuit. Et omnes qui aderant, pedibus in eius ibant sententiā. Tum Cardinalis nō est, inquit, procliue diuinare, commode ne an secus res cessura sit, nullo proflus facto periculo. Verū si pronuntiata mortis sententia, differri executionem iubeat princeps, atq; hūc experiatur morem, cohibitis asylorū priuilegijs. Tum uero si res comprobetur euentu esse utilis, rectum fuerit eam stabiliri. alioqui tunc quoq; afficere supplicio eos, qui sunt ante damnati, neq; minus è republica fuerit, neq; magis iniustum, quàm si nunc idē fieret, nec ullum interea nasci ex ea re potest periculum. Quin mihi certe uidentur erronee quoq; ad eundē posse modum nō pessime tractari, in quos hactenustā multis æditis legibus, nihil

g promouimus

Festius
 dialogus
 fratris &
 morionis.

promouimus tamē. Hæc ubi dixit Cardinalis, quæ me narrante contempserant omnes, eadem nemo non certatim laudibus est prosequutus, maxime tamen illud de erronibus, quoniam hoc ab ipso adiectum est. Nescio an quæ sunt secuta silere prestiterit, erant enim ridicula, sed narrabo tamen, nam non erant mala, & aliquid ad hanc rem pertinebant. Adstabat forte parasitus quidā, qui uideri uolebat imitari morionē, sed ita simulabat, ut propior uero esset, tã frigidis dictis captas risum, ut ipse sæpius, q̄ dicta sua rideretur. Excidebant homini tamē interdū quædam, adeo non absurda, ut fidem adagio facerēt, crebro iactu iaci aliquādo Venere rem. Is ergo, dicente quodam è conuiuīs: Iam meo sermone bene puissum esse furibus, atq; à Cardinale etiã cautum de erronibus, restare nunc uti his præterea consuleretur publicitus, quos ad egestatē morbus aut senectus impulisset, atq; ad labores unde uiui possit, reddidisset impotes. Sine, inquit, me, nam ego & hoc recte ut fiat uidero. Etenim hoc genus hominum misere cupio aliquò è cōspectu amoliri meo, ita me male uexarūt sæpe, cum querulis illis opplorationibus flagitarent pecuniam, quas nunq̄ tamen tam commode potuerunt occinere, ut nummum à me extorquerent. Quippe sæp̄ alterum euenit, ut aut non libeat dare, aut ne liceat quidem, quando nihil est quod detur. Itaq; nunc cœperūt sapere, nam ne perdant operam, ubi me præterire uident, præter

dent, prætermittunt taciti, ita nihil à me sperant ampli-
 us, non hercule magis quàm si essem sacerdos. Sed illos
 ego mendicos omnes lata lege distribui ac dispartiri iu-
 beo in Benedictinorum cœnobia, & fieri laicos ut uo-
 cant monachos: Mulieres moniales esse impero. Sub-
 risit Cardinalis & approbat ioco, cæteri etiam serio.
 Cæterum Theologus quidam frater hoc dicto in sacer-
 dotes ac monachos adeo est exhilaratus, ut iam ipse
 quoq; cœperit ludere homo alioqui prope ad toruita-
 tem grauis. At ne sic quidem, inquit, extricaberis à mè-
 dicis, nisi nobis quoq; prospexeris fratribus. Atqui, in-
 quit Parasitus, hoc iam curatum est. Nam Cardinalis
 egregie prospexit uobis quum statueret de cohercen-
 dis, atq; opere exercendis erronibus. nam uos estis er-
 rones maximi. Hoc quoque dictum, quum coniectis
 in Cardinalem oculis eum uiderent non abnuere, cœ-
 perunt omnes non illibenter arripere, excepto fratre.
 Nam is (neque equidẽ miror) tali perfusus aceto, sic in-
 dignatus est, atque incanduit, ut nec à conuicijs qui-
 dem potuerit temperare: hominem uocauit nebulo-
 nem, detractorem, susurronem, & filium perditionis,
 minas interim terribiles citans è scriptura sacra. Iam
 scurra serio scurrari cœpit. & erat planè in sua palæ-
 stra. Noli, inquit, irasci bone frater, scriptum est, in
 patientia uestra possidebitis animas uestras. Rur-
 sum frater (referam enim ipsius uerba) non irascor;

Prouerbiũ
 uulgo ia/
 ctati apud
 mendicos.

Alludit ad
 illud Hora-
 tianum, ita
 lo pfusus
 aceto.

g 2 inquit,

Vt seruat
decorū in
narratiōe:

Apparet
fratrem ob
imperitiā,
zelus abu/
sum neu/
tro genere,
sicut hoc
scelus.

inquit furcifer, uel saltem non pecco. Nam Psalmista dicit, Irascimini & nolite peccare. Admonitus deinde frater à Cardinale suauiter, ut suos affectus compesceret, Non domine, inquit, ego loquor nisi ex bono zelo sicut debeo, Nam uiri sancti habuerunt bonū zelum, unde dicitur, Zelus domus tuæ comedit me. & canitur in ecclesijs, Irrisores Helizei, dum conscendit domum dei, zelus calui sentiunt, sicut fortasse sentiet iste derisor, scurra, ribaldus. Facis inquit, Cardinalis bono fortassis affectu, sed mihi uideris facturus, nescio an sanctius, certe sapientius, si te ita compares, ne cum homine stulto & ridiculo ridiculum tibi certamen instituas, Non domine inquit, non facerem sapientius. Nā Solomon ipse sapientissimus dicit: Responde stulto secundum stultitiam eius, sicut ego nunc facio, & demonstro ei foueam in quam cadet, nisi bene præcaueat. Nam si multi irrisores Helizei, qui erat tantum unus caluus, senserunt zelus calui, quāto magis sentiet unus derisor multorum fratrum, in quibus sunt multi calui? & etiam habemus bullam Papalem, per quā omnes qui derident nos, sunt excommunicati. Cardinalis, ubi uidit nullum fieri finem, nutu ablegato parasito, ac aliam in rem commodum uerso sermone, paulo post surgit è mensa, atque audiendis dientum negotijs dedit se, nos quæ dimisit. En mi More, quā longo te sermone oneraui, quod tam diu facere planè puduisset me, nisi tu &

cupide

cupide flagitasses, & sic uidereris audire, tanquàm nolles quicquàm eius confabulationis omitti, quæ quantum aliquanto perstrictius, narranda tamē mihi fuit omnino propter eorum iudicium, qui quæ me dicente spreuerant, eadē rursus euestigio nō improbante Cardinale, etiam ipsi comprobarunt, usq; adeo assentantes ei, ut parasiti quoq; eius inuentis, quæ dominus per iocum non aspernabatur, adblandirentur & serio prope modū admitterēt. Vt hinc possis æstimare quanti me ac mea cōsilia aulici forēt æstimaturi. Profecto mi Raphæel inquā magna me affecisti uoluptate, ita sunt abs te dicta prudenter simul & lepide omnia, præterea uisus mihi interim sum, non solū in patria uersari, uerum etiam repuerascere quodāmodo iucunda recordatione Cardinalis illius, in cuius aula puer sum educatus. cuius uiri memoriæ quod tu tam impense faues, non credas mi Raphæel quanto mihi sis effectus hoc nomine charior, cū esses alioqui charissimus. Cæterum nō possum adhuc ullo pacto meā demutare sententiā, quin te planè putem, si animū inducas tuum, uti ne ab aulis principum abhorreas, in publicum posse te tuis consilijs plurimū boni cōferre. quare nihil magis incumbit tuo, hoc est boni uiri, officio. Si quidem cū tuus censeat Plato, resp. ita demum futuras esse felices, si aut regnēt philosophi, aut reges philosophentur, q̄; procul aberit felicitas, si philosophi regibus nec dignentur saltē suum im-

partiri consiliū? Non sunt, inquit, ille tam ingrati, quin id libenter facerēt, imo multi libris æditis iam fecerūt, si hī qui rerum potiuntur essent parati, bene consultis parere. Sed bene haud dubie prauidit Plato, nisi reges philosophentur ipsi, nunq̄ futurū, ut peruersis opinio nibus à pueris imbuti, atq̄ infecti penitus philosophā tium cōprobennt consilia: quod ipse quoq̄ experiebat apud Dionysiū. An non me putas, si apud aliquē regū decreta sana pponerem, & perniciosa malorū semina, conarer illi euellere, ptinus aut eiiciēdum aut habendū ludibrio? Age finge me apud regē esse Gallorū, atq̄ in eius cōsidere cōsilio, dū in secretissimo secessu præsiden te rege ipso, in corona prudentissimorū hominum, ma gnis agitur studijs, qbus artibus ac machinamētis Me diolanū retineat, ac fugitiuā illam Neapolim ad se re trahat: postea uero euertat Venetos, ac totā Italiā subij ciat sibi, deinde Flandros Brabātos, totā postremo Bur gundiā suæ faciat ditionis. Atq̄ alias præterea gentēs, quarū regnū iam olim animo inuasit. Hic dū alius sua det feriendū cū Venetis fœdus tantisper duraturū, dū ipsis fuerit commodum, cum illis communicandum cō silium, quin deponendam quoq̄ apud eosdem aliquā prædæ partem, quam rebus ex sententia peractis repe tat, dum alius consulit conducendos Germanos, alius pecunia demulcendos Eluetios. Alius aduersus nu men imperatoriae maiestatis, auro, uelut anathemate, propi

Tecte Gal
los dehor
taē ab Ita
lia paran
da.

Eluetijs cō
ductijs.

propitiandum. Dum aliq̄ uidetur cum Arragonum rege componendas esse res, & alieno Nauariæ regno, uelut pacis authoramento cedendum: Alius interim censest Castellæ principem aliqua spe affinitatis irretiendum, atq; aulicos nobiles aliquot in suam factionem certa pensione esse pertrahendos. Dū maximus omnium nodus occurrit, quid statuendum interim de Angliā sit. Cæterum de pace tractandum tamen, & constringenda firmissimis uinculis, semper infirma societas, amici uocentur, suspiciantur ut inimici. Habendos igitur paratos, uelut in statione Scotos, ad omnem intentos occasionem, si quid se commoueant Angli protinus immittendos. Ad hæc fouendum exulem nobilem aliquem occulte, nãq; id aperte ne fiat prohibent fœdera, qui id regnum sibi deberi contendat, ut ea uelut anfa contineat, suspectum sibi principem. Hic, inquam, in tanto rerum molimine, tot egregijs uiris ad bellum sua certatim consilia conferentibus, si ego homuncio surgam, ac uerti iubeam uela, omittendam Italiã censeam & domi dicam esse manendũ, unũ Galliã regnũ ferè maius esse, q̄ ut cõmode possit ab uno administrari, ne sibi putet rex de alijs adijciẽdis esse cogitãdũ. Tũ si illis pponerem decreta Achoriorũ populi, Vtopien siũ insulæ ad Euronoton oppositi, q̄ quũ, olim bellum gessissent, ut regi suo aliud obtinerent regnum, quod affinitatis antiquæ causa sibi contendeat hæreditate deberi.

Exemplũ
annorãdũ.

deberi, consequuti tandē id, ubi uiderunt nihilo sibi minus esse molestiæ in retinendo, quàm in quærēdo pertulerūt, uerum assidua pulullare semina, uel internæ rebellionis, uel externæ incurſionis, in deditos ita semper aut pro illis, aut contra pugnandum, nunq̄ dari facultatem dimittendi exercitus, compilari interim se, efferriforas pecuniam, alienæ gloriolæ suum impendi sanguinem, pacem nihilo tutiorē, domi corruptos bello mores, imbibitam latrocinandi libidinē, confirmatam cædibus audaciã, leges esse contemptui, quod rex in duorum curam regnorum distractus, minus in utrumuis animum posset intendere. Cum uiderēt alioqui tantis malis nullum finem fore, inito tãdem consilio, regi suo humanissime fecerunt optionem retinēdi utrius regni uellet, nam utriusq̄ nō fore potestatem, se plures esse, quàm qui à dimidiato possint rege gubernari, quū nemo sit libenter admissurus mulionē sibi cum alio communē. Ita coactus est ille bonus princeps, nouo regno cuiuspiam ex amicis relicto (qui breui etiã post eiectus est) antiquo esse contētus. Præterea si ostenderē omnes hos conatus bellorum, quibus tot nationes eius causa tumultuarentur, quum thesauros eius exhausissent, ac destruxissent populum, aliqua tandem fortuna frustraceffuros tamē, proinde auitum regnum coleret, onaret quantū posset, & faceret quàm florētissimū. Amet suos & ametur à suis, cum his unã uiuat, imperetq̄ suauiter,

atq̄

atq; alia regna ualere sinat, quando id quod nūc ei contigisset, satis amplum superq; esset. hanc orationē quibus auribus mi More, putas excipiendam? Profecto nō ualde pronis inquam. Pergamus ergo inquit. si consiliarijs cum rege quopiam tractantibus, & cōminiscentibus quibus technis ei queant coaceruare thesauros, dum unus intendendam cōsultat æstimationem moneat, quum ipsi sit erogāda pecunia. deijciendam rursus infra iustum, quū fuerit corroganda. uti & multū aris paruo dissoluat, & pro paruo multum recipiat: Dum alius suadet ut bellū simulet, atq; eo prætextu coacta pecunia cum uisum erit, faciat pacē, sanctis cerimonijs, quo plebeculæ oculis fiat præstigium, miseratus uidelicet humanum sanguinem princeps pius: Dum alius ei suggerit in mētem, antiquas quasdā, & tineis adesas leges, lōga desuetudine antiquatas, quas quod nemo latas meminisset, omnes sint trāsgressi, earū ergo multas iubeat exigī, nullum uberiolem prouētum esse, nullum magis honorificum, utpote qui iustitiæ præ se personā ferat: Dum ab alio admonetur, uti sub magnis multis multa prohibeat, maxime talia, quæ ne fiant, in rem sit populi. post pecunia cum illis dispenset, quorum commodis obstat interdictum, sic & à populo gratiā iniri, & duplex adferri compendiū, uel dum hij mulctantur, quos quæstus cupiditas pellexit in casses, uel dum alijs uendit priuilegia, tanto pluris, quanto scilicet fuerit melior

lior princeps, utpote qui grauatim quicquid contra populi
 commodum priuato cuiusque indulgeat, & ob id non nisi ma-
 gno precio. Dum alius ei persuadet obstringendos sibi
 iudices, qui quauis in re pro regio iure disceptet, accersen-
 dos praeterea in palatium, atque inuitandos uti coram se de
 suis rebus differant, ita nullam causam eius tam aperte ini-
 quam fore, in qua non aliquis eorum uel contradicendi stu-
 dio, uel pudore dicendi eadem, uel quo gratiam ineant, apud
 eum aliquam reperiant rimam, qua possit intendi calumnia.
 Sic dum iudicibus diuersa sentiuntibus, res per se clarissi-
 ma disputatur, & ueritas in quaestione uenit, ansam com-
 modum regi dari, pro suo comodo ius interpretandi, cete-
 ros aut pudore accessuros, aut metu, sic intrepide fert,
 postea pro tribunali sententia. Neque enim deesse praetextus
 potest pronuntiantis pro principe. Nempe cui satis est aut
 aequitatem a sua parte esse, aut uerba legis, aut contortum
 scripti sensum, aut quae legibus denique omnibus praepo-
 derat, apud religiosos iudices principis indisputabilem
 praerogatiuam. Dum omnes in Crassiano illo consentiunt
 atque conspirant, Nullam auri uim satis esse principi, cui sit
 alendus exercitus, praeterea nihil iniuste regem facere, ut
 maxime etiam uelit posse. Quippe omnia omnium eius
 esse, ut homines etiam ipsos, tantum uero cuique esse proprium
 quantum regis benignitas ei non ademerit, quod ipsum ut
 quicquam minimum sit, principis multum referre, ut cuius tutamen-
 tum in eo situm sit, ne populus diuitibus ac libertate lasciuat,
 quod

Crassi diui-
 sis dictum

qd' hæ res minus patiēter ferāt dura atq; iniusta impe-
 ria, quū cōtra egestas atq; inopīa retundat animos, ac
 patiētes reddat, adimatq; pressis generosos rebellandi
 spiritus. Hic si ego rursus adsurgēs cōtendā hæc cōsilia
 omīa regi & inhonesta esse, & pñciosā. Cui⁹ nō honor
 modo, sed securitas q̄q; in populi, magis opibus sita sit
 q̄ suis. q̄s si ostendā, regē sibi deligere sua causa, nō re-
 gis, uidelicet uti ei⁹ labore ac studio ipsi cōmodo uiuāt,
 tutiq; ab iniurijs. eōq; magis ad principē eam p̄tinere
 curā, ut populo bene sit suo, q̄ ut sibi, nō aliter ac pasto-
 ris officium est, oues potius q̄ semet pascere, quatenus
 opilio est. Nam qd' populi egestatē censeant pacis præ-
 sidiū esse, longissime aberrare eos ipsa res docet. Nepe
 ubi plus rixarū cōperias, q̄ inter mēdicos? Quis inten-
 tius mutatiōi rerū studet, q̄ cui minime placet præsens
 uitæ status? Aut cui deniq; audacior impetus ad cōtur-
 banda omnia, spe alicūde lucrādi, q̄ cui iā nihil est qd'
 possit p̄dere? Quod si rex aliquis adeo aut cōtemptus
 esset, aut inuisus suis, ut aliter eos cōtinere in officio nō
 possit, nisi cōtumelijs, cōpilatione, & sectione grassetur,
 eosq; redigat ad mēdicitatē, præstiterit illi profecto re-
 gno abdicare, q̄ his retinere artibus, q̄bus q̄q; imperij
 nomē, retineat, certe amittit maiestātē. Neq; em̄ regię
 dignitatis est, imperiū in mēdicos exercere, sed in opulē-
 tos potius, atq; felices. Quod ip̄m sensit certe uir erecti
 ac sublimis animi Fabricius, cū responderet malle se im-

perare diuitibus, quæ diuitem esse. Et profecto unum aliquem uoluptate ac delicijs fluere, gemetibus undiq; ac lamentantibus alijs, hoc non est regni, sed carceris esse custodem. Deniq; ut imperitissimus medicus est, qui morbum nescit nisi morbo curare, ita qui uitam ciuium non nouit alia uia corrigere, quam ademptis uitæ comodis, is se nescire fateatur imperare liberis, quin aut inertiam potius mutet suam, aut superbiam, nam his ferè uitijs accidit, ut populus eum uel cõtemnat, uel habeat odio, uiuat innocuus de suo, sumptus ad reditus accommodet, refrenet maleficia, & recta institutiõe suorum præueniat potius, quæ sinat increfcere, quæ deinde puniat. leges abrogatas consuetudine haud temere reuocet, præsertim quæ diu desitæ nunc quæ desyderatæ sunt, neque unquæ commissi nomine eiusmodi quicquæ capiat, quale priuatum quæpiam iudex, uelut iniquum ac uafrum non pateretur accipere. Hic si proponerent illis Macarensum legem, qui & ipsi non longe admodum absunt ab Utopia, quorum rex quo primū die auspiciatur imperium, magnis adhibitis sacrificijs iurijurando astringitur, nunquæ se uno tempore supra mille auri pondo in thesauris habiturum, aut argenti, quatum eius auri precium æquet. Hanc legem ferunt ab optimo quodam rege institutam, cui maiori curæ fuit patriæ comodum, quæ diuitiæ suæ, uelut obicem aceruadæ pecuniæ tantæ, quanta faceret inopiam eius in populo. Nempe eum thesaurum uidebat suffe-

Mira lex
Macarensum

bat suffecturū, siue regi aduersus rebelleis, siue regno aduersus hostium incursiones esset confligendum. Cæterum minorē esse q̄ ut animos faciat inuadendi aliena. quæ potissima condendæ legis causa fuit. Proxima quod sic prospectum putauit, ne desit pecunia, quæ in quotidiana ciuium commutatione uersetur, & quum regi necesse est erogare, quicquid thesauro supra legitimum accreuit modum, nō quæsiturum censuit occasiones iniuriæ. Talis rex & malis erit formidini, & à bonis amabitur. Hæc ergo atq; huiusmodi si ingererē apud homines in cōtrariam partē uehementet inclinatos, q̄ surdis essem narraturus fabulam? Surdissimis inquā, haud dubie. neq; hercule miror, neq; mihi uidetur (ut uere dicā) huiusmodi sermones ingerēdi, aut talia danda consilia, quæ certus sis nunq̄ admissum iri. Quid enim prodesse possit, aut quomodo in illorum pectus influere sermo tam insolens, quorū præoccupauit animos, atq; insedit penitus diuersa persuasio? Apud amicos in familiari colloquio nō insuauis est hæc philosophia scholastica. Cæterū in cōsilijs principū, ubi res magnæ magna autoritate aguntur, nō est his rebus locus. Hoc est, inquit ille, quod dicebam nō esse apud principes locum philosophiæ. Imo inquā est uerum, nō huic scholasticæ, quæ quiduis putet ubiuis conuenire, sed est alia philosophia ciuilior, quæ suam nouit scenam, eiq; sese accōmodans, in ea fabula quæ in manibus est, suas

Philoso-
phia scho-
lastica.

partes concinne & cum decoro tutatur. Hac utendū est tibi. Alioquin dum agitur quæpiam Plauti comœdia, nugantibus inter se uernulis, si tu in prosceniū prodeas habitu philosophico, & recēseas ex Octauiā locum in quo Seneca disputat cum Nerone, nonne præstiterit egisse mutam personam, quæ aliena recitando talem fecisse tragicomœdiam? Corrueris enim, peruerteris quæ præsentē fabulam, dum diuersa permisces, etiam si ea quæ tu affers meliora fuerint. Quæcunq; fabula in manu est, eam age quæ potes optime. neq; ideo totā perturbes, quod tibi in mētem uenit alterius, quæ sit lepidior. Sic est in Rep. sic in consultationibus principū. Si radicibus euelli non possint opiniones prauæ, nec receptis usu uitij mederi queas, ex animi tui sententia, nō ideo tamē deferenda. Resp. est, & in tempestate nauis destituenda est, quoniā uentos inhibere non possis. at neq; insuetus & insolens sermo inculcandus, quæ scias apud diuersa persuasos pondus nō habiturum, sed obliquo ductu conandū est, atq; adnitendū tibi, uti pro tua uirili omnia tractes cōmode. & quod in bonū nequis uertere, efficias saltē, ut sit quæ minime malū. Nam ut omnia bene sint, fieri nō potest, nisi omnes boni sint, quod ad aliquot abhinc annos adhuc non expecto. Hac, inquit, arte nihil fieret aliud, quæ ne dum aliorum furori mederi studeo, ipse cum illis insaniam. Nam si uera loqui uolo, talia loquar necesse est. Cæterū falsa loqui, sit ne philosophi

ὁμοίωσις
mira.

κωφὸν
πρόσωπον

sophi nescio, certe non est meum. Quanc̄ ille meus sermo ut fuerit fortasse ingratus illis, atq; molestus, ita nō uideo cur uideri debeat usq; ad ineptias insolēs. Quod si aut ea dicerē, quæ fingit Plato in sua Rep. aut ea quæ faciūt Vtopiēs in sua, hæc quanc̄ essent, ut certe sunt, meliora, tamē aliena uideri possint, quod hic singulorū priuatæ sunt possessiones, illic omnia sunt communia. Mea uero oratio nisi quod ad eos qui statuissent secū, Vtopiēsū instituta. ruere diuersa uia præcipites, iucundus esse non potest, qui reuocet ac præmonstret pericula, alioquin quid habuit, quod non ubiuis dici, uel cōueniat, uel oporteat? Equidem si omittenda sunt omnia tanquàm insolentia atq; absurda, quæcunc̄ peruersi mores hominum fecerūt, ut uideri possint aliena, dissimulemus oportet, apud Christianos, pleraq; omnia quæ CHRISTVS docuit, ac dissimulari usqueadeo uetuit, ut ea quoque quæ ipse in aures insusurrasset suis, palam in tectis iusserit prædicari. Quorum maxima pars ab istis moribus lōge est alienior, quàm mea fuit oratio. Nisi quod concionatores homines callidi, tuum illud consiliū secuti puto, quando mores suos homines ad CHRISTI normam grauatim paterentur aptari, doctrinam eius uelut regulam plumbeam accommodauerunt ad mores, ut aliquo saltem pacto coniungerentur scilicet. qua re nihil uideo quid profecerint, nisi ut securius liceat esse malos, atque ipse profecto tantundem proficiam

ficiam in consilijs principum. Nam aut diuersa sentiã,
 quod perinde fuerit, ac si nihil sentiam. aut eadem, &
 ipsorum adiutor sim, ut inquit Mitio Teretianus, insa/
 niã. Nam obliquus ille ductus tuus non uideo quid
 sibi uelit, quo censes adnitendum, si nõ possint omnia
 reddi bona, tamen ut tractentur commode, fiantque,
 quoad licet, q̃ minime mala. Quippe non est ibi dissi-
 mulandi locus, nec licet cõnuere. approbãda sunt aper-
 te pessima cõsilia, & decretis pestilētissimis subscribēdū
 est. Speculatoris uice fuerit, ac penè proditoris, etiã qui
 improbe consulta maligne laudauerit. Porrò nihil oc-
 currit, in quo prodesse quicq̃ possis, in eos delatus col-
 legas, qui uel optimum uirum facilius corruperint, q̃
 ipsi corrigantur. quorum peruersa consuetudine uel de-
 prauaberis, uel ipse integer atq; innocens, alienæ mali-
 tiã, stultitiãq; prætexeris, tantum abest ut aliquid pos-
 sit in melius obliquo illo ductu conuertere. Quam ob-
 rem pulcherrima similitudine declarat Plato, cur meri-
 to sapientes abstineãt à capeffenda Rep. Quippe quū
 populum uideãt in plateas effusum assiduis imbribus
 perfundi, nec persuadere queant illis, ut se subducãt plu-
 uia, tectãq; subeãt. gnari nihil profuturos sese si exeãt,
 q̃ ut unã compluãtur, semet intra tecta continent ha-
 bentes satis, quando alienæ stultitiã nõ possunt mede-
 ri, si ipsi saltem sint in tuto. Quancq; profecto mi More
 (ut ea uere dicam, quæ meus animus fert) mihi uidetur
 ubicunq;

ubicunq; priuatæ sunt possessiones, ubi omnes omnia pecunijs metiuntur, ibi uix unq; posse fieri, ut cū Rep. aut iuste agatur, aut prospere, nisi uel ibi sentias agi iuste, ubi optima quæq; perueniūt ad pessimos, uel ibi feliciter, ubi omnia diuiduntur in paucissimos, nec illos habitos undecunq; commode, cæteris uero planè miseris. Quam ob rem quū apud animum meum reputo, prudentissima atq; sanctissima instituta Vtopiēsium, apud quos tam paucis legibus, tam cōmode res administrantur, ut & uirtuti precium sit, & tamen æquatis rebus omnia abundant omnibus, tum ubi his eorū moribus ex aduerso cōparo, tot nationes alias, semper ordinantes, nec ullam satis ordinatam unq;, earū omniū in quibus quod quisq; nactus fuerit, suum uocat priuatum, quorum tam multæ indies conditæ leges nō sufficiunt, uel ut consequatur quisq;, uel ut tueatur, uel ut satis internoscat ab alieno, illud quod suū inuicē quisq; priuatum nominat, id quod facile indicant infinita illa tam assidue nascentia, q̄ nuncq; finienda litigia. hæc inquam, dum apud me consydero, æquior Platoni fio, minusq; demiror, dedignatum illis leges ferre ullas, qui recusabant eas quibus ex æquo omnes omnia partirentur commoda. Siquidem facile præuidit homo prudentissimus, unam atq; unicam illam esse uiam ad salutem publicā, si rerum indicatur æqualitas, quæ nescio an unq; possit obseruari, ubi sua sunt singulorum

i propria.

propria. Nam quū certis titulis, quisq; quantū potest, ad se cōuerit, quantacūq; fuerit rerū copia, eam omnē pauci inter se partiti, reliquis relinquūt inopiam, ferēq; accidit, ut alteri sint alterorum sorte dignissimi, quū illi sint rapaces, improbi atq; inutiles, contra hi modesti uiri, ac simplices, & cotidiana industria, in publicum q̄ in semet benigniores. Adeo mihi certe psuadeo, res æquabili ac iusta aliqua ratione distribui, aut feliciter agi cū rebus mortalium, nisi sublata prorsus proprietate, non posse. Sed manente illa, mansurā semper apud multo maximā, multoq; optimam hominū partem, egestatis & erumnarū anxiam atq; ineuitabilem sarcinā. Quam ut fateor leuari aliquantulū posse, sic tolli planē cōtendo nō posse. Nempe si statuatur ne quis supra certum agri modum possideat, & uti sit legitimus cuiq; census pecuniæ, si fuerit legibus quibusdam cautum, ut neq; sit princeps nimium potens, neq; populus nimis insolens, Tum magistratus ne ambientur, neu dentur uenum, aut sumptus in illis fieri sit necesse, alioquin & occasio datur per fraudem ac rapinas sarcindæ pecuniæ, & fit necessitas eis muneribus præficiendi diuites, quæ potius fuerant administranda prudentibus. talibus inquam legibus, quemadmodum ægra assiduis solent fomentis fulciri corpora deploratæ ualetudinis, ita hæc quoq; mala leniri queant, ac mitigari, ut sanentur uero atq; in bonū redeāt habitū, nulla omnino spes est, dum
sua

sua cuiq; sunt ppria. Quin dum unius partis curæ stu-
 des, aliarū uulnus exasperaueris, ita mutuo nascitur ex
 alterius medela alterius morbus, quādo nihil sic adijci
 cuiq; potest, ut non idem adimatur alijs. At mihi inquā
 cōtra uidetur, ibi nuncq; cōmode uiui posse, ubi omnia
 sint cōmunia. Nam quo pacto suppetat copia rerum,
 unoquoq; ab labore subducente se: utpote quē neq;
 sui quæstus urget ratio, & alienæ industriæ fiducia
 reddit segnem. At quum & stimulentur inopia, neque
 quod quisq; fuerit nactus, id pro suo tueri ulla possit le-
 ge, an nō necesse est perpetua cæde ac seditione labore-
 tur. Sublata præsertim autoritate ac reuerentia magi-
 stratuū, cui quis esse locus possit, apud homines taleis,
 quos inter nullū discriminē est, ne cōminisci quidē queo.
 Nō miror inquit, sic uideri tibi, quippe cui eius imago
 rei, aut nulla succurrit, aut falsa. Verū si in Utopia fuisset
 mecum, moresq; eorum atq; instituta uidisses præ-
 sens, ut ego feci, q plus annis quinq; ibi uixi, neq; unq;
 uoluissē inde discedere, nisi ut nouū illum orbē pro-
 derem, tum planē faterere, populum recte institutum
 nusq; alibi te uidisse q; illic. Atqui profecto inquit Pe-
 trus Aegidius, ægre persuadeas mihi, melius institutū
 populum in nouo illo, q; in hoc noto nobis orbe repe-
 riri, ut in quo neq; deteriora ingenia, & uetustiores opi-
 nor esse, q; in illo Resp. & in quibus plurima ad uitam
 commoda longus inuenit usus, ut ne adijciam apud

nos casu reperta quædam, quibus excogitâdis nullum potuisset ingenium sufficere. Quod ad uetustatem, inquit ille, rerum attinet publicarû, tum pronunciare posses rectius, si historias illius orbis perlegisses, quibus si fides haberi debet, prius apud eos erât urbes, quàm homines apud nos. iam uero quicquid hæctenus uel ingenium inuenit, uel casus repperit, hoc utrobicq; potuit extitisse. Cæterum ego certe puto, ut illis præstemus ingenio, studio tamen atq; industria longe à tergo relinquimur. Nam (ut ipsorum habêt annales) ante appulsum illuc nostrû de rebus nostris (quos illi uocât Ultraequinoctiales) nihil unq; quicq; audierât, nisi quod olim annis ab hinc ducētis supra mille, nauis quædam apud insulam Vtopiam naufragio periit, quâ tempestas eò detulerat. Eiecti sunt in littus Romani quidam, atque Aegyptij, qui postea nunq; inde discessere. Hanc unâ occasionem, uide quàm commodam illis sua fecit industria. Nihil artis erat intra Romanû imperium, unde possit aliquis esse usus, quod nō illi aut ab expositis hospitibus didicerint, aut acceptis quærēdi feminibus adinuenerint. tanto bono fuit illis aliquos hinc semel illuc esse delatos. At si qua similis fortuna quempiam antehac illinc huc perpulerit, tam penitus hoc obliteratum est. c̄p̄ istud quoq; forsan excidet posteris, me aliquando illic fuisse. Et ut illi uno statim congressu quicquid à nobis commode inuentum est, fecerunt suum: Sic diu futurum

futurū puto, priusq̃ nos accipiamus quicquā quod apud illos melius q̃ nobis est institutum. Quod unū maxime esse reor in causa, cur quū neq̃ ingenio, neq̃ opibus inferiores simus eis, ipsorum tamen res quā nostra prudentius administretur, & feliciter efflorescat. Ergo mi Raphaël inquā, quæso te atq̃ obsecro, describe nobis insulam. nec uelis esse breuis, sed explices ordine, agros, fluuios, urbes, homines, mores, instituta, leges, ac deniq̃ omnia, quæ nos putes uelle cognoscere. putabis autē uelle quicquid adhuc nescimus. Nihil inquit faciam libētius. Nam hæc in promptu habeo. Sed res ocium poscit. Eamus ergo inquam intro pransum, mox tempus nostro arbitratu sumemus. Fiat inquit. Ita ingressi prandemus. pransi, in eundē reuersi locum, in eodem sedili confedimus, ac iussis ministris ne quis interpellaret, ego ac Petrus Aegidius hortamur Raphaëlem, ut præstet quod erat pollicitus. Is ergo ubi nos uidit intentos, atq̃ auidos audiendi, quum paulisper tacitus & cogitabundus assedisset, hunc in modū exorsus est.

P R I M I L I B R I

F I N I S.

i ; Sermonis

SERMONIS QVEM

RAPHAEL HYTHLODAEVVS DE OPTI

MO REIP. STATV HABVIT, LI

BER SECVNDVS, PER THO

MAM MORVM CIVEM

ET VICECOMITEM

LONDINENSEM.

*

Sit^o & for/
ma Vto/
pia^o nouæ
insulæ.

TOPIENSIVM INSVLA
in media sui parte (nā hac
latissima est) millia passuū
ducenta porrigit, magnūq;
per insulæ spatium nō mul-
to angustior, fines uersus
paulatim utrinq; tenuatur.
hi uelut circumducti circino
quingentorum ambitu mil-
lium, insulam totam in lunæ speciem renascentis effi-
giant. Cuius cornua fretum interfluens, millibus pas-
suū plus minus undecim dirimit, ac per ingens inane
diffusum, circūiectu undiq; terræ prohibitis uentis, ua-
sti in morem lacus stagnans magis, q̄ sauiens omnem
propè eius terræ aluum pro portu facit. magnōq; ho-
minum usu naues quaquā uersus transmittit. fauces
hinc

hinc uadis, inde faxis formidolosæ. In medio fermè interstitio una rupes eminet, eoque innoxia, cui inædificata turrim præsidio tenent, cæteræ latentes & insidiosæ. Canales solis ipsis notî, atque ideo non temere accidit, uti exterus quisquàm hunc in sinum, nisi Vtopia no duce, penetret, ut in quem uix ipsis tutus ingressus est, nisi signis quibusdam è litore uiam regentibus. His in diuersa translatis loca, hostium quamlibet numerosam classem facile in perniciem traherèt. Ab altera parte non infrequentes portus. At ubique descensus in terram ita natura munitus, aut arte, ut ingentes copix paucis inde queant propugnatoribus arceri. Cæterum uti fertur, utique ipsa loci facies præ se fert, ea tellus olim nõ ambiebatur mari. Sed Vtopus cuius utpote uictoris nomè refert insula, Nam ante id temporis Abraxa dicebatur, qui que rudem atque agrestem turbam ad id quonunc cæteros propè mortales antecellit cultus, humanitatisque perduxit, primo protinus appulsu uictoria potius, passuũ milia quindecim, qua parte tellus cõtinenti adhæsit, exscinden dũ curauit, ac mare circum terrã duxit. Quumque ad id operis non incolas modo coegisset (ne cõtumeliæ loco laborẽ ducerent) sed suos præterea milites omnes adiungeret, in tantam hominũ multitudinẽ opere distributo incredibili celeritate res perfectã, finitimos (quod initio uanitatẽ incepti riserant) admiratione successus ac terrore perculerit. Insula ciuitates habet quatuor

Locus natura tutus unico præsidio defenditur.

Stratagemata ex mutatis signis

Vtopia insula ab Vtopo duce.

Hoc plus erat quàm Isthmum perfodere. Facile ferè quod omnibus cõmune est.

Oppida
Vtopiæ in
fulæ.

Silitudo
concordiã
facit.

Vrbiũ in/
ter se me/
diocre in
teruallum.

Distribu/
tio agrorũ.

At hicho
die pestis
rerump.
omnium.

Prima cu/
ri agricola
tionis.

quatuor & quinquaginta spatiosas omnes ac magni-
ficas lingua, moribus, institutis, legibus, prorsus isdẽ.
idem situs omniũ, eadem ubiq; quatenus per locum li-
cet, rerũ facies. Harum quæ proximæ inter sunt millia
quatuor ac uiginti separant. Nulla rursus est tam deser-
ta, è qua nõ ad aliam urbẽ pedibus queat unius itinere
diei perueniri. Ciues quaq; ex urbe terni senes ac rerũ
periti tractatum de rebus insulæ cõmunibus, quotãnis
cõueniunt Amaurotum. Nam (ea urbs quod tanq; in
umbilico terræ sita maxime iacet omniũ partium lega-
tis opportuna) prima, princepsq; habetur. Agri ita cõ-
mode ciuitatib; assignati sunt, ut ab nulla parte minus
soli quàm XX passuũ millia una quæuis habeat. ab ali-
qua multo etiam amplius, uidelicet qua parte longius
urbes inter se disiunguntur. Nulli urbi cupido promo-
uendorum finiũ. Quippe quos habet agricolas magis
eorum se, q; dominos putant. Habent ruri per omnes
agros commode dispositas domos, rusticis instrumẽtis
instructas. Hæ habitantur ciuib; per uices eò commi-
grantibus. Nulla familia rustica in uiris mulieribusq;
pauciores habet, q; quadraginta præter duos ascripti-
tios seruos, qbus pater materq; familias graues ac ma-
turi præficiuntur, & singulis tricenis familijs philarchus
unus. E quaq; familia uiginti quotãnis in urbem remi-
grat, hi qui bienniũ ruri compleuere. In horum locum
totidẽ recentes ex urbe subrogantur, ut ab his qui annũ
ibi fuere,

ibi fuere. atq; ideo rusticarum peritiores rerum, institu-
 antur, alios anno sequente docturi, ne si pariter omnes
 ibi noui, agricolationisq; rudes essent, aliquid in anno
 na per imperitiã peccaretur. Is innouandorum agri-
 colarũ mos, & si solennis sit, ne quisquã inuitus aspe-
 riorem uitam cogatur continuare diutius, multi tamen
 quos rusticæ rei studium natura delectat, plures sibi an-
 nos impetrant. Agricolaẽ terram colunt, nutriunt ani-
 malia, ligna comparant, atq; in urbem qua commodũ
 est, terra, mariũe conuehunt. Pullorum infinitam edu-
 cant multitudinem, mirabili artificio. Neq; enim incu-
 bant oua gallinæ, sed magnum eorum numerum calo-
 re quodam æquabili fouentes animant, educantq; hi
 simul atq; è testa prodire, homines, uice matrum comi-
 tantur, & agnoscunt. Equos alunt perq; paucos, nec ni-
 si ferocientes, neq; aliũ in usum quã exercendæ re-
 bus equestribus iuuentuti. Nam omnem, seu colendi,
 seu uehendi laborem, boues obeunt, quos (ut fatentur)
 equis impetu cedere, sic patientia uincere, nec tot obno-
 xios morbis putant, ad hæc minore impendio, & ope-
 rã, & sumptus ali, ac deniq; laboribus emeritos, in cibũ
 tandem usui esse. Semente in solum panem utuntur.
 Nam aut uuarum uinum bibunt, aut pomorum, piro-
 rumue, aut deniq; aquam nõnunq; meram, sæpe etiã,
 qua mel, aut glycyrizam incoxerint, cuius haud exigua
 habent copiam. Quum exploratum habeant (habent

Stantia
 canam

Agricola /
 rũ officia.

Mira ratio
 fouendi
 oua.

Vfus equo-
 rum.

Vfus boũ.

Cibus, ac
 potus,

k enmi

Modus se/
mentis.

enim certissimum) quantum annonæ consumat urbs, & circumiectus urbi conuentus, tamen multo amplius & sementis faciunt, & pecudum educant, quæ quod in suos usus sufficiat, reliquum impartituri finitimis. Quibuscunque rebus opus est, quæ res ruri non habentur, eam suppellectilem omnem ab urbe petunt, & sine ulla rerum commutatione, à magistratibus urbanis nullo negotio consequuntur. Nam illò singulo quoque mense, plerique ad festum diem conueniunt. Quum frumentandi dies instat, magistratibus urbanis agricolarum phylarchi denunciant, quantum ciuium numerum ad se mitti conueniat, quæ multitudo frumentatorum, quum ad ipsum diem opportune adsit, uno propè sereno die tota frumentatione defunguntur.

Mutua o/
pera quan/
tū ualeat.

DE VRBIBVS, AC NOMINA
TIM DE AMAVROTO.

Amauroti
primariæ
Vtopiæ sicut
urbis de/
scriptio.

VRbium qui unam norit, omnes nouerit. ita sunt inter se (quatenus loci natura non obstat) omnino similes. Depingam igitur unam quampiam (neque enim admodum refert quam) Sed quam potius, quæ Amaurotum? qua nec ulla dignior est, quippe cui senatus gratia reliquæ deferunt, nec ulla mihi notior, ut in qua annos quinque perpetuo uixerim. Situm est igitur Amaurotum, in leni deiectione montis, figura fere quadrata. Nā latitudo eius paulò infra collis incepta uerticem, millibus pas-

bus passuū duobus ad flumen Anydrū pertinet, secun-
 dum ripam aliquanto longior. Oritur Anydrus mili-
 bus octoginta supra Amaurotum, modico fonte, sed
 aliorum occurſu fluminum, atq; in his duorum etiam
 mediocrium auctus, ante urbem ipsam, quingentos in-
 latum passus extenditur, mox adhuc amplior, sexaginta
 milia prolapsus, excipitur oceano. Hoc toto spacio,
 quod urbem ac mare interiacet, ac supra urbem quoq;
 aliquot milia, sex horas perpetuas influens æstus, ac re-
 fluus alternat celeri flumine. Quum sese pelagus infert,
 triginta in longū milia, totum Anydri alueum suis oc-
 cupat undis, profligato retrorsum fluuio. Tum aliquan-
 to ultra liquorem eius salſugine corrumpit, dehinc pau-
 latim dulcescens amnis, syncerus urbem perlabitur, ac
 refugientem uicissim purus & incorruptus, ad ipsas pro-
 pè fauces insequitur. Vrbs aduersæ fluminis ripæ, non
 pilis ac sublicibus ligneis, sed ex opere lapideo, egregie
 arcuato ponte, commissa est, ab ea parte, quæ longissi-
 me distat à mari, quo naues totum id latus urbis pos-
 sint inoffensæ præteruchi. Habent alium præterea flu-
 uium, haud magnum quidem illum, sed perquam pla-
 cidum, ac iucundum. Nam ex eodem scaturiens mon-
 te, in quo ciuitas collocatur, mediam illam per deuexa
 perfluēs Anydro miscetur. Eius fluuij caput, fontemq;
 quod paulo extra urbem nascitur, munimentis ample-
 xi, Amaurotani iunxerunt oppido. ne si qua uis ho-

Anydri flu-
 minis de-
 scriptio.

Idem fit a/
 pud An-
 glos in flu-
 mine Tha-
 mysi.

Et in hoc
 Londinū
 cū Amau-
 roto conue-
 nit.

Vfus a/
 quæ pota-
 bilis.

stium ingruat, intercipi, atq; auerti aqua, né ue corrupi queat. Inde canalibus coctilibus, diuersim ad inferiores urbis partes aqua diriuatur, id sicubi locus fieri ue-
 rat, cisternis capacibus, collecta pluuia, tantundē usus adfert. Murus altus, ac latus oppidū cingit, turribus, ac propugnaculis frequens, arida fossa, sed alta, lataq; ac ueprium sepibus impedita tribus ab lateribus circūdat
 mœnia, quarto flumen ipsum pro fossa est. Plateæ cū ad uecturam, tum aduersus uentos descriptæ, cōmode ædificia neutiq; sordida, quorum longa, & totum per uicum, perpetua series, aduersa domorum fronte con-
 spicitur. has uicorum frontes uia distinguit pedes uiginti lata. Posterioribus ædium partibus, quanta est uici longitudo, hortus adiacet, latus, & uicorū tergis undiq; circumseptus. Nulla domus est, quæ non ut hostium in plateam, ita posticum in hortum habeat. Quin bifores quoq; facili tractu manus apertiles, ac dein sua sponte coeuntes, quemuis intromittūt, ita nihil usquàm priuati est. Nam domos ipsas uno quoq; decennio sorte cōmutant. Hos hortos magnificiunt. in his uineas, fructus, herbas, flores habent, tanto nitore, cultuq; ut nihil fructuosius usquàm uiderim, nihil elegantius. qua in re studium eorum, non ipsa uoluptas modo, sed uicorum quoq; inuicem de suo cuiusq; horti cultu certamen accendit. & certe non aliud quicq; temere urbe tota reperias, siue ad usum ciuium, siue ad uoluptatem cōmodius

Mœnium munimenta.

Plateæ cuiusmodi.

Aedificia.

Horti ædibus adhaerentes.

Hæc sapiūt cōmunitatē Platonis.

Utilitas hortorum etiā Maro ni prædicata.

modius. eòq; nullius rei, quàm huiusmodi hortorum, maiorem habuisse curam uidetur is qui cōdidit. Nam totam hanc urbis figuram, iam inde ab initio descriptā ab ipso Vtopo ferunt. Sed ornatū, cæterumq; cultum, quibus unius ætatem hominis haud suffecturam uidit, posteris adijciendum reliquit. Itaq; scriptum in analibus habent, quos ab capta usq; insula, mille septingentorum, ac sexaginta annorum complectentes historiam, diligenter & religiose perscriptos adseruant, ædes initio humiles, ac ueluti casas, & tuguria fuisse, è quolibet ligno temere factas, parietes luto obductos, culmina in aciem fastigiata stramentis operuerant. At nunc omnis domus uisenda forma tabularum trium, parietum facies, aut silice, aut cementis, aut latere coctili constructæ, in alium introrsus congesto rudere. Tecta in planum subducta, quæ intritis quibusdam insternunt, nullius impendij, sed ea temperatura, quæ nec igni obnoxia sit, & tolerandis tempestatum iniurijs plumbū superet. Ventos è fenestris uitro (nam eius ibi creberrimus usus est) expellunt. Interim etiam lino tenui, quod perlucido oleo, aut succino perlinunt, gemino nimirū commodo. Siquidem ad eum modum fit, ut & plus lucis transmittat, & uentorum minus admittat.

Vitrea aut
linteata fe-
nestra.

DE MAGISTRATIBVS.

TRiginta quæq; familiæ magistratum sibi quotannis eligunt, quæ sua prisca lingua Syphograntum
k 3 uocant

uocant, recentiore phylarchum, Syphograntis decem
 Tranibor⁹ cum suis familijs Traniborus olim, nunc protophylar-
 Vtopiēsiū chus dictus praeficitur. Demum Syphogranti omnes,
 lingua so/ nat praefi/ qui sunt ducenti, iurati lecturos sese, quem maxime
 cū prima/ censent utilem, suffragijs occultis renunciant principem
 rium. unum uidelicet ex his quatuor, quos eis populus nomi-
 Mira ratio creādi ma/ nauit. Nam à quacq; urbis quarta parte, selectus unus
 gistratus. Tyrannis commendatur senatui. Principis magistratus perpe-
 inuisa be tuus est in omnem illius uitam, nisi tyrannidis affecta-
 ne institui/ tā suspicio impediāt. Traniboros quotannis eligunt,
 tā reip. Cito diri/ Caterum haud temere commutant. Reliqui magistra-
 mendae cō tus omnes annui. Tranibori tertio quoq; die, interdū
 trouerfiā, si res postulat sapius, in consiliū cum principe ueniunt.
 quas nunc De rep. consultant. controuersias priuatorum (si quae
 data opera in immen/ sunt) quae perquam paucae sunt, mature dirimunt. Sy-
 sum proro phograntos semper in senatum duos adsciscunt, atque
 gant. omni die diuersos. cautumq; ut ne quid ratū sit quod
 Nihil sub/ ad remp. pertineat, de quo non tribus in senatu diebus
 to statuen dum. ante agitatum, quam decretum sit. Extra senatum, aut
 comitia publica de rebus cōmūnibus inire consilia capi
 tale habetur. Haec eō ferunt instituta, ne prodiue esset,
 cōiuratione principis, ac Tranibororum, oppresso per
 tyrannidem populo, statum reipub. mutare. Atq; ideo
 quicquid magni momenti iudicatur, ad Syphogran-
 tum comitia defertur, qui cum suis familijs communica-
 ta re, post inter se consultant, ac suum consiliū renun-
 ciant

ciant senatui. Interdum ad totius insulæ consilium res
 defertur. Quin id quoque moris habet senatus, ut nihil, Vtinã idẽ
 hodie fiat i
 nostris cõ
 silijs.
 quo die primum proponitur, eodem disputetur. sed in
 sequentem senatũ differatur, ne quis ubi quod in buc
 cam primum uenerit, temere effutierit, ea potius exco
 gitet postea, quibus decreta tueatur sua, quàm quæ ex
 reip. usu sint. malitẽ salutis publicæ, quàm opinionis Hoc sibi
 uolebat uẽ.
 tus prouer
 bium, εὐ θυ
 κτι βουλι.
 de se iacturam facere, peruerso quodam ac præpostero
 pudore, ne initio parũ prospexisse uideat. Cui prospici
 endũ initio fuit, ut consulto potius, quàm cito loqueretur.

DE ARTIFICIIS.

ARS una est omnibus uiris, mulieribusque promi
 scua agricultura, cuius nemo est expers. Hac à pu
 eritiã erudiuntur omnes, partim in schola traditis præ
 ceptis, partim in agros uiciniores urbi, quasi per ludum
 educti, non intuentes modo, sed per exercitandi corpo
 ris occasionem tractantes etiam. Præter agriculturam
 (quæ est omnibus, ut dixi, cõmunis) quilibet unã quã
 piã, tanquàm suam docetur, ea est ferè aut lanificiũ, aut
 operandi lini studium, aut cemeteriorum, aut fabri, seu
 ferrarij, seu materiarij artificium. Neque enim aliud est
 opificium ullum, quod numerũ aliquem, dictu dignũ
 occupet illic. Nam uestes, quarum, nisi quod habitu Cultus sũ
 militudo.
 sexus discernitur, & calibatus à coniugio, una per to
 tam insulam forma est, eademque per omne æuũ per
 petua, nec ad oculum indecora, & ad corporis motum
 habilis

habilis, tum ad frigoris æstusque rationem apposita.
 Eas inquam, quæque sibi familia conficit. Sed ex alijs
 illis artibus unusquisque aliquam discit, nec uiri modo,
 sed mulieres etiam. cæterum hæ uelut imbecilliores, le-
 uiora tractant. lanam ferè, linumq; operantur. uiris ar-
 tes reliquæ magis laboriosæ mandantur, maxima ex
 parte quisq; in patrijs artibus educatur. nam eò pleriq;
 natura feruntur. Quod si quem animus aliò trahat, in
 eius opificij, cuius capitur studio, familiam quampiam
 adoptione traducitur. cura non à patre modo eius, sed
 magistratibus etiam præstita, ut graui, atq; honesto pa-
 trifamilias mancipetur. Quin si quis unam perdoctus
 artem, aliam præterea cupiuerit, eodem modo permit-
 titur. Vtramq; nactus, utram uelit exercet, nisi alteru-
 tra ciuitas magis egeat. Syphograntorum, præcipuū
 ac prope unicum negocium est, curare, ac prospicere;
 ne quisquam desideat ociosus. Sed uti suæ quisque ar-
 ti sedulo incumbat, nec ab summo mane tamen, ad
 multam usque noctem perpetuo labore, uelut iumen-
 ta, fatigatus. nam ea plusquam seruilis erumna est, quæ
 tamen ubiq; ferè opificum uita est, exceptis Vtopien-
 sibus, qui cum in horas uigintiquatuor æquales, diem
 connumerata nocte diuidant, sex duntaxat operi de-
 putant, tres ante meridiem, à quibus prandium ineunt,
 atq; à prandio duas pomeridianas horas, quum inter-
 quieuerint, tres deinde rursus labori datas, cœna clau-
 dunt.

Nemo ciui-
 um expers
 artificij.

Ad quam
 quisq; na-
 tura sit ap-
 positus, eã
 discat artẽ.

Ociosi pel-
 lendi e Re-
 publica.

Moderan-
 dus opifi-
 cum labor.

dunt. Quum primam horam ab meridie numerēt: sub octauam cubitum eunt. horas octo somnus uendicat. Quicquid inter operis horas ac somni cibiq; mediū esset, id suo cuiusq; arbitrio permittitur, non quo per luxum, aut segnitiam abutatur, sed quod ab opificio suo liberum, ex animi sententia in aliud quippiam studij bene collocet. has intercapedines pleriq; impendūt literis. Solenne est enim publicas cotidie lectiones haberi, antelucanis horis, quibus ut intersint, ij dumtaxat adiguntur, qui ad literas nominatim selecti sunt. Cæterum ex omni ordine mares simul, ac fœminæ multitudine maxima ad audiendas lectiones, alij alias, prout cuiusq; fert natura confluit. Hoc ipsū tempus tamen, si quis arti suæ malit insumere quod multis usu uenit (quorum animus in nullius contemplatione disciplinæ consurgit) haud prohibetur, quin laudatur quoq; ut utilis reipublicæ. Super cenā tum unam horam ludendo producant, æstate in hortis, hyeme in aulis illis communibus, in quibus comedunt. Ibi aut musicen exercent, aut se sermone recreant. Aleam atq; id genus ineptos ac perniciosos ludos ne cognoscant quidem, cæterum duos habent in usu ludos, lattruncolorum ludo non dissimiles. Alterum numerorū pugnam, in qua numerus numerum prædatur. Alterum in quo collata acie cum uirtutibus uitia confligūt. Quo in ludo perq; scite ostenditur & uitiorū inter se dissidiū, & aduersus

Studia literarum

Lusus in cenis.

At nunc ^{hæc} alea principum lusus est.

Lusus uirtutes quoq;.

uirtutes

uirtutes concordia. item quæ uitia, quibus se uirtutibus opponant, quibus uiribus aperte oppugnent, quibus machinamētis ab obliquo adoriātur, quo præsidio, uirtutes uiciorum uires infringant, quibus artibus eorum conatus eludant, quibus deniq; modis alterutra pars uictoriæ compos fiat. Sed hoc loco, ne quid erretis quiddā pressius intuentū est. Etenim quod sex dumtaxat horas in opere sunt, fieri fortasse potest, ut inopiā aliquā putes, necessariarū rerum sequi. Quod tam longe abest ut accidat, ut id temporis ad omniū rerum copiam quæ quidem ad uitæ uel necessitatem requirantur uel cōmoditatem non sufficiat modo, sed supersit etiam, id quod uos quoq; intelligetis si uobiscum reputetis apud alias gētēs, quā magna populi pars iners degit. primum mulieres ferē omnes, totius summæ dimidium, aut sicubi mulieres negotiosæ sunt, ibi ut plurimum, earum uice, uiri stertunt. ad hæc, sacerdotum ac religiosorum, quos uocant quanta quāq; ociosa turba, adijce diuites omnes maxime prædiorum dominos, quos uulgo generosos appellant ac nobiles, his adnumera ipsorum famulitiū, totam uidelicet illam cetratorum nebulonum colluuiem, robustos deniq; ac ualentes mendicos adiunge, morbum quempiam prætextentes inertia, multo certe pauciores esse quā putaras inuenies eos, quorū labore constant hæc omnia quibus mortales utuntur. Expēde nunc tecū ex his ipsis quā pauci

Ociosorū
hominū
genera.

δοξαστά
γεννα
nobilium

Prudentif/
sime dictū.

pauci in necessarijs opificijs uersant. siquidē ubi omnia pecunijs metimur, multas artes necesse est exerceri inanes prorsus ac supfluas, luxus tantū ac libidinis ministras. nā hęc ipsa multitudo quæ nūc opat, si partiret in tam paucas artes, q̄ paucas cōmodus naturæ usus postulat: in tāta rerū abūdātia: quantā nūc esse necesse sit, precia nimirū uiliora forent, q̄ ut artifices inde uitā tueri suam possent. At si isti omnes quos nūc inertes artes distringunt: ac tota insup ocio ac desidia languescēs turba, quorū unus quiuis earū rerum quæ aliorū laboribus suppeditātur: quantū duo earundē operatores cōsumit: in opera uniuersi atq; eadē utilia collocarent, facile animaduertis: quantulū tēporis ad suppeditāda omnia: quæ uel necessitatis ratio: uel cōmoditatis efflagitet (adde uoluptatis etiā quæ quidē uera sit ac naturalis) abūde satis supq; foret. atq; id ipsum in Vtopia res ipsa p̄spicuū facit. Nam illic in tota urbe cū adiacēte uicinia uix homines q̄ngēti ex omni uirorū ac mulierū numero, quorū ætas ac robur op̄i sufficit, uacatio p̄mittit. In hīs siphogrāti (q̄q; leges eos labore soluerūt) ipsi tamē sese nō eximūt: quo facilius exēplo suo reliquos ad labores inuitent. Eadē immunitate gaudēt hi: quos cōmēdatiōe sacerdotū, p̄suasus populus occultis siphogratorū suffragijs ad p̄discēdas disciplinas p̄petuā uacationē indulget. Quorū si qs cōceptā de se spem fefellerit: ad opifices retrudit, cōtractq; nō rarēter usu uenit:

Ne magi /
stratus qui
dē ab ope /
re cessant.

ut mechanicus quispiã, subcisiuas illas horas tam gna-
uiter impēdat literis, tantū diligentia proficiat, ut opifi-
cio suo exemptus, in literatorum classem prouehatur.

Soli litera/
ti ad magi/
stratus uo/
cantur.

Ex hoc literatorum ordine legati, sacerdotes, Tranibori
ac ipse deniq; deligitur princeps, quem illi prisca ipso-
rum lingua Barzanem, recentiore Ademum appellāt.

Reliqua ferè multitudo omnis: quum neq; ociosa sit:
nec inutilib⁹ opificijs occupata, procliuis æstimatio est,
quàm pauca horæ quantū boni operis pariant, ad ea
quæ commemorauī, hoc præterea facilitatis accedit

Quomo/
do uitetur
impensæ in
ædificijs.

quod in necessarijs pleriq; artibus, minore oꝑa quàm
aliæ gentes, opus habent. Nam primum ædificiorum,
aut structura: aut resectio ideo tam multorum assiduã
ubiq; requirit operã, quod quæ pater ædificauit: hæres
parū frugi, paulatim dilabi sinit, ita quod minimo tue-
ri potuit: successor eius de integro impendio magno co-
gitur instaurare. quin frequēter etiã quæ domus aliq;
ingenti sumptu stetit, hanc alijs delicato animo con-
temnit, eãq; neglecta: atq; ideo breui collapsa: aliã ali-
bi impensis non minoribus extruit. At apud Vtopien-
ses compositis rebus omnibus: & constituta rep. rarissi-
me accidit: uti noua collocandis ædibus area deligatur
& non modo remedium celeriter præsentibus uitijs ad-
hibetur, sed etiã imminentibus occurritur. Ita fit, ut
minimo labore, diutissime perdurent ædificia, & id ge-
nus opifices uix habeant interdum quod agant: nisi
quod

quod materiam dolare domi & lapides interim quadrare atq; aptare iubentur, quo (si quod opus incidat) maturius possit exurgere. Iam in uestibus uide, quàm paucis operis egeant: primū dum in opere sunt: corio neglectim aut pellibus amiciuntur quæ in septenniū durent. quum procedunt in publicū, superinduūt chlamydem uestem, quæ rudiores illas uestes cōtegat: eius per totam insulam unus color est, atq; is natiuus. Itaq; lanei panni, nō modo multo minus quæ usquàm alibi sufficit, uerū is ipse quoq; multo minoris impendij est, at lini minor est labor, eōq; usus crebrior, sed in lineo solus candor, in laneo sola mundicies conspicit̄, nullū tenuioris filii precium est. Itaq; fit, ut quum alibi nusq̄, uni homini quatuor aut quinq; togæ laneæ diuersis coloribus, ac totidem sericiæ tunicæ sufficiant, delicatioribus paulo ne decem quidem, ibi una quisq; contentus est, plerunq; in biennium. Quippe nec causa est ulla cur plures affectet, quas consecutus neq; aduersus frigus esset munitior, neq; uestitu uideretur uel pilo cultior. Quamobrem quū & omnes utilibus sese artibus exerceant, & ipsarum etiam opera pauciora sufficiant, fit nimirum, ut abundante rerum omnium copia, interdum in reficiendas (si quæ detrita sunt) uias publicas immensam multitudinē educant, persæpe etiam quū nec talis cuiuspiam operis usus occurrat, pauciores horas operādi publice denuntiēt. neq; enim supuacaneo

Quomō
in amictu.

labore ciues inuitos exercent magistratus: quandoquidem eius reipub. institutio hunc unum scopum in primis respicit: ut quoad per publicas necessitates licet: ceterum plurimum temporis ab seruitio corporis ad animi libertatem cultumque ciuibus uniuersis asseratur. In eo enim sitam uitae felicitatem putant.

DE COMMERCIIIS MUTVIS.

Numerus
ciuium.

Sed iam quo pacto sese mutuo ciues utantur: quae populi inter se commercia: quaeque sit distribuendarum rerum forma uideatur explicandum. Quum igitur ex familiaribus constet ciuitas: familias ut plurimum, cognationes efficiunt. Nam foeminae (ubi maturuerint) collocatae maritis: in ipsorum domicilia concedunt. at masculi filij, ac deinceps nepotes: in familia permanent, & parentum antiquissimo parent. nisi praesentia mente parum ualuerit. tunc enim aetate proximus ei sufficitur. Verum ne ciuitas aut fieri infrequentior: aut ultra modum possit incrementum, cauetur, ne ulla familia, quarum millia sex, quaeque ciuitas, excepto conuentu, complectitur: pauciores quam decem: pluresue quam sexdecim puberes habeat. Impuberum enim nullus praefiniri numerus potest. Hic modus facile seruatur, transcriptis hijs in rariores familias, qui in plenioribus excrescunt. At si quando in totum plus iusto abundauerit: aliarum urbium suarum infrequentiam sarcunt. Quod si forte per totam insulam

insulam plus æquo moles intumuerit, tum ex qualibet
 urbe descriptis ciuibus in continente proximo ubicūq;
 indigenis agrī multum superest, & cultū uacat: coloniā
 suis ipsorum legibus propagant, ascitis unā terræ in-
 digenis si conuiuere secum uelint. Cum uolentibus con-
 iuncti in idem uitæ institutum: eosdemq; mores, facile
 coalescunt, idq; utriusq; populi bono. efficiunt enim
 suis institutis ut ea terra, utrisq; abunda sit: quæ alte-
 ris aut parca ac maligna uidebatur. Renuentes ipso-
 rum legibus uiuere, propellunt his finibus quos sibi
 ipsi describūt. Aduersus repugnantes, bello conflagūt.
 nam eam iustissimam belli causam ducunt, quum po-
 pulus quispiam eius soli quo ipse non utitur, sed uelut
 inane ac uacuum possidet, alijs tamen qui ex naturæ
 præscripto inde nutriri debeant, usum ac possessionem
 interdicat. Si quando ullas ex suis urbibus aliquis ca-
 sus, eousq; imminuerit, ut ex alijs insulæ partibus ser-
 uato suo cuiusq; urbis modo, resarciri nō possint (quod
 bis dumtaxat ab omni æuo pestis grassante sæuitia fer-
 tur contigisse) remigrantibus è colonia ciuibus replen-
 tur. Perire enim colonias potius patiūtur, quàm ullam
 ex insulanis urbibus imminui. Sed ad conuictum ci-
 uium reuertor. Antiquissimus (ut dixi) præest familiæ.
 Ministri sunt uxores maritis, & liberi parentibus, atq;
 in summa minores natu maioribus. Ciuitas omnis in
 quatuor æquales partes diuiditur. In medio cuiusq;

Sic excludi
 potest ocio-
 sa turba mi-
 nistrorum.

partis forū est omnīū rerum. Eo in certas domos opa
 cuiusq; familiæ conuehuntur, atq; in horrea singulæ se/
 orsum species distributæ sunt. Ab hijs quilibet paterfa
 milias quibus ipse suiq; opus habent, petit, ac sine pe
 cunia, sine omni prorsus hostimento quicquid petierit,
 aufert. Quare enim negetur quicq;? quum & omnium
 rerum abunde satis sit nec timor ullus subsit, ne quisq;
 plusquàm sit, opus flagitare uelit? Nam cur supuacua
 petiturus putetur is, qui certū habeat, nihil sibi unquā
 defuturum? Nempe auidum ac rapacem, aut timor ca
 rendi facit. in omni animantū genere, aut in homine so
 la reddit superbia, quæ gloriæ sibi ducit, superflua rerū
 ostentatione ceteros antecellere, quod uitij genus in
 Vtopiensium institutis nullum omnino locū habet.
 Adiuncta sunt foris (quæ cōmemorauī) fora cibaria, in
 quæ nō olera modo, arborum q; fructus & panes com
 portātur, sed pisces præterea quadrupedūq; & auium
 quicquid esculentū est, extra urbem locis appositis ubi
 fluento tabum ac sordes eluant. Hinc deportant pecu
 des occisas depuratasq; manibus famulorū (nam neq;
 suos ciues patiuntur assuescere laniatu animalū, cuius
 usu, clementiam humanissimū naturæ nostræ affectū
 paulatim deperire putant, neq; sordidū quicq; atq; im
 mundū, cuius putredine corruptus aer morbū possit in
 uehere) pferri in urbem sinunt. Habet præterea qui
 libet uicus, aulas quasdā capaces, æquali ab sese inuicem
 interuallo

Rapacitas
 unde,

Tabes ac
 sordes pe/
 stem inue/
 hit ciuita/
 tibus.
 Ex pecudū
 laniena di/
 dicimus &
 homines
 iugulare.

interuallo distantes, nomine quanq; suo cognitæ. Has colunt Syphograti, quarū unicuiq; triginta familiæ uelicet ab utroq; latere quindecim sunt adscriptæ, cibū ibi sumpturæ. Obsonatores cuiusq; aulae, certa hora cōueniunt in forum, ac relato suorum numero, cibum petunt. Sed prima ratio ægrotorum habetur, qui in publicis hospitijis curantur. Nam quatuor habent in ambitu ciuitatis hospitia, paulo extra muros tam capacia, ut totidem oppidulis æquari possint, tum ut neq; ægrotorū numerus quālibet magnus anguste collocaretur, & per hoc incōmode, tum quo hī qui tali morbo tenerentur, cuius contagio solet ab alio ad aliū serpere, longius ab aliorum cœtu semoueri possint. Hæc hospitia ita sunt instructa, atq; omnibus rebus quæ ad salutem conferant referta, tum tam tenera ac sedula cura adhibetur, tam assidua medicorū peritissimorū præsentia, ut quū illuc nemo mittatur inuitus, nemo tamē ferè in tota urbe sit, qui aduersa ualetudine laborans, non ibi decumberè q̄ domi suæ præferat. Quū ægrotorum obsonator cibos ex medicorū præscripto receperit, deinceps optima quæq; inter aulas æquabiliter pro suo cuiusq; numero distribuuntur, nisi quod principis, pontificis, & Tribunorum respectus habetur, ac legatorū etiam, & exterorū omniū (si qui sunt, qui pauci ac raro sunt) sed hīs quoq; cū adsunt, domicilia certa atq; instructa parantur. Ad has aulas prandij, cœnæq; stas horis tota

m sypho-

Cura
ægrotorū.

Contiuitia
cōmunia,
p̄miscuæq;

Vt ubiq; li-
bertatis ha-
beant ratio,
ne qd fiat
a coactis.

Fœminæ
ministræ i
cōuiujs.

Syphograntia conuenit, aenæ tubæ clangore commo-
nifac̃ta, nisi qui aut in hospitij, aut domi decumbūt,
quanquàm nemo prohibetur, postquàm aulis est satis
factum è foro domum cibum petere. sciunt enim nemi-
nem id temere facere, nam & si domi prandere nulli ue-
titum sit, nemo tamen hoc libenter facit, cum neq; ho-
nestum habeatur, & stultum sit deterioris paradi præn-
dij sumere laborem, cum lautum atq; opiparum præ-
sto apud aulam, tam propinquam sit. In hac aula mini-
steria om̃ia in quibus paulo plus fœdis, aut laboris est,
obeunt serui. Cæterum coquendi, parandiq; cibi offi-
cium, & totius deniq; instruendi cōuiujs solæ mulieres
exercent, cuiusq; uidelicet familiæ per uices. Tribus, plu-
ribusue mensis pro numero conuiuuarum discumbitur.
Viri ad parietem, fœminæ exterius collocantur, ut si
quid his subiti oboriatur mali, quod uterum gerenti-
bus interdum solet accidere, imperturbatis ordinibus
exurgant, atque inde ad nutrices abeant. Sedent illæ
quidem seorsum cum lactentibus in cœnaculo quo-
dam ad id destinato, nunquàm sine foco atque aqua
munda, nec absque cunis interim, ut & reclinare liceat
infantulos, & ad ignem cum uelint exemptos fascijs
liberare, ac ludo reficere. suæ quæq; soboli nutrix est,
nisi aut mors, aut morbus impediât. id cum accidit,
uxores Syphograntorum propere nutricem quærunt,
nec id difficile est. Nam quæ id præstare possunt, nul-
li officio

li officio sese offerunt libentius, quoniam & omnes eam misericordiam laude prosequuntur, & qui educatur, nutricem parentis agnoscit loco. In antro nutricum, confidunt pueri omnes, qui primum lustrum nō expleuere. ceteri impuberes, quo in numero ducunt quicūq; sexus alterius utrius intra nubiles annos sunt, aut ministrant discumbentibus, aut qui per aetatem nondum ualent, adstant tamen, atque id summo cum silentio. utrique quod à sedentibus porrigitur, eo uescuntur, nec aliud discretum prandendi tempus habent. In medio primæ mensæ (qui summus locus est, & cui, Nam ea mensa suprema in parte cœnaculi transuersa est) totus conuentus conspicitur, Syphograntus cum uxore confidet. His adiunguntur duo ex natu maximis. Sedent enim per omnes mensas quaterni. At si templum in ea Syphograntia situm est, sacerdos, eiusque uxor cum Syphogranto sedent ut præsideant. Ab utraque parte collocantur iuniores, post senes rursus, atq; hoc pacto per totam domum, & æquales inter se iunguntur, & dissimilibus tamen immiscentur, quod ideo ferunt institutum, ut senum grauitas ac reuerentia (quum nihil ita in mensa fieri, diciue potest, ut eos ab omni parte uicinos effugiat) iuniores ab improba uerborum, gestuumq; licentia cohibeat. Ciborum fercula non à primo loco deinceps apponuntur, sed senioribus primum omnibus (quorum insignes

Laude & officio ciues optime iuitant ad recte agendum. Educatio sobolis.

Sacerdos supra principem, At nūc etiā & Episcopi ijs mancipiorum uicifunt.

Iuniores maioribus admixti.

Senū habitatio ratio.

loci sunt) optimus quisq; cibus inferitur. deinde reliquis æqualiter ministratur. At senes lautitias suas (quarum non tanta erat copia, ut posset totam per domum affatim distribui) pro suo arbitratu circumsedentibus impartiriunt. Sic & maioribus natu suus seruetur honos, & commodi tantundem tamen, ad omneis peruenit. Omne prandium, coenamq; ab aliqua lectione auspicantur, quæ ad mores faciat, sed breui tamē ne fastidio sit. Ab hac seniores, honestos sermones, sed neque tristes, ac infacetos ingerunt. At nec longis logis totum occupant prandium, quin audiunt libetē iuuenes quoq; atque adeo de industria prouocant, quo & indolis cuiusq; & ingenij per conuiuij libertatem prodentis sese capiant experimentum. Prandia breuiuscula sunt, coenæ largiores, quod labor illa, has somnus & nocturna quies excipit, quam illi ad salubrem concoctionem magis efficacem putant. Nulla coena sine musica transigitur. nec ullis caret secunda mensa bellarijs. odores incendunt, & unguēta spargunt. nihilq; nō faciunt, quod exhilarare conuiuas possit. sunt enim hanc in partem aliquanto procliuiores, ut nullum uoluptatis genus (ex quo nihil sequatur incommodi) censeant interdictum. Hoc pacto igitur in urbe cōuiuunt, at ruri, qui longius ab sese distiti sunt, omnes domi quisq; suæ comedunt. nulli enim familiæ quicquā ad uictum deest, quippe à quibus id totum uenit, quo uescantur urbici.

De pere

Id hodie
uix mona-
chi obser-
uant.

Sermones
ī cōuiujs.

Id hodie
medici da-
mnant.

Musica in
conuiuio.

Voluptas
innoxia nō
aspernāda

DE PEREGRINATIONE VTOPIENSIVM.

AT si quos aut amicorū alia in urbe cōmorantiū,
 aut ipsius etiam uidendi loci desyderiū cœperit
 à Syphograntis ac Traniboris suis ueniā facile impe-
 trant, nisi si quis usus impediatur. Mittitur ergo simul, nu-
 merus aliquis cum epistola principis, quæ & datam pe-
 regrinandi copiam testatur, & reditus diem præscribit.
 Vehiculum datur cum seruo publico, qui agat boues &
 curet. cæterum nisi mulieres in coetu habeāt, uehiculum
 uelut onus & impedimentum, remittitur. Toto itinere
 cum nihil secum efferant, nihil deficit tamen, ubiq; enim
 domi sunt. Si quo in loco diutius uno die cōmorentur,
 suam ibi quisq; artem exercet, atq; ab artis eiusdē opi-
 ficibus, humanissime tractantur. Si semet autore quis-
 quā extra suos fines uagetur, deprehensus sine prin-
 cipis diplomate, contumeliose habitus, pro fugitiuo re-
 ducitur, castigatus acriter. idem ausus denuo, seruitute
 plectitur. Quod si quem libido incessat per suæ ciuita-
 tis agros palandi, ueniā patris & consentiente coniuge,
 non prohibetur. Sed in quodcunq; rus peruenerit, nul-
 lus ante cibum datur, quā ante meridianū operis pen-
 sum, (aut quātum ante cœnam ibi laborari solet) absol-
 uerit. Hac lege quouis intra suæ urbis fines ire licet. Erit
 enim non minus utilis urbi, quā si in urbe esset. Iam
 uidetis q̄ nulla sit usq; ociandi licentia, nullus inertæ
 prætext⁹, nulla taberna uinaria, nulla ceruisiaria, nusq;
 lupanar,

O sanctā
rēpublicā,
& uel Chri
stianis imi
tandam.

Aequabili
tas facit, ut
omnibus
sufficiat.

Respubli
ca nihil ali
ud q̄ ma/
gna quæ
dam fami/
lia est.

Negotiatio
Vtopiēsū.

lupanar, nulla corruptelæ occasio, nullæ latebræ, cōcilia/
bulum nullum, sed omnium præsentis oculi necessita-
tem aut consueti laboris, aut ocij non inhonesti faciūt.

Quem populi morem necesse est omnium rerum coi-
piam sequi, atq; ea quum æquabiliter ad omnes perue-
niat, sit nimirū, ut inops esse nemo aut mendicus pos-
sit. In senatu Amaurotico (quem uti dixi terni quotan-
nis omni ex urbe frequētant) ubi primum constiterit,
quæ res quoq; loco abundet, rursus cuius alicubi ma-
lignior prouentus fuerit, alterius inopiam, alterius pro-
tinus ubertas explet, atque id gratuito faciunt, nihil ui-
cissim ab his recipientes quibus donant. Sed quæ de
suis rebus unicuiquē urbi dederint, nihil ab ea repeten-
tes, ab alia cui nihil impenderūt, quibus egent accipiūt.

Ita tota insula uelut una familia est. At postquam satis
prouisum ipsis est, (quod non antea factum censent,
quàm in bienniū propter anni sequentis euentum pro-
spexerint) tum ex his quæ supersunt magnā uim fru-
menti, mellis, lanæ, lini, ligni, cocci, & conchyliorū, uelle-
rum, ceræ, seui, corij, ad hæc animalium quoque in alias re-
giones exportant, quarum rerum omnium, septimā par-
tem inopibus eius regionis dono dant, reliquā precio
mediocri uenditant, quo ex cōmercio, non eas modo
merces, quibus domi egēt, (nam id ferè nihil est præter
ferrum) sed argēti atq; auri præterea, magnam uim in
patriam reportant, Cuius rei diutina consuetudine su-

pra

pra q̄p̄ credi possit, ubiq̄ iam earum rerum copia abundant. Itaq̄ nunc parum pensi habent, praesente ne pecunia, an in diem uendat, multoq̄ maximam partem habeant in nominibus, in quibus tamen faciendis non priuatorum unq̄p̄, sed confectis ex more instrumentis, publicam urbis fidem sequuntur. Ciuitas ubi solutionis dies aduenerit, a priuatis debitoribus exigit creditum, atq̄ in aerarium redigit, eiusq̄ pecuniae quoad ab Vtopiensibus repetatur, usura fruitur. Illi maximam partem nunq̄p̄ repetunt. Nam quae res apud se nullum habet usum, eam ab his auferre, quibus usui est, haud aequum censent. Caeterum si res ita poscat, ut eius aliquam partem alij populo mutuam daturi sint, tum demum poscunt, aut quum bellum gerendum est, quam in rem unam totum illum thesaurum quem habent domi seruant, uti aut extremis in periculis, aut in subitis praesidio sit. potissimum quo milites externos (quos libentius quam suos ciues obijciunt discrimini) immodico stipendio conductant, gnari multitudine pecuniae hostes ipsos plerumq̄ mercabiles, & uel proditione, uel infestis etiam signis inter se committi. Hanc ob causam inestimabilem thesaurum seruant, at non ut thesaurum tamen, sed ita habent, quomodo me narrare profecto deterret pudor, metuentem ne fidem oratio non sit habitura, quod eo iustius uereor, quo magis mihi sum conscius, nisi uissem praesens, q̄p̄ aegre potuissem ipse perducere, ut alteri idem

Vt nusq̄ non meminerit suae communitatis.

Qua ratione possit esse uilis pecunia.

Satius est bellum pecunia aut arte declinare, q̄ multa sanguinis humani iactura gerere.

O artificem.

si idem recensenti crederē. Necesse est enim ferè quàm
 quicq; est ab eorum qui audiunt moribus alienū, tam
 idem procul illis abesse à fide. quanq̄ prudens rerum
 æstimator minus fortasse mirabitur, quum reliqua eo-
 rum instituta, tam longe ab nostris differant: si argenti
 quoq; atq; auri usus ad ipsorū potius, q̄ ad nostri mo-
 ris rationem accōmodetur. Nempe quū pecunia non
 utantur ipsi, sed in eum seruent euentum, qui ut potest
 usu uenire, ita fieri potest ut nunq̄ incidat. Interim au-
 rum, argentumq; (unde ea fit) sic apud se habent, ut ab
 nullo pluris æstimetur, q̄ rerum ipsarum natura mere-
 tur, qua quis non uidet q̄ longe infra ferrum sunt: ut
 sine quo non hercule magis q̄ absq; igni atq; aqua ui-
 uere mortales queant, quū interim auro, argentoq; nul-
 lum usum, quo nō facile careamus, natura tribuerit, nisi
 hominū stultitia precium raritati fecisset. quin contra,
 uelut parens indulgentissima optima quæq; in propa-
 tulo posuerit, ut aerem, aquā, ac tellurem ipsam, longis-
 sime uero uana ac nihil profutura semouerit. Ergo hæc
 metalla si apud eos in turrim aliquam abstruderētur.
 princeps ac senatus in suspicionem uenire posset (ut est
 uulgi stulta solertia) ne deluso per technā populo, ipsi
 aliquo inde cōmodo fruerentur. porrò si phyalas inde
 aliq; id genus opera fabre excusa conficerent, si quan-
 do incidisset occasio, ut conflanda sint rursus, atq; in mi-
 litum eroganda stipendium, uident nimirum fore, ut
 ægre

Aurū ferro
 uili⁹. quan-
 tū ad usum
 attinet.

ægre patiantur auelli quæ semel in delitijs habere cœ-
 pissent. His rebus uti occurrant, excogitauere quandã
 rationem, ut reliquis ipsorum institutis cõsentaneam,
 ita ab nostris (apud quos aurũ tãti fit, ac tam diligẽter
 conditur) longissime abhorrẽtem, eõq; nisi peritis nõ
 credibilem. Nam quum in fictilibus è terra uitrõq; ele-
 gantissimis quidẽ illis, sed uilibus tamen edãt bibãtq;
 ex auro, atq; argento nõ in cõmunibus aulis modo, sed
 in priuatis etiam domibus, matellas passim, ac sordidif-
 sima quæq; uasa conficiunt. Ad hæc catenas & crassas
 compedes, quibus coercent seruos: ñsdem ex metallis
 operantur. Postremo quoscunq; aliquod crimen infã-
 mes facit, ab horum auribus anuli dependent aurei di-
 gitos aurum cingit, aurea torques ambit collum, & ca-
 put deniq; auro uincitur. Ita omnibus curant modis,
 uti apud se aurum argentumq; in ignominia sint, atq;
 hoc pacto fit, ut hæc metalla, quæ ceteræ gentes nõ mi-
 nus ferè dolenter ac uiscera sua distrahi patiũtur, apud
 Vtopiẽñ, si semel omnia res postularet efferri, nemo si-
 bi iacturam unius fecisse assis uideretur. Margaritas
 præterea legunt in littoribus, quin in rupibus quibus-
 dam adamantes ac pyropos quoq; neq; tamen quæ-
 runt, sed oblatos casu, perpoliunt. His ornant infantu-
 los, qui ut primis pueritiæ annis, talibus ornãmētis glo-
 riantur, ac superbiunt: sic ubi plusculum accreuit ætatis,
 cum animaduertunt eiusmodi nugis non nisi pueros
 n uti, nullo

O magniffi-
 ficam auri
 cõtumeliã:

Aurum ge-
 stamen in-
 famium.

Gemmae
 puerorum
 delitiã.

uti, nullo parentum monitu, sed suomet ipforū pudore deponunt. non aliter ac nostri pueri, quum grande, scunt nuces, bullas, & pupas abijciunt. Itaq; hæc tam diuersa ab reliquis gentibus instituta, quàm diuersas itidem animorum affectiones pariat, nuncq; æque mihi atq; in Anemoliorum legatis inclaruit. Venerunt hi Amaurotum (dum ego aderam) & quoniam magnis de rebus tractatum ueniebant, aduentū eorū terni illi ciues, ex qualibet urbe præuenerant, sed omnes finitimarum gentium legati, qui eò ante appulerāt, quibus Vtopiensium perspecti mores erant, apud quos sumptuoso uestitui nihil honoris haberi intelligebant, sericum contemptui esse, aurum etiam infame sciebant, cultu quàm poterant modestissimo uenire consueuerant. At Anemoli, quod longius aberāt, ac minus cum illis cōmerciū habuerant, quum accepissent, eodem omnes, eòq; rudi corporis cultu esse, persuasi non habere eos, quo nō utebātur, ipsi etiā superbi magis, quàm sapientes, decreuerunt apparatus elegantia, deos quosdam re præsentare, & miserorū oculos Vtopiensium, ornatus sui splendore præstringere. Itaq; ingressi sunt legati tres, cū comitibus centum, omnes uestitu uersicolori, pleriq; serico, legati ipsi (nam domi nobiles erant) amictu aureo, magnis torquibus, & inauribus aureis, ad hæc anulis aureis in manibus, monilibus insuper appēsis in pileo, quæ margaritis ac gemmis affulgebāt, omnibus postre-

Elegantif /
sima fabu /
la,

bus postremo rebus ornatî, quæ apud Vtopienses, aut seruorum supplicia, aut infamium dedecora, aut puerorum nugamenta fuere. Itaq; operæ precium erat uideri, quo pacto cristas erexerint, ubi suum ornatû cum Vtopiensiu uestitu (nam in plateis sese populus effuderat) contulere. contrâq; non minus erat uoluptatis cõsiderare quàm lōge sua eos spes expectatiōq; fefellerat, quãq; longe ab ea existimatione aberant, quã se consecuturos putauerāt. Nempe Vtopiensiu oculis omniũ, exceptis perq; paucis, qui alias gentes aliqua idonea de causa inuiserant, totus ille splendor, apparatus pudendus uidebatur, & infimum quenq; pro dominis reuerenter salutantes, legatos ipsos ex aurearum usu catenarum p seruis habitos, sine ullo prorsus honore prætermiserunt. Quin pueros quoq; uidisses, qui gemmas ac margaritas abiecerant, ubi in legatorum pileis affixas conspexerunt, compellare matrem ac latus fodere. En mater, quàm magnus nebulo margaritis adhuc &

ω ΤΕΧΝΙΚΗ

gemmulis utitur, ac si esset puerulus? At parens serio etiam illa, tace inquit fili, est opinor quispiã è morionibus legatorum. Alij catenas illas aureas reprehendere, utpote nullius usus, quippe tã graciles, ut eas facile seruis infringere, tam laxas rursus, uti quum fuerit libitũ possit excutere, & solutus ac liber quouis aufugere. Verum legati postq; ibi unum, atq; alterum diem uersati tantam auri uim in tanta uilitate conspexerunt, nec in

magis

n 2 minore

minore contumelia, quàm apud se honore habitam ui
 dissent, ad hæc in unius fugitiui serui catenas compē-
 desq; plus auri, atq; argenti congestum, q̄ totus ipso-
 rum trium apparatus cōstiterat, subsidentibus pennis
 omnem illum cultum, quo sese tam arroganter extule-
 rant, pudefacti, seposuerunt. Maxime uero postq; fa-
 miliarius cum Vtopiensibus collocuti, mores eorum
 atq; opiniones didicere, mirant̄ illi siquidē quēq; esse
 mortalium quem exiguæ gemmæ, aut lapilli dubius
 oblectet fulgor, cui quidē stellam aliquam, atq; ipsum
 deniq; solem liceat intueri, aut quēq; tam insanū esse,
 ut nobilior ipse sibi ob tenuioris lanæ filum uideatur, si
 quidē hanc ipsam (quātumuis tenui filo sit) ouis olim
 gestauit, nec aliud tamen interim, q̄ ouis fuit. Miratur
 item aurum suapte natura tam inutile, nunc ubiq; gen-
 tium æstimari tanti, ut homo ipse per quem, atq; adeo
 in cuius usum id precij obtinuit, minoris multo q̄ au-
 rum ipsum æstimetur, usq; adeo ut plumbeus quispiā,
 & cui nō plus ingenij sit q̄ stipiti, nec minus etiā impro-
 bus quàm stultus, multos tamen & sapientes & bonos
 uiros in seruitute habeat, ob id duntaxat, quod ei ma-
 gnus contigit aureorum numismatū cumulus, quem
 si qua fortuna, aut aliqua legum strophæ (quæ nihil mi-
 nus ac fortuna ipsa summis ima permiscet) ab hero illo
 ad abiectissimum totius familiæ suæ nebulonē trans-
 tulerit, sit nimirum paulo post, ut in famuli sui famuli-
 licium

Dubius di-
 xit, ob gem-
 mas factiti-
 as, aut certe
 dubiū di-
 xit exiguū
 ac malignū

Quā uere
 & q̄ apte.

licium concedat, uelut appendix additamentumq; nu-
 mismatum. Cæterum multo magis eorum mirantur,
 ac detestantur insaniam qui diuitibus illis, quibus neq;
 debet quicq;, neq; sunt obnoxij, nullo alio respectu, q̄
 quod diuites sunt, honores tantū non diuinos impen-
 dunt, idēq; cum eos tam sordidos atq; auaros cogno-
 scunt, ut habeant certo certius ex tanto nūmorū cumu-
 lo, uiuentibus illis ne unum quidem nūmulum unq;
 ad se uenturū. Has atq; huiusmodi opiniones partim
 ex educatione conceperunt. in ea educti Rep. cuius in-
 stituta longissime ab his stultitiæ generibus absunt,
 partim ex doctrina & literis. Nam & si haud multi cu-
 iusq; urbis sunt, qui cæteris exonerati laboribus soli di-
 sciplinæ deputantur. hī uidelicet in quibus à pueritia
 egregiam indolem, eximium ingenium, atq; animū ad
 bonas artes propensum deprehendere, tamen omnes
 pueri literis imbuuntur, & populi bona pars, uiri, scemi-
 nāq;, per totā uitam, horas illas quas ab operibus libe-
 ras diximus, in literis collocant. Disciplinas ipsorū lin-
 gua perdiscunt. est em̄ neq; uerborū inops, nec insua-
 uis auditu, nec ulla fidelior animi interpres est. eadem
 ferē (nisi quod ubiq; corruptior, alibi aliter) magnā eius
 orbis plagam peruagatur. Ex om̄ibus his philosophis,
 quorū nomina sunt in hoc noto nobis orbe celebria,
 ante nostrū aduentū ne fama quidē cuiusq; eō puene-
 rat, & tamen in musica, dialecticāq;, ac numerādi & me-
 tiendi scientia,

Quanto
 plus sapiūt
 Vtopiā, q̄
 Christiano
 rū uulgo.

Studia &
 disciplinæ
 Vtopiēsū.

Musica.
Dialectica,
Arithmeti/
ca.
Apparet
hoc loco
subesse na
sum.

Astrologia

At hęc re/
gnāt, inter
Christia/
nos hodie.

Physica o/
mniū incer
tissima.

Ethica.

tiendi scientia, eadem ferè quæ nostri illi ueteres inue/
nere. Cæterum ut antiquos omnibus propè rebus exæ/
quant, ita nuperorū inuentis dialecticorū longe sunt
impares. Nam ne ullam quidem regulam inuenerunt
earū, quas de restrictionibus, amplificationibus, ac sup/
positionibus acutissime excogitatis in paruis logicali/
bus passim hic ediscūt pueri. Porrò secūdas intētiones
tam longe abest ut inuestigare suffecerint, ut nec homi/
nē ipsum in cōmuni quē uocāt *quæscit* (ut scitis) planè co/
losseū & quouis gigāte maiore, tū à nobis præterea di/
gito demonstratū, nemo tamē eorū uidere potuerit. At
sunt in astrorū cursu, & cælestiū orbium motu, peritissi/
mi. Quin instrumēta quoq; diuersis figuris solerter ex/
cogitarunt, quibus solis ac lunæ, & cæterorū itē astrorū
quæ in ipsorū horizonte uisunt, motiones ac situs exa/
ctissime cōprehēsos habent. Cæteræ amicitias, atq; errā/
tū dissidia syderū, ac totā deniq; illā ex astris diuinādi
imposturā, ne somniāt quidē. Imbres, uētos, ac cæteras
tēpestatū uicissitudines, signis quibusdā longo perspe/
ctis usu præsentit. Sed de causis earū rerū omniū, &
de fluxu maris eiusq; salitate, & in sūma de cæli mun/
diq; origine, ac natura partim eadē quæ ueteres philo/
sophi nostri differūt, partim ut illi inter se dissident, ita
hī quoq; dū nouas rerū ratiōes afferūt, ab omībus illis
dissentit, nec inter se tamē usq; quaq; cōueniūt. In ea
philosophiæ parte qua de morib⁹ agit, eadē illis dispu/
tantur

tantur quæ nobis, de bonis animi quærūt & corporis, & externis, tū utrum boni nomen omnibus his, an solis animi dotibus conueniat, De uirtute differūt, ac uoluptate, sed omniū prima est ac princeps cōtrouersia, qua nam in re, una pluribus uē sitā hominis felicitatem putēt. At hac in re ppeniores æquo uident in factionē uoluptatis assertricē, ut qua uel totā, uel potissimā felicitatis hūanæ partē definiāt. Et quo magis mireris ab religione quoq; (quæ grauis & seuera est ferēq; tristis & rigida) petūt tamē sentētiā tā delicatæ patrociniū. Neq; em̄ de felicitate disceptant unq; quin principia quædā ex religiōe deprompta, tū philosophia quæ rationibus utitur cōiungant, sine qbus ad ueræ felicitatis inuestigationē mancā, atq; imbecillā per se rationē putāt. Ea principia sūt huiusmodi. Animā esse immortalē, ac dei beneficētia ad felicitatē natā, uirtutibus ac benefactis nostris præmia post hāc uitā, flagitijs destinata supplicia. Hæc tametsi religionis sint, ratiōe tamē cēsant ad ea credēda, & cōcedenda perducī, qbus è medio sublati, sine ulla cūctatiōe p̄nūciāt neminē esse tā stupidū, qui nō sentiat petendā sibi per fas ac nefas uoluptatē. hoc tātū caueret ne minor uoluptas obstet maiorī, aut eā persequat quā inuicem retaliet dolor. Nā uirtutē asperā, ac difficilē sequi, ac nō abigere modo suauitatem uitæ, sed dolorem etiā sponte perpeti, cuius nullū expectes fructū (quis em̄ potest esse fructus si post mortem

Ordo bonorum

Fines bonorum.
Vtopiani felicitatem honesta uoluptate metiuntur.

Principia philosophiæ et religionē petenda.
Theologia Vtopiētiū.

Animorū immortalitas, de qua hodie non pauci etiā Christiani dubitant.
Vt nō quæuis expetēda uoluptas, ita nec dolor affertandus nisi uirtutis causa.

Hoc iuxta
Stoicos,

mortem nihil assequeris quum hanc uitam totā infua-
uiter hoc est misere traduxeris) id uero dementissimū
ferunt. Nunc uero non in omni uoluptate felicitatem,
sed in bona, atq; honesta sitam putant. ad eam enim
uelut ad summum bonum, naturam nostram ab ipsa
uirtute pertrahi, cui sola aduersa factio felicitatem tri-
buit. Nempe uirtutem definiunt, secundum naturam
uiuere ad id siquidem à deo institutos esse nos. Eū ue-
ro naturæ ductum sequi quisquis in appetendis fugiē-
disq; rebus obtemperat rationi. Rationem porrò, mor-
tales primum omnium in amorem, ac uenerationē di-
uinæ maiestatis incendere, cui debemus, & quod su-
mus, & quod compotes esse felicitatis possumus, secun-
dum id commonet, atq; excitat nos ut uitam q̄ licet mi-
nime anxiam, ac maxime latā ducamus ipsi, ceterisq;
omnibus ad idem obtinendum adiutores nos pro na-
turæ societate præbeamus. Neq; em̄ quisq; unq; fuit
tam tristis ac rigidus assecla uirtutis, & osor uoluptatis,
qui ita labores, uigilias & squalores indicat tibi, ut non
idem aliorum inopiam, atq; incōmoda leuare, te pro
tua uirili iubeat, & id laudādum humanitatis nomine
censeat, hominē homini salutis ac solatio esse, si huma-
num est maxime (qua uirtute nulla est homini magis
propria) aliorum mitigare molestiam, & sublata tristi-
tia uitæ iucunditati, hoc est uoluptati reddere. Quid ni
natura quenq; instiget ut sibimet idem præstet: Nam
aut mala

aut mala est uita iucūda, id est, uoluptaria, quod si est, non solum neminem ad eam debes adiutare, sed omnibus utpote noxiam ac mortiferam, quantum potes adimere, aut si conciliare alijs eam, ut bonam nō licet modo, sed etiam debes, cur non tibi in primis ipsi? cui non minus propitiū esse te quā alijs decet. neq; eū quū te natura moneat uti in alios bonus sis, eadē te rursus iubet, in temet sœuum atq; indēmētē esse. Vitam ergo iucundam inquirunt, id est uoluptatem tanq; operationum omnium finem, ipsa nobis natura præscribit, ex cuius præscripto uiuere, uirtutem definiunt. At quū natura mortales inuitet ad hilarioris uitæ mutuū subsidium (quod certe merito facit. neq; eū tam supra generis humani sortē quisq; est, ut solus naturæ curæ sit, quæ uniuersos ex æquo fouet, quos eiusdem formæ cōmunionē cōplectitur) eadem te nimirū iubet etiā atq; etiā obseruare, ne sic tuis cōmodis obsecūdes: ut aliorū procures incōmoda. Seruanda igitur censent non inita solū inter priuatos pacta, sed publicas etiā leges, quas aut bonus princeps iuste pmulgauit, aut populus, nec oppressus tyrannide, nec dolo circūscriptus, de partendis uitæ commodis, hoc est materia uoluptatis, cōmuni consensu sanxit. Hijs inoffensis legibus tuum curare commodum, prudentia est: publicum præterea, pietatis: Sed alienam uoluptatem præreptum ire, dum cōsequare tuam: ea uero iniuria est. cōtra tibi aliquid ipsi

o demere

At nunc quidam accersunt dolores uelut in his sita sit religio, cum ferēdi potius sint si incidant ad pietatis officium tē dēti, aut naturæ necessitate accidunt.

Pacta & leges.

Officia uil
tae mutua.

demere, quod addas alijs, id demū est humanitatis ac
benignitatis officiū, quod ipsum nunq̄ tantū aufert cō
modi, quantū refert. Nam & beneficiorū uicissitudine
pensatur, & ipsa benefacti cōscientia, ac recordatio cha/
ritatis eorū & beneuolentiæ quibus benefeceris, plus
uoluptatis affert animo, quàm fuisset illa corporis qua
abstinuisti. Postremo (quod facile persuadet animo li
benter assentienti religio) breuis & exiguae uoluptatis
uicē, ingenti ac nunq̄ interituro gaudio rependit deus.
Itaq; hoc pacto censent, & excussa sedulo & perpenfa
re om̄es actiōes nostras, atq; in his uirtutes etiā ipsas,
uoluptatem tandē uelut finem, felicitatemq; respicere.

Voluptas
quid.

Falsæ uolu
ptates.

Voluptatē appellant omnē corporis animi ue motū
statūq; in quo uersari natura duce delectet. Appetitio
nem naturæ, non temere addunt. Nam ut quicquid na
tura iucūdum est, ad quod neq; per iniuriam tenditur,
nec iucūdius aliud amittitur, nec labor succedit, nō sen
sus modo, sed recta quoq; ratio persequit̄, ita quæ præ
ter naturam dulcia sibi mortales uanissima cōspiratio
ne confingunt (tanq̄ in ipsis esset perinde res ac uoca
bula commutare) ea omnia statuunt adeo nihil ad feli
citem facere, ut plurimū officiant etiam, uel eo quod
quibus semel infederunt, ne ueris ac genuinis oblecta
mentis usq; uacet locus, totum prorsus animum falsa
uoluptatis opinione præoccupāt. Sunt enim perquàm
multa, quæ quum suapte natura nihil contineant sua
uitatis

uitatis, imo bona pars amaritudinis etiam plurimum, peruersa, tum improbarum cupiditatum illecebra, non pro summis tantum uoluptatibus habeantur: uerum etiam inter præcipuas uitæ causas numerentur. In hoc adulterinæ uoluptatis genere, eos collocant, quos ante memorauimus, qui quo meliorem togam habent, eo sibi meliores ipsi uidentur. qua una in re, bis errant. Neque enim minus falsi sunt, quod meliorem putant togam suam, quam quod se. Cur enim si uestis usum spectes, tenuioris fili lana præstet crassiori? at illi tamen tantum natura non errore præcelleret, attollunt cristas, & sibi met quoque præcij credunt inde non nihil accedere. eoque honorem, quem uilius uestiti sperare non essent ausi elegantiori togæ. uelut suo iure exigunt, & prætermisisti negligētius indignantur. At hoc ipsum quoque, uanis & nihil profuturis honoribus affici, an non eiusdem inscitiae est? Nam quid naturalis & ueræ uoluptatis affert nudatus alterius uertex, aut curuati poplites, hoc cervice tuorum poplitum dolori medebitur? aut tui capitis phrenesim leuabit? In hac fucatae uoluptatis imagine, mirum quam suauiter insaniunt isti qui nobilitatis opinione sibi blandiuntur ac plaudunt, quod eiusmodi maioribus nasci contigerit, quorum longa series diues (neque enim nunc aliud est nobilitas) habita sit, præsertim in prædijs, nec pilo quidem minus sibi nobiles uidentur, etiam si maiores nihil inde reliquerint, aut relictum

Error eorum
qui sibi ob
cultum pla-
cent.

Stulti ho-
nores.

Vana nobi-
litas.

Stultiffi/
ma uolu/
ptas ex gē/
mis.

Opinio ho/
minū p̄ciū
addit, aut
adimit gē/
mis.

Mira fictio
& aptiffi/
ma.

Alea

ipsi obliguerint. His adnumerant eos qui gemmis ac lapillis (ut dixi) capiuntur, ac dñi quodammodo sibi uidentur facti, si quando eximium aliquē consequantur, eius præsertim generis, quod sua tempestate, maximo apud suos æstimetur. neq; eñ apud omnes, neq; omni tempore, eadem genera sunt in precio: Sed nec nisi exemptum auro ac nudum comparāt. Imo ne sic quidē, nisi adiurato uenditore, & præstanti cautionem, uerā gemmam a lapidem uerum esse, tam solliciti sunt: ne oculis eorū, ueri loco adulterinus imponat. At spectaturo tibi, cur minus præbeat oblectamēti factitius, quē tuus oculus non discernit à uero. Vterq; ex æquo ualere debet, tibi, nō minus hercle q̄ cæco. Quid hī qui superfluas opes adseruant, ut nullo acerui usu, sed sola cōtemplatione delectentur, num ueram percipiūt: an falsa potius uoluptate luduntur? aut hī qui diuerso uitio, aurum quo nunq; sint usuri, fortasse nec uisuri amplius, abscondunt, & solliciti ne perdant, perdunt. quid eñ aliud est, usibus demptum tuis & omniū fortasse mortaliū, telluri reddere? & tu tamen abstruso thesauro, uelut animi iam securus lætitia gestis. Quem si quis furto sustulerit, cuius tu ignarus furti, decem post annis obieris, toto illo decennio, quo subtractæ pecuniæ supfuisisti, quid tua retulit, surreptū an saluū fuisse? utroq; certe modo tantundē usus ad te peruenit, Ad has tam ineptas læticias, aleatores (quorū insaniam auditu, non usu

usu cognouere) uenatores præterea, atq; aucupes, adiū Venatio.
 gunt. Nam quid habet, inquit, uoluptatis, talos in al
 ueum proijcere, quod toties fecisti, ut si quid uolupta-
 tis inesset, oriri tamen potuisset ex frequenti usu satie-
 tas: aut quæ suauitas esse potest, ac nō fastidiū potius.
 in audiēdo latratu, atq; ululatu canum? aut qui maior
 uoluptatis sensus est, cum leporem canis insequitur, q̄
 quū canis canem? nempe idem utrobicq; agitur, accuri-
 tur enim, si te cursus oblectet. At si te cædis spes, lania-
 tus expectatio sub oculis peragendi retinet, misericor-
 diam potius mouere debet, spectare, lepusculum à ca-
 ne, imbecillum à ualidiore, fugacem actimidū à feroce,
 innoxiiū deniq; à crudeli discernitū. Ita q; Vtopiēses to
 tum hoc uenandi exercitium, ut rem liberis indignam,
 in lanios (quā artē per seruos obire eos supra diximus)
 reiecerunt. infimam enim eius partem esse uenationē
 statuūt, reliquas eius partes & utiliores & honestiores
 ut quæ & multo magis conferant, & animalia necessita-
 tis dūtaxat gratia perimāt, quū uenator ab miseri ani-
 malculi cæde ac laniatu, nihil nisi uoluptatē petat, quā
 spectandæ necis libidinē in ipsis etiam bestijs, aut ab
 animi crudelis affectu censent exoriri, aut in crudelitātē
 deniq; assiduo tā efferæ uoluptatis usu defluere. Hæc
 igitur & quicquid est eiusmodi (sunt em̄ innumera) q̄
 q̄ pro uoluptatibus mortalium uulgius habeat, illi ta-
 men quum natura nihil insit suaue, planē statuūt, cum

At hæc ho-
 die ars est
 deorū au-
 licorum.

uera uoluptate nihil habere cōmerciij. Nam quod uulgo sensum iucunditate perfundunt (quod uoluptatis opus uidetur) nihil de sententia decedunt. nō em̄ ipsius rei natura, sed ipsorum peruersa consuetudo in causa est. cuius uitio fit, ut amara pro dulcibus amplectantur. Nō aliter ac mulieres grauidæ picem & seuum, corrupto gustu, melle mellitius arbitrantur. Nec cuiuscūq; tamen aut morbo, aut consuetudine deprauatum iudicium, mutare naturam, ut non aliarum rerum, ita nec uoluptatis potest. Voluptatum quas ueras fatētur, species diuersas faciunt. Siquidem alias animo, corpori alias tribuunt. Animo dant intellectum, eamq; dulcedinem quam ueri contemplatio pepererit. Adhæc suis additur bene actæ uitæ memoria, & spes nō dubia futuri boni. Corporis uoluptatem in duas partiuntur formas, quarū prima sit ea, quæ sensum perspicua suauitate perfundit, quod alias earum instauratione partitium fit, quas insitus nobis calor exhauferit. Nam hæc cibo potuq; redduntur, alias dum egeruntur illa, quorum copia corpus exuberat. hæc suggeritur, dum excrementis intestina purgamus, aut opera liberis datur, aut ullius prurigo partis frictu scalptuue lenitur. Interdum uero uoluptas oritur, nec redditura quicquā quod mēbra nostra desyderent, nec ademptura quo laborent: cæterum quæ sensus nostros tamen ui quadam occultata, sed illustri motu titillet afficiatq;, & in se conuertat,

qualis ex

Citta in
grauidis

Veræ uolu
ptatis spēs.

Volupta
tes corporis.

qualis ex musica nascitur. Alteram corporeæ uoluptatis formã, eam uolunt esse, quæ in quieto, atq; æquabili corporis statu consistat, id est nimirum sua cuiusq; nullo interpellata malo sanitas. Hæc siquidẽ, si nihil eã doloris oppugnet, per se ipsa delectat, etiã si nulla extrinsecus adhibita uoluptate moueat. Quãq; em̄ sese minus offert, minusq; offert sensui, q̄ tumida illa edẽdi bimbendiq; libido, nihilo tamen secius multi eam statuũt uoluptatũ maximã, omnes ferẽ Vtopienses magnã & uelut fundamentũ omnium acbasim fatentur, ut quæ uel sola placidam & optabilem uitæ conditionem reddat, & qua sublata, nullus usq; reliquus sit cuiq; uoluptati locus. Nã dolore prorsus uacare, nisi adsit sanitas, stuporẽ certe nõ uoluptatẽ uocant. Iam dudum exploratum est apud eos decretũ illorũ, qui stabilem & trãquilã sanitatẽ (nam hæc quoq; quæstio gnauiter apud eos agitata est) ideo nõ habendã pro uoluptate censebant, quod præsentem nõ posse dicerẽt, nisi motu quoquam extrario sentiri. Verũ cõtra nũc in hoc propẽ uniuersi cõspirant, sanitatem uel in primis uoluptati esse. Eteĩ quũ in morbo, inquit, dolor sit, qui uoluptati implacabilis hostis est, nõ aliter, ac sanitati morbus, qd ni uicissim insit sanitatis tranquillitati uoluptas? nihil em̄ ad hãc rem referre putãt, seu morbus dolor esse, seu morbo dolor inesse dicat. Tãtũdẽ em̄ utrõq; modo effici. Quippe si sanitas, aut uoluptas ipsa sit, aut necessa

Valcat
possessor
oportet:

rio uo/

rio uoluptatem pariat, uelut calor igni gignitur, nimirum utrobicq; efficitur, ut quibus immota sanitas adest his uoluptas abesse non possit. Præterea dū uescimur, inquirunt, quid aliud quàm sanitas quæ labefactari cœperat, aduersus esurientem (cibo commilitone) depugnat, in qua dū paulatim inualefcit, ille ipse profectus ad solitū uigorem suggerit illam, qua sic reficimur, uoluptatem. Sanitas ergo quæ in conflictu lætatur, eadē nō gaudebit adepta uictoriā? Sed pristinum robur, quod solum toto conflictu petiuerat tandem, feliciter affecuta, protinus obstupescet: nec bona sua cognoscat atq; amplexabitur? Nam quod non sentiri sanitas dicta est, id uero per quàm procul à uero putant. Quis enim uigilans, inquirunt, sanū esse se non sentit, nisi qui non est? quē ne tātus, aut stupor, aut lethargus adstringit, ut sanitatem non iucundā sibi fateatur ac delectabilem? at delectatio quid aliud quàm alio nomine uoluptas est? Amplectuntur ergo in primis animi uoluptates, (eas enim primas omnium principesq; ducūt) quarum potissimam partem censent ab exercitio uirtutum bonæq; uitæ conscientia proficisci. Earum uoluptatū quas corpus suggerit, palmam sanitati deferunt. Nam edendi, bibendiq; suauitatem, & quicquid eandem oblectamenti rationem habet, appetenda quidem, sed non nisi sanitatis gratia statuunt. Neq; em̄ per se iucunda esse talia, sed quatenus aduersæ ualitudinī clanculū
 surreptenti

surreptenti resistunt. ideóq; sapienti, sicuti magis depre-
candos morbos, quàm optandam medicinam, & dolo-
res profligandos potius, quàm adsciscenda solatia, ita
hoc quoq; uoluptatis genere non egere quàm deliniri
præstiterit, quo uoluptatis genere si quisq; se beatum
putet, is necesse est fateatur, se tum demum fore felicissi-
mum, si ea uita contigerit, quæ in perpetua fame, siti,
prutitu, esu, potatione, scalptu, frictuq; traducat: quæ
quàm non fœda solum, sed misera etiam sit, quis non
uideret. Infimæ profecto omnium hæ uoluptates sunt,
ut minime synceræ, neq; enim unq; subeunt, nisi con-
trarijs coniunctæ doloribus, Nempe cum edendi uo-
luptate copulatur esuries, idq; nõ satis æqua lege. Nam
ut uehementior, ita longior quoq; dolor est, quippe &
ante uoluptatem nascitur, & nisi uoluptate unà cõmo-
riente, non extinguitur. Huiusmodi ergo uoluptates,
nisi quatenus expetit necessitas, haud magni habēdas
putāt. Gaudēt tamē etiā his, gratiq; agnoscunt naturæ
parentis indulgentiam, quæ foetus suos ad id quod ne-
cessitatis causa tam assidue faciū dum erat, etiam blan-
dissima suauitate pelliceat. Quanto enim in tedio ui-
uendū erat, si ut cæteræ agritudines quæ nos infestant
rarius, ita hij quoq; cotidiani famis ac sitis morbi, uene-
nis ac pharmacis amaris essent abigendi? At formam,
uires, agilitatem, hæc ut propria, iucundaq; naturæ do-
na libēter fouent. Quin eas quoq; uoluptates, quæ per

aures, oculos, ac nares admittunt, quas natura proprias
 ac peculiâres esse homini uoluit (neq; enim aliud ani-
 mantium genus, aut mundi formam pulchritudinēq;
 suspicit, aut odorum: nisi ad cibi discrimen, ulla cōmo-
 uetur gratia: neq; consonas inter se discordesq; sonorū
 distantias internoscit) & has inquam ut iucunda quæ-
 dam uitæ condimenta persequuntur. In omnibus autē
 hunc habēt modum ne maiorem minor impediât, neu
 dolorem aliquando uoluptas pariat, quod necessario
 sequi censent, si inhonesta sit. At certe formæ decus con-
 temnere: uires deterere, agilitatem in pigritiam uertere,
 corpus exhaurire ieiunijs, sanitati iniuriam facere: & cæ-
 tera naturæ blandimenta respuere: nisi quis hæc sua cō-
 moda negligat, dum aliorū publicamue ardentius pro-
 curat, cuius laboris uice maiorem a deo uoluptatem ex-
 pectet: alioquin ob inanem uirtutis umbrā nullius bo-
 no, semet affligere: uel quo aduersa ferre minus mole-
 ste possit: nunq; fortasse uentura. hoc uero putant esse
 dementissimū, animiq; & in se crudelis: & erga naturā
 ingratisimū: cui tanquā debere quicq; dedignetur:
 omnibus eius beneficijs renunciat. Hæc est eorum de
 uirtute ac uoluptate sentētia: qua nisi sanctius aliquid
 inspiret homini: cælitus immissa religio: nullam inuesti-
 gari credunt humana ratione ueriores: qua in re rectē
 ne an secus sentiant, excutere nos, neq; tempus patitur,
 neq; necesse est. quippe qui narranda eorum instituta,
 non etiam

Annotan/
 dū & hoc
 diligēter.

non etiam tuenda suscepimus. Cæterum hoc mihi cer-
 te persuadeo, ut ut sese habeant hæc decreta: nusquam neque Felicitas
Vtopiēsium
ac descri-
ptio.
 præstantiorem populum, neque feliciorem esse rempu-
 blicam. Corpore sunt agili uegetoque: uirium amplius
 quam statura promittat, nec ea tamen improcera: &
 quum neque solo sint usqueque fertili: nec admodum sa-
 lubri caelo: aduersus aerem ita sese temperantia uictus
 muniunt: terræ sic medentur industria: ut nusquam gen-
 tium sit frugis, pecorisque prouentus uberior: aut homi-
 num uiuaciora corpora: paucioribusque morbis obnoxia.
 Itaque non ea modo quæ uulgo faciunt agricolæ: diligen-
 ter ibi administrata conspicias: ut terram natura ma-
 ligniorem, arte atque opera iuuent: sed populi manibus
 alibi radicitus euulsam syluam, alibi consitam uideas:
 qua in re habita est non ubertatis: sed uecturæ ratio: ut
 essent ligna, aut mari, aut fluuijs, aut urbibus ipsis uici-
 niora, minore enim cum labore terrestri itinere, fruges
 quam ligna longius afferuntur. Gens facilis ac faceta, sol-
 lers, ocio gaudens, corporis laborum (quum est usus) satis
 patiens, Cæterum aliàs haud quam sanè appetens: animi stu- Vtilitas lin-
guæ græcæ
 dijs infatigata. Qui quum à nobis accepissent de literis &
 disciplina Græcorum (Nam in latinis præter historias ac
 poetas nihil erat quod uidebant magnope probatu-
 ri) mirum quanto studio cõtenderunt, ut eas liceret ipsis: no- Docilitas
Vtopiēsium
mira.
 stra interpretatiõe p̄discere. Cœpimus ergo legere, ma-
 gis adeo primùm, ne recusare laborem uideremur, quam quod

fructū eius aliquē speraremus. At ubi paulum processimus, ipsorū diligētia fecit, ut nostrā haud frustra impēdendā animo statim præciperemus. Si quidē literarū formas, tam facile imitari, uerba tam expedite pronuciare, tam celeriter mandare memoriæ, & tanta cum fide reddere cœperunt, ut nobis miraculi esset loco, nisi quod pleraq; pars eorum, qui non sua solum sponte accensi, uerū senatus quoq; decreto iussi, ista sibi discenda sumpserūt: E numero scholasticorum, selectissimis ingenijs, & matura ætate fuerunt. Itaq; minus, quàm triennio nihil erat in lingua, quod requirerent bonos autores, nisi obstat libri menda, inoffense perlegerent. Eas literas ut equidem conijcio ob id quoq; facilius arripuerunt, quod non nihil illis essent cognatæ. Suspicio enim eam gentem a græcis originē duxisse: propterea quod sermo illorum cætera ferè Persicus, nō nulla græci sermonis uestigia seruet in urbium ac magistratuum uocabulis. Habent ex me, (Nam librorum sarcinā mediocrem loco mercium quarto nauigaturus in nauem conieci quod mecum planè decreueram nuncq; potius redire quàm cito) Platonis opera pleraq;, Aristotelis plura, Theophrastū item de plantis, sed pluribus, quod doleo, in locis mutilum. In librum enim dum nauigabamus negligentius habitum, cercopithecus incidit: qui lasciuēs ac ludibundus, paginas aliquot hinc atq; inde euulsas lacerauit. Ex hijs qui scripsere grammaticam.

At nunc si
pites & cau
dices dicā
literis: fel
cissima in
genia uolu
ptatib⁹ cor
rumpunt.

cam, Lascarem habent tantum, Theodorum enim nō aduexi mecum, nec dictionarium aliquem præter Hesy-
 sychium, ac Dioscoridem: Plutarchi libellos habēt cha-
 rissimos, & Luciani quoq; facetijs ac lepore capiuntur.
 Ex poetis habent Aristophanem, Homerum, atq; Eu-
 ripidem: tum Sophoclem minusculis Aldi formulis. Ex
 historicis Thucydidem atq; Herodotum: necnon He-
 rodianum. Quin in re medica quoq; sodalis meus Tri-
 cius Apinatus aduexerat, secum parua quædam Hip-
 pocratis opuscula, ac Microtechnen Galeni, quos li-
 bros magno in precio habent: siquidem & si omnium
 ferè gentium, re medica minime egent, nusq; tamen in
 maiore honore est, uel eo ipso quod eius cognitionem
 numerāt inter pulcherrimas atq; utilissimas partes phi-
 losophiæ: cuius ope philosophiæ dum naturæ secreta
 scrutantur, uidentur sibi non solum admirabilem inde
 uoluptatem percipere: sed apud autorem quoq; eius,
 atq; opificem summam inire gratiam: Quæ cæterorum
 more artificum arbitratur: mundi huius uisendam ma-
 chinam homini (quem solum tantæ rei capacem fecit)
 exposuisse spectandam: eòq; chariorem habere: curio-
 sum ac sollicitum inspectorem, operisq; sui admirato-
 rem: quàm eum qui uelut animal expers mentis: tantū
 ac tam mirabile spectaculum, stupidus immotusq; ne-
 glexerit. Vtopiensium itaq; exercitata literis ingenia
 mire ualent ad inuentiones artium, quæ faciant aliquid

Medicina
utilissima.

Contēpla-
tio naturæ.

ad commodæ uitæ compēdia. Sed duas tamen debent nobis Chalcographorū & faciendæ chartæ, nec solis tamen nobis sed sibi quoq; bonam eius partem. Nam quum ostenderemus eis libris chartaceis impressas ab Aldo literas, & de chartæ faciendæ materia, ac literas imprimendi facultate loqueremur: aliquid magis q̄ explicaremus (neq; enim quisq; erat nostrum qui alterutram calleret) ipsi statim acutissime coniecerunt rem: & quum ante pellibus corticibus ac papyro tantū scriberent, iam chartam ilico facere, & literas imprimere tentarunt: quæ quum primo non satis procederēt, eadem sapius experiēdo, breui sunt utrūq; consecuti, tantūq; effecerunt, ut si essent Græcorū exemplaria librorum: codices deesse nō possent. At nūc nihil habēt amplius, q̄ à me cōmemoratū est, id uero quod habēt impressis iam libris in multa exemplariorū millia propagaue-
re. Quisquis eo spectādi gratia uenerit, quem insignis aliqua dos ingenij aut longa pegrinatione usum: multarum cognitio terrarum cōmendet (quo nomine gratus fuit noster appulsus) pronis animis excipitur. Quippe libenter audiunt, quid ubiq; terrarum geratur. Cæterum mercandi gratia non admodum frequenter appellitur. Quid enim ferrent: nisi aut ferrum, aut quod quisq; referre mallet, aurum argētū uē? Tum quæ ex ipsis exportanda sint, ea consultius putant ab se efferri quàm ab alijs illinc peti, quo & exteras undiq; gentes exploratiores

explorationes habeant, neq; maritimarū rerum usum ac peritiam oblitum eant.

DE SERVIS.

PRO seruis neq; bello captos habent nisi ab ipsis gente, neq; seruorum filios: neq; deniq; quē apud alias gentes seruientem possent comparare, sed aut si cuius apud se flagitium in seruitium uertitur, aut quos apud exterarū urbē (quod genus multo frequentius est) admissum facinus destinauit supplicio. Eorum enim multos, interdum æstimatos uili, sæpius etiā gratis impetratos, auferunt. Hæc seruorum genera non in opere solum perpetuo: uerum etiam in uinculis habēt: sed suos durius quos eo deploratiores, ac deteriora meritos exempla censent, quod tam præclara educatione ad uirtutem egregie instructi: contineri tamen ab scelere non potuerint. Aliud seruorum genus est: quum alterius populī mediastinus quispiā laboriosus ac pauper elegerit apud eos sua sponte seruire. Hos honeste tractant ac nisi quod laboris: ut pote consuetis, imponitur plusculum non multo minus clementer ac ciues habent: uolentem discedere (quod non sæpe fit) neq; retinent inuitum, neque inanem dimittunt. Egrotantes: ut dixi, magno cum adfectu curant, nihilq; prorsus omittunt quo sanitati eos, uel medicinæ uel uictus obseruatione, restituant. Quin insanabili morbo laborantes

Mira huius gentis æquitas.

De agrotis.

Mors spon
tanea.

bo laborantes assidendo, colloquendo, adhibendo demum quæ possunt leuamenta solantur. Cæterum si non immedicabilis modo morbus sit ueruetiam perpetuo uexet atq; disrutiet: tum sacerdotes ac magistratus hortantur hominem, quandoquidem omnibus uitæ munis impar alijs molestus ac sibi grauis morti iam suæ superuiuat, ne secū statuat pestem diutius ac luem alere, neue quum tormentum ei uita sit mori dubitet, quin bona spe fretus acerba illa uita uelut carcere atq; aculeo uel ipse semet eximat: uel ab alijs eripi se sua uoluntate patiatur: hoc illum quum non commoda, sed supplicium abrupturus morte sit prudenter facturum, quoniam uero sacerdotum in ea reconsilijs, id est interpretum dei sit obsecuturus, etiam pie sancteq; facturū. Hæc quibus persuaserint: aut inedia sponte uitā finiūt, aut sopiti sine mortis sensu soluūtur. Inuitum uero neminem tollunt nec officij erga eum quicq; imminuunt persuasos hoc pacto defungi honorificū. Alioqui qui mortem sibi consciuerit causa non probata sacerdotibus & senatui: hunc neq; terra neq; igne dignantur: sed in paludem aliquam turpiter insepultus abiicitur.

De con/
iugijs.

Fœmina non ante annum duodeuicesimū nubit. Mas non nisi expletis quatuor etiā amplius. Ante coniugiū, mas aut fœmina si conuincatur furtiua: libidinis, graui ter in eū eamue animaduertit: coniugioq; illis in totū interdicitur, nisi uenia principis noxam remiserit, sed & pater

pater & materq; familias cuius in domo admissum flagitium est: tanq; suas partes parum diligēter tutati magnæ obiacent infamiae: id facinus ideo tam seuerè uindicant, quod futurum prospiciunt, ut rari in coniugale amorem coalescerent: in quo ætatem omnem cum uno uideant exigendā: & perferendas insuper quas ea res affert molestias, nisi à uago concubitu diligēter arceantur. Porro in deligendis coniugibus ineptissimū ritum (uti nobis uisum est) adprimeq; ridiculum, illi serio ac seuerè obseruant. Mulierem enim seu uirgo seu uidua sit, grauis & honesta matrona proco nudam exhibet, ac probus aliquis uir uicissim nudum puellæ procum sistit. Hunc morem quum uelut ineptum ridentes improbaremus, illi contra cæterarum omnium gentium insignem demirari stultitiā, qui quū in equuleo comparando, ubi de paucis agitur nummis, tam cauti sint, ut q;uis ferè nudū nisi detracta sella tamen, omnibusq; reuulsis ephippijs recusent emere, ne sub illis operculis hulus aliquod delitesceret, in deligenda coniuge, qua ex re aut uoluptas, aut nausea sit totā per uitam comitatura, tam negligenter agant, ut reliquo corpore uestibus obuoluto, totam mulierē uix ab unius palmæ spatio (nihil enim præter uultum uisitur) æstiment adiungantq; sibi non absq; magno (si quid offendat postea) male cohæredi periculo. Nam neq; omnes tam sapientes sunt ut solos mores respiciant, & in ipsorum quoq;

Et si parū uerecūde haud tamen incaute.

q sapientum

Diuortiu.

sapientum coniugijs, ad animi uirtutes non nihil addi-
 tamenti corporis etiam dotes adiciunt, certe tam foeda
 deformitas, latere sub illis potest inuolucris ut aliena-
 re prorsus animū ab uxore queat, quum corpore iam
 seiungi non liceat: Qualis deformitas si quo casu con-
 tingat post contractas nuptias, suam quisq; sortem ne-
 cesse ferat, ante uero ne quis capiatur insidijs, legibus
 caueri debet, idq; tanto maiore studio fuit curandum
 quod & soli illarū orbis plagarū singulis sunt contenti
 cōiugibus: & matrimoniū ibi haud saepe aliter, q̄ mor-
 te soluitur: nisi adulterium: in causa fuerit, aut morū nō
 ferenda molestia. Nempe alterutri sic offenso facta ab
 senatu coniugis mutādi uenia: alter infamem simul ac
 cælibem perpetuo uitam ducit. Alioquin inuitam con-
 iugē, cuius nulla sit noxa repudiare, quod corporis obti-
 gerit calamitas, id uero nullo pacto ferunt: nam & cru-
 dele iudicant, tum quenq; deserui, cum maxime eget so-
 latio, & senectuti, quum & morbos afferat & morbus
 ipsa sit: incertam atq; infirmā fidem fore. Cæterum ac-
 cidit interdum ut quum non satis inter se coniugum
 conueniant mores repertis utriq; alijs quibus cum spe-
 rent se suauius esse uicturos amborum sponte separa-
 ti: noua matrimonia cōtrahant, haud absq; senatus au-
 toritate tamen, qui nisi causa per se atq; uxores suas di-
 ligenter cognita: diuortia non admittit. Imo ne sic qui-
 dem, facile, quod rem minime utilem sciunt firmandæ
 coniugum

coniugum charitati, facilem nouarū nuptiarum spem esse propositam. Temeratores coniugij grauissima seruitute plectuntur, & si neuter erat caelebs, iniuriam passi (uelint modo) repudiatis adulteris cōiugio inter se ipsi iunguntur alioquin quibus uidebitur. At si læsorū alteruter erga tam male merentem coniugem: in amore persistat: tamen uti coniugij lege non prohibetur si uelit in opera damnatum sequi: acciditq; interdum ut alterius pœnitentia alterius officiosa sedulitas miserationem commouens principi, libertatem rursus impetret. Cæterum ad scelus iam relapso nex infligitur. Cæteris facinoribus nullam certam pœnam lex ulla præstituit: sed ut quodq; atrox, aut contra uisum est: ita supplicium senatus decernit. Vxores mariti castigant, & parentes liberos: nisi quid tam ingens admiserint: ut id publice puniri, morum intersit. sed ferè grauissima quæq; scelera seruitutis incommodo puniuntur, id siquidem & sceleratis non minus triste: & reipublicæ magis commodum arbitrantur, quàm si mactare noxios & protinus amoliri festinent. Nam & labore quàm nece magis profunt, & exemplo diutius alios ab simili flagitio deterrent. quod si sic habitū rebellent atq; recalcitrent, tum demum uelut indomitæ beluæ. quos cohercere carcer & catena non potest, trucidantur. At patientibus nō adimitur omnis omnino spes: quippe longis domiti

Aestimatio
supplicij
penes
magistratum.

Stupri sol/
licitati pœ/
na.

Voluptas
e morio/
nibus.

Fucata
forma.

Et præmijs
inuitâdi ci
ues ad offi
cium.

malis si eam pœnitentiam præ se ferant, quæ peccatum
testetur magis eis displicere quàm pœnam, principis in
terdum prærogatiua: interdû suffragijs populi, aut mi-
tigatur seruitus aut remittitur. Sollicitasse ad stuprum
nihilominus quàm stuprasse periculi est. In omni siqui-
dem flagitio certum destinatumq; conatum æquant
facto. neq; enim id quod defuit ei putant prodesse de-
bere: per quem nō stetit: quo minus nihil defuerit. Mo-
riones in delitijs habentur, quos ut affecisse contume-
lia magno in probro est, ita uoluptatem ab stultitia ca-
pere non uetant. Si quidem id morionibus ipsis maxi-
mo esse bono censent, cuius qui tam seuerus ac tristis
est ut nullum neq; factum neq; dictum rideat ei tutan-
dum non credunt, ueriti ne non satis indulgenter cure-
tur ab eo, cui non modo nulli usui, sed ne oblectamen-
to quidem (qua sola dote ualent) futurus esset. Irride-
re deformem aut mutilum, turpe ac deforme nō ei, qui
ridetur, habetur, sed irrifori qui cuiq; quod in eius po-
testate nō erat ut fugeret, id uitijs loco stulte exprobet.
Ut enim formā naturalem nō tueri segnis atq; inertis
ducunt, sic adiuumentū ab fucis quærere infamis apud
illos insolentia est. Vsu enim ipso sentiunt, quàm non
ullum formæ decus uxores æque ac morum probitas
& reuerentia cōmendat maritis. Nam ut forma nōnul-
li sola capiuntur, ita nemo nisi uirtute atq; obsequio re-
tinetur. Non pœnis tantum deterrent à flagitijs, sed
propositis

propositis quoq; honoribus ad uirtutes inuitat, ideoq; statuas uiris insignibus & de republica præclare meritis in foro collocant, in rerum bene gestarum memoriam, simul ut ipsorum posteris maiorum suorum gloria calcar & incitamentum ad uirtutem sit. Qui magistratum ullum ambierit ex spes omnium redditur. Conuiuunt amabiliter, quippe nec magistratus ullus insolens, aut terribilis est: patres appellantur: & exhibent. iisdem defertur: ut debet: ab uolentibus honor: nõ ab inuitis exigitur. Ne principem quidẽ ipsum, uestis aut diadema, sed gestatus frumenti manipulus discernit, ut pontificis insigne est prælatus cereus. Leges habent per quã pauca. sufficiunt enim sic institutis paucissimã. Quin hoc in primis apud alios improbant populos, quod legum interpretumq; uolumina, non infinita sufficiunt. Ipsi uero censent iniquissimum: ullos homines his obli-gari legibus: quã aut numerosiores sint, quã ut perle-gi queant: aut obscuriores quã ut à quouis possint intelligi: porrò causidicos: qui causas tractent callide: ac leges uafre, disputent: prorsus omnes excludunt. cen-sent enim ex usu esse: ut suam quisq; causam agat: ea-demq; referat iudici: quã narraturus patrono fuerat. Sic & minus ambagum fore & facilius elici ueritatem: dum eo dicente: quem nullus patronus fucum docuit: iudex solerter expendit singula: & contra uersutorum calumnias simplicioribus ingenijs opitulat. hæc apud

Damnat⁹
ambitus.
Honor ma-
gistratuũ.
Dignitas
principis.

Leges
pauca.

Aduocato-
rum inuti-
listurba.

alias gentes: in tanto perplexissimarum aceruo legum
 difficile est obseruari. Cæterum apud eos unusquisq;
 est legis peritus. Nam & sunt (ut dixi) paucissima: &
 interpretationum præterea ut quæc; est maxime cras-
 sa: ita maxime æquam censent. Nempe quum omnes
 leges (inquiunt) ea tantum causa promulgentur: ut ab
 hijs quisq; sui commonefiat officij: subtilior interpre-
 tatio paucissimos admonet (pauci enim sunt qui asse-
 quantur) quum interim simplicior ac magis obuius le-
 gum sensus: omnibus in apto sit: alioquin quod ad uul-
 gus attinet: cuius & maximus est numerus & maxi-
 me eget admonitu: quid referat utrum legem omnino
 non condas: an conditam in talem interpreteris sen-
 tentiam: quàm nisi magno ingenio & longa disputa-
 tione nemo possit eruere: ad quam inuestigandã neq;
 crassum uulgi iudicium queat attingere: neq; uita in
 comparando uictu occupata sufficere. Hijs eorum uir-
 tutibus incitati finitimi: qui quidem liberi sunt & suæ
 spontis (Multos enim ipsi iam olim tyrannide libera-
 uerunt) magistratus sibi: ab illis alij quotannis: alij in lu-
 strum impetrant: quos defunctos imperio, cum hono-
 re ac laude reducunt: nouosq; secum rursus in patriã
 reuehunt. Atq; hi quidem populi optime profecto ac
 saluberrime reipublicæ suæ consulunt: cuius & salus &
 pernicies, quum ab moribus magistratuum pendeat:
 quos nam potuissent elegisse prudentius, quàm qui
 neq;

neq; ullo precio queant ab honesto deduci (utpote quod breui sit remigraturis inutile) ignoti ciuibus, aut prauo cuiuscq; studio aut similitate flecti. Quæ duo mala, affectus atq; auaritiæ, sicubi incubuere iudicijs, illico iustitiam omnem, fortissimum reipublicæ neruum dissoluunt. Hos Vtopiani populos, quibus qui imperent ab ipsis petunt, appellant socios, cæteros quos beneficijs auxerunt amicos uocant. Fœdera quæ reliquæ De fœderibus.
inter se gentes toties ineunt: frangunt ac renouant, ipsi nulla cum gente ferunt. Quorsum enim fœdus inquit: quasi non hominem homini satis natura conciliet quàm qui contempserit, hunc uerba scilicet putes curaturum. In hanc sententiam eo uel maxime trahuntur, quod in illis terrarum plagis, fœdera pactaq; principum solent parum bona fide seruari. Etenim in Europa idq; his potissimum partibus quas CHRISTI fides & religio possidet, sancta est & inuiolabilis ubiq; maiestas fœderum, partim ipsa iustitia & bonitate principum, partim summorum reuerentia metucq; pontificum, qui ut nihil in se recipiunt ipsi: quod non religiosissime præstant. ita cæteros omnes principes iubent, ut pollicitis omnibus modis immorentur, tergiuersantes uero pastoralis censura & seueritate compellunt. Merito sane censent turpissimam rem uideri si illorum fœderibus absit fides: qui peculiari nomine fideles appellantur. At in illo nouo orbe terrarum, quæ circulus æquator uix tam longe

ab hoc nostro orbe semouet: quæ uita moresque dissidēt: fœderum nulla fiducia est: quorum ut quoque plurimis ac sanctissimis ceremonijs innodatum fuerit: ita citissime soluitur inuēta facile in uerbis calumnia, quæ sic interim de industria dictant callide: ut nunquam tam firmis adstringi uinculis queant: quin elabantur aliqua, fœdusque & fidem pariter eludant. Quam uasfriciem, imo quàm fraudem dolumque: si priuatorum deprehenderēt interuenisse contractui: magno supercilio rem sacrilegam: & furca dignam clamitarent, hi nimirum ipsi: qui eius consilij principibus dati: semet gloriātur Autores. Quo sit ut iustitia tota uideatur, aut nō nisi plebea uirtus & humilis, quæque longo interuallo subsidat infra regale fastigium: aut uti saltem duæ sint quarum altera uulgus deceat, pedestris & humirepa: neue usque septa transilire queat, multis undique restricta uinculis, altera principum uirtus, quæ sicuti sit quàm illa popularis augustior: sic est etiā longo interuallo liberior, ut cui nihil non liceat nisi quod non libeat. Hos mores ut dixi principum: illic fœdera tam male seruantium puto in causa esse: ne ulla feriant Vtopienses: mutaturi fortasse sententiam si hic uiuerent. Quamquam illis uidetur ut optime seruentur: male tamen inoleuisse fœderis omnino sancienti consuetudinem qua fit, ut (perinde ac si populum populo: quos exiguo spacio, collis tantum aut ritus discriminat: nulla naturæ societas copularet) hostes

hostes atque inimicos inuicem sese natos putent, meritoq; in mutuam grassari perniciem, nisi foedera prohibeant, quin his ipsis quoq; initis, non amicitiam coalescere, sed manere praedandi licentiam, quatenus per imprudētiam dictandi foederis, nihil quod prohibeat satis caute comprehensum in pactis est. At illi contra censent, neminem pro inimico habendum, à quo nihil iniuriæ profectum est. Naturæ consortium, foederis uice esse, & satius, ualentiusq; homines inuicem beneuolentia, quàm pactis, animo quàm uerbis connecti.

DE RE MILITARI.

Bellum utpote rem planè beluinam, nec ulli tamen beluarum formæ in tam assiduo, atq; homini est usu, summopere abominantur, contrâq; morem gentium fermè omniū nihil æque ducunt inglorium, atq; petitam è bello gloriam. eòq; licet assidue militari sese disciplina exerceant, neque id uiri modo, sed foeminæ quoque, statis diebus, ne ad bellum sint, quum exigat usus, inhabiles: non temere capeffunt tamen, nisi quo aut suos fines tueatur, aut amicorum terris, infusos hostes propulsent, aut populum quempiam tyrannide pressum, miserati, (quod humanitatis gratia faciunt) suis uiribus Tyrāni iugo, & seruitute liberent. Quamquàm auxilium gratificantur amicis non semper quidem, quo se defendant, sed interdum quoq; illatas retali-

r lient,

lient, atq; ulciscantur iniurias. uerum id ita demum faciunt, si re adhuc integra consulantur ipsi, & probata causa, repetitis ac non redditis rebus belli autores inferendi sint, quod non tunc solum decernūt, quoties hostili incurſu abacta est praeda, uerum tum quoque multo infestius, quum eorum negotiatores usquam gentium, uel iniquarum prætectu legum, uel sinistra deriuatione bonarum, iniustam subeunt, iustitiæ colore, calumniam. Nec alia fuit eius origo belli, quod pro Nephelogeſis aduersus Alaopolitas, paulo ante nostram memoriam, Vtopienses gessere, quàm apud Alaopolitas Nephelogeſtarum mercatoribus illata prætectu iuris (ut uisum est ipsis) iniuria certe, siue illud ius, siue ea iniuria fuit, bello tam atroci est uindicata, quàm ad proprias utriusq; partis uires, odiâq; circūiectarum etiam gentium studia atque opes adiungerentur, ut florentissimis populorum alijs concussis, alijs uehementer afflictis, orientia ex malis mala, Alaopolitarum seruitus demum, ac deditio finierit, qua in Nephelogeſtarum (neq; enim sibi certabant Vtopienses) potestatem concessere, gentis, florentibus Alaopolitarum rebus, haud quaquam cum illis conferendæ. Tam acriter Vtopienses amicorum, etiam in pecunijs, iniuriam persequuntur, suas ipsorū, non item, qui sicubi circumscripsi bonis excidant, modo corporibus absit uis hæctenus irascuntur, uti quoad satisfactio fiat, eius cōmercio gētis abstineant.

neant. Non quod minoris sibi curæ ciues, quæ socij sint, sed horum tamen pecuniam intercipi, ægrius quæ suam ferunt, propterea quod amicorum negotiatores, quoniam de suo perdunt priuato, graue uulnus ex iactura sentiunt. At ipsorum ciuibus nihil nisi de publica perit. præterea quod abundabat domi, ac ueluti supererat, alioqui non emittendum foras. Quo fit uti intertrimentum citra cuiusquam sensum accidat. Quo circa nimis crudele censent id damnum multorum ulcisci moribus, cuius damni incommodum nemo ipsorum, aut uita, aut uictu persentiscat. Cæterum si quis suorum usque per iniuriam debilitetur, aut occidat, siue id publico factum consilio, siue priuato sit, per legatos re comperta, nisi deditis noxijs placari non possunt, quin ilico bellum denuncient. Noxæ deditos, aut morte, aut seruitio puniunt. Cruentæ uictoriæ non piget modo eos, sed pudet quoque, reputantes inscitiam esse quâlibet preciosas merces nimio emisse, arte doloque uictos, oppressos hostes impendio gloriantur, triumphumque ob eam rem publicus agunt, & uelut re strenue gesta, tropheum erigunt. tunc enim demum uiriliter sese iactant, & cum uirtute gessisse, quoties ita uicerint, quomodo nullum animal præter hominem potuit, id est ingenij uiribus. Nam corporis inquit ursi, leones, apri, lupi, canes, cæteraque beluæ dimicant, quarum ut plerumque nos robore ac ferocia uincunt, ita cunctæ ingenio, & ratione superantur.

Magno
empta uictoria.

Hoc unum illi in bello spectant, uti id obtineant, quod si fuissent ante consequuti, bellum non fuerant illaturi, aut si id res ueter, tam seueram ab his uindictam expectunt, quibus factum imputant, ut idem ausuros in posterum terror absterreat. Hos propositi sui scopos destinant, quos mature petunt, at ita tamē, uti prior uitandi periculi cura, quā laudis aut famæ cōsequendæ sit. Itaq; protinus indicto bello, schedulas ipsorum publico signo roboratas, locis maxime cōspicuis hosticæ terræ, clam uno tempore multas appendi procurant, quibus ingentia pollicentur præmia, si quis principem aduersarium sustulerit, deinde minora quāq; illa quoq; egregia decernunt, pro singulis eorum capitibus, quorum nomina in iisdem literis proscribūt, hī sunt quos secundum principem ipsum, autores inīti aduersus se consilij ducunt. Quicquid percussori præfinit, hoc gemināt ei, qui uiuū ē proscriptis aliquē ad se pduxerint, quum ipsos quoq; proscriptos, præmijs iisdem, addita etiam impunitate, contra socios inuitant. Itaq; fit celeriter, ut & ceteros mortales suspectos habeant, & sibi in uicem ipsi, neq; fidentes satis, neq; fidi sint, maximōq; in metu & non minore periculo uersentur. Nam sæpe numero constat euenisse, uti bona pars eorum & princeps in primis ipse ab his proderentur, in quibus maximam spem reposuerunt. Tam facile quoduis in facinus impellūt munera, quibus illi nullum exhibent modum.

dum. Sed memores in quantum discrimen hortantur, operam dant, uti periculi magnitudo beneficiorū mole compensetur. eoque non immensam modo auri uim, sed prædia quoque magni redditus in locis apud amicos tutissimis, propria ac perpetua pollicentur, & summa cum fide præstant. Hunc licitandi mercandique hostis more, apud alios improbatum, uelut animi degeneris crudele facinus illi magnæ sibi laudis ducunt, tanquam prudentes, qui maximis hoc pacto bellis, sine ullo prorsus prælio defungantur, humanique ac misericordes etiam, qui paucorum nece noxiorum, numerosas innocentium uitas redimant, qui pugnando fuerint occubaturi. Partim è suis, partim ex hostibus, quorum turbam, uulgusque non minus feruè quam suos miserantur, gnari non sua sponte eos bellum capeffere, sed principum ad id furis agi. Si res hoc pacto non procedat, dissidiorum semina iaciunt, aluntque fratre principis, aut aliquo è nobilibus in spem potiundi regni perducto. Si factiones internæ languerint, finitimas hostibus gètes excitant, committuntque, eruto uetusto quoque titulo, quales nuncque regibus defunt, suas ad bellum opes polliciti, pecuniã affluenter suggerunt. Ciues parcissime, quos tam unice habent charos, tantique sese mutuo faciunt, ut neminem sint è suis cum aduerso principe libenter commutaturi. At aurum, argentumque quoniam unum hunc in usum omne seruant, haud grauatim erogant, utpote non mi-

nus cōmode uicturi, etiam si uniuersum impenderent.
 Quin præter domesticas diuitias est illis foris quoque
 infinitus thesaurus, quo plurimæ gentes, uti ante dixi,
 in ipsorum ære sunt. ita milites undiq; conductos ad
 bellum mittunt, præsertim ex Zapoletis. Hic populus
 quingentis passuum millibus ab Vtopia distat, orien-
 tem solem uersus, horridus, agrestis, ferox, syluas mon-
 tesq; asperos, quibus sunt innutriti, præferunt. Dura
 gens, æstus, frigoris, & laboris patiens, deliciarū expers
 omniū, neque agriculturæ studens, & cum ædificiorum
 tum uestitus indiligens, pecorum duntaxat curam ha-
 bent. Magna ex parte uenatu & raptu uiuunt. Ad so-
 lum bellum nati, cuius gerendi facultatē studiose quæ-
 runt, repertā cupide amplectuntur, & magno numero
 egressi, cuiuis requirenti milites uili semet offerūt. Hanc
 unam, uitæ artem nouerūt, qua mors quæritur, sub qui-
 bus merent, acriter pro hijs & incorrupta fide dimicāt.
 Verum in nullum certum diem sese obstringunt, sed ea
 lege in partes ueniunt, ut posteriore die, uel ab hosti-
 bus, oblato maiore stipendio sint staturi, iisdem peren-
 die rursus inuitati plusculo remigrant. Rarum oritur
 bellum, in quo non bona pars illorū in utroq; sint exer-
 citu. itaq; accidit quotidie, ut sanguinis necessitudine,
 coniuncti, qui & iisdem in partibus conducti familia-
 rissime semet inuicem utebantur, paulo post in contra-
 rijs distracti copias, hostiliter concurrant. & infestis ani-
 mis,

mis,obliti generis,immemores amicitia, mutuo sese co-
 fodiant,nulla alia causa in mutuam incitati perniciem,
 quam quod à diuersis principibus exigua pecuniola
 conducti, cuius tam exactam habent rationem, ut ad
 diurnū stipendium unius accessione assis facile ad com-
 mutandas partes impellantur. Ita celeriter imbiberunt
 auaritiam,quæ tamen nulli est eis usui. Nam quæ san-
 guine quærunt, protinus per luxum,& eum tamen mi-
 ferum consumunt. Hic populus Vtopiensibus aduer-
 sus quosuis mortales militat,quod tanti ab hijs eorum
 conducatur opera quanti nusquam alibi. Vtopienses si
 quidē ut bonos quærūt quibus utantur ita hos quoq;
 homines pessimos quibus abutantur. quos quū usus
 postulat,magnis impulsos pollicitationibus,maximis
 obijciunt periculis, unde plerunq; magna pars nunq;
 ad exigēda promissa reuertitur,superstitibus,quæ sunt
 polliciti bona fide,perfoluunt,quoad similes ausus in-
 cendantur. Neq; enim pensi quicquam habent,quam
 multos ex eis perdant. rati de genere humano maxi-
 mam merituos gratiam se, si tota illa colluie populi
 tam tetri,ac nepharij orbem terrarū purgare possent.
 Secundum hos eorum copijs utuntur, pro quibus ar-
 ma capiunt,deinde auxiliaribus cæterorum amicorum
 turmis. Postremo suos ciues adiungunt, è quibus ali-
 quem uirtutis probatæ uirum,totius exercitus summæ
 præficiunt.Huic duos ita substituunt, uti eo incolumi,
 ambo

ambo priuati sint, capto aut interempto, alter è duobꝫ uelut hæreditate succedat, eicꝫ ex euentu tertius. ne (ut sunt bellorum sortes uariæ) periclitante duce totus perturbetur exercitus. E quaqꝫ ciuitate delectus exercetur ex his, qui sponte nomen profitentur. neque enim inuitus quisquàm foras in militiam truditur, quod persuasum habeant, si quis sit natura timidior, nō ipsum modo nihil facturum strenuè, sed metum etiam comitibus incussurum. Cæterum si quod bellum ingruat in patriam, ignauos huiusmodi, modo ualeant corpore, in naues mixtos melioribus collocat: Aut in mœnibus sparsim disponunt. unde non sit refugiendi locus. ita suorum pudor, hostis in manibus, atqꝫ adempta fugæ spes, timorem obruunt, & sæpe extrema necessitas in uirtutem uertitur. At sicuti ad externū bellum ex ipsis nemo protrahitur nolens, ita fœminas uolentes in militiam comitari maritos, adeo non prohibent, ut exhortentur etiam, & laudibus incitent, profectas cum suo quamqꝫ uiro, pariter in acie constituunt, tum sui quemqꝫ liberi affines cognati circumstant, ut hi de proximo sint mutuo sibi subsidio, quos maxime ad ferendas inuicem suppetias natura stimulat. In maximo probro est coniunx absqꝫ coniuge redux, aut amisso parente reuersus filius. quo fit, uti si ad ipsorū manus uentū sit modo perstet hostes, longo & lugubri prælio ad internitionem usque decernatur. Nempe ut omnibus curant

rant modis ne ipsis dimicare necesse sit, modo bello possint uicaria conductitorum manu defungi, ita quã uitari non potest quin ipsi ineant pugnam, tam intrepide capessunt, quã quoad licuit prudenter detrectabant, nec tam primo ferociunt impetu quã mora sensim & duratione inualescunt, tam offirmatis animis ut interim citius quã auerti queant: Quippe uictus illa securitas quæ cuiq; domi est, ademptaq; de posteris anxia cogitãdi cura (Nam hæc solitudo generosos ubique spiritus frangit) sublimem & uinci dedignantẽ facit. Ad hæc militaris disciplinæ peritia fiduciam præbet, postremo rectæ opinionones (quibus & doctrina & bonis reipublicæ institutis imbuti à pueris sunt) uirtutẽ addunt. qua neq; tam uilem habent uitam, ut temere prodigant, neq; tam improbe charam, ut quum honestas ponendam suadeat, auare turpiterq; retineãt. Dũ ubiq; pugna maxima feruet, lectissimi iuuenes coniuuati, deuoti q; ducem sibi deposcũt aduersum, hũc aperte inuadunt, hunc ex insidijs adoriuntur, idem eminuse idem cominus petitur, longocq; ac ppetuo cuneo, summissis assidue in fatigantium locum recentibus, oppugnatur. rarocq; accidit (ni sibi fuga prospiciat) ut non intereat aut uiuus in hostium potestatem ueniat. Si ab ipsis uictoria sit, haud quaquã cæde grassantur, fugatos enim comprehendunt, quã occidunt libentius: neq; unquã ita persequuntur fugientes, ut non unã

Dux potissimum impetendus, quo citius finiatur bellum.

s interim

interim sub signis instructam aciem retineant, adeo
 uisi cæteris superati partibus, postrema acie sua uictoriam
 adepti sint, elabi potius hostes uniuersos sinant,
 quàm insequi fugiētes perturbatis suorum ordinibus
 insuecant. memores sibimet, haud semel usu uenisse,
 ut mole totius exercitus uicta profligatâq; quū hostes
 uictoria gestientes, hac atq; illac abeuntes persequerē
 tur, pauci ipsorum in subsidijs collocati ad occasiones
 intenti, dispersos ac palantes illos & præsumpta securi
 tate negligentes derepente adorti, totius euentum præ
 lii mutauerunt. extortâq; è manibus tam certa & indu
 bitata uictoria, uicti uictores inuicem uicerunt. Haud
 facile dictu est, astutiores instruendis insidijs, an cautio
 res ad uitandas sient. fugam parare credas, quum ni
 hil minus in animo habent, contra quum id consilij ca
 piunt, nihil minus cogitare putes. Nam si nimium sese
 sentiunt, aut numero, aut loco premi, tunc aut noctu,
 agmine silente, castra mouent, aut aliquo stratagemate
 eludunt, aut interdum ita sensim sese referunt, tali ser
 uato ordine, ut non minus periculi sit cedentes quàm
 instantes adoriri. Castra diligentissime communiunt
 fossa prealta latâque, terra quæ egeritur introrsum reie
 cta, nec in eam rem opera mediastinorū utuntur, ipso
 rum manibus militum res agitur, totusq; exercitus in
 opere est, exceptis qui pro uallo in armis ad subitos ca
 sus excubant. Itaq; tam multis adnitentibus, magna
 multumq;

Citoq; m
 in m
 quæ d
 omni
 uolunt
 nullus

solim

multumq; amplexa loci munimenta, omni fide citius
 perficiunt. Armis utuntur ad excipiendos ictus, fir- Forma ar/
morum.
 mis, nec ad motum gestumue quemlibet ineptis, adeo
 ut ne natando quidem molesta sentiant. Nam armati
 natare inter militaris disciplinæ rudimēta consuescūt,
 tela sunt eminus sagittæ, quas acerrime simul & certissi-
 me iaculantur non pedites modo, sed ex equis etiam,
 cominus uero nō gladij, sed secures uel acie letales, uel
 pondere seu cæsim, seu pūctim feriant. Machinas exco-
 gitant solertissime, factas accurratissime cælant ne ante
 pditæ quàm res postulet. Ludibrio magis quàm usui
 sint, in quibus fabricandis hoc in primis respiciunt, uti
 uectu faciles & habiles circumactu sint. Initas cum De indu/
ctijs.
 hostibus inducias tam sancte obseruant, ut ne laceffiti
 quidem uiolent. Hostilem terram non depopulan-
 tur, neque segetes exurunt, imo ne hominum equo-
 rumue pedibus, conterantur, quantum fieri potest pro-
 uident, rati in ipsorum usus crescere. Inermem nemi-
 nem lædunt, nisi idem speculator sit. Deditas urbes
 tuentur, at nec expugnatas, diripiunt, sed per quos, de-
 ditio est impedita eos enecant, cæteris defensoribus in
 seruitutem addictis. Imbellem turbam omnem relin-
 quunt intactam. Si quos deditioem suasisse compere-
 rint, his è damnatorum bonis aliquam partem impar-
 tiunt, reliqua sectione auxiliares donant. Nam ipsorū
 nemo quicquàm de præda capit. Cæterum confecto

Athodie
Victores
maximam
partem de/
pendunt.

bello, non amicis impensas in quos insumpsere, sed uictis imputant, exiguntq; eo nomine, partim pecuniam quam in similes bellorum usus referuant, partim prædicia quæ sint ipsis apud eos perpetua non exigui census. Huiusmodi redditus nunc apud multas gentes habent, qui uarijs ex causis paulatim nati, supra septingenta ducatorum millia in singulos annos excreuere, in quos è suis ciuibus aliquos emittunt quæstorum nomine, qui magnifice uiuant, personamq; magnatum illic præ se ferant, at multum tamen superest quod inferatur ærario, nisi malint eidem genti credere, quod sæpe tantisper faciunt, quoad uti necesse sit uixq; accidunt unquam, ut totam reposcant. Ex his prædijs partem assignant illis, qui ipsorum hortatu tale discrimen aduēt quale ante monstraui, si quis princeps armis aduersus eos sumptis, eorum ditionem paret inuadere, magnis illico uiribus extra suos fines occurrūt: nam neq; temere in suis terris bellum gerunt, neq; ulla necessitas tanta est, ut eos cogat aliena auxilia in insulam suam admittere.

DE RELIGIONIBVS
VTOPIENSIVM.

RELIGIONES sunt non per insulam modo: Ruerum singulas etiam urbes uariæ, alijs Solem, Lunam alijs, alijs aliud errantium syderum dei uicene

uenerantibus, sunt quibus homo quispiam, cuius olim aut uirtus aut gloria enituit, non pro deo tantum, sed pro summo etiam deo suspicitur. At multo maxima pars, eademq; longe prudētior, nihil horum, sed unum quoddam numen putant, incognitum, æternum, immensum, inexplicabile, quod supra mentis humanæ captum sit, per mundum hunc uniuersum, uirtute non mole diffusum, hunc parentem uocant. Origines, auctus, progressus, uices, finesq; rerum omnium, huic acceptos unū referūt, nec diuinos honores aliū præterea ulli, applicant. Quin cæteris quoq; omnibus, quāquam diuersa credentibus, hoc tamen cum istis conuenit, quod esse quidem unum censent summum, cui & uniuersitatis opificium, & providētia debeat, eumq; communiter omnes patria lingua Mythram appellant, sed eo dissentiunt, quod idem alius apud alios habetur. Autumate quoq; quicquid id sit, quod ipse summum ducit, eandem illam prorsus esse naturam, cuius unius numini ac maiestati, rerum omnium summa, omnium consensu gentium tribuitur. Cæterum paulatim omnes ab ea superstitionum uarietate desciscunt, atq; in unam illam coalescūt religionem, quæ reliquas ratione uidetur antecellere. Neq; dubium est quin cæteræ iam pridem euanuisissent, nisi quicquid improsperrum cuiquam inter mutandæ religionis cōsilia fors obiecisset, non id accidisse casu, sed cælitus immissum inter-

pretaretur timor, tanq̄ numine, cuius relinquebatur cultus. impium contra se propositum uindicante. At posteaq̄ acceperunt à nobis CHRISTI nomen, doctri nam, mores, miracula, nec minus mirandam tot marty rum constantiam, quorum sponte fusus sanguis, tam numerosas gentes in suam sectam longe lateque tra duxit, non credas quàm pronis in eam affectibus etiã ipsi concesserint, siue hoc secretius inspirante deo, siue quod eadem ei uisa est hæresi proxima, quæ est apud ipsos potissima, quanquàm hoc quoq̄ fuisse non pau lum momenti crediderim, quod CHRISTO cõmunem suorum uictum audierant placuisse, & apud germanis simos Christianorũ conuentus adhuc in usu esse. Cer te quoquo id momento accidit, haud pauci nostram in religionem coierunt Lymphãq̄ sacra sunt abluti. Ve rum quoniam in nobis quatuor (totidem enim dunta xat supereramus, nam duo satis concesserant) nemo id quod doleo, sacerdos erat. Cæteris initiati, ea tamẽ ad huc sacramenta desyderant, quæ apud nos non nisi sa cerdotes conferunt, intelligunt tamen, optantq̄ ita ut nihil uehementius, quin hoc quoq̄ sedulo iam inter se disputant an sine Christiani pontificis missu quisq̄ e suo numero delectus sacerdotij consequatur caracte rem. & electuri, sanè uidebãtur. uerum quum ego di scederem, nondum elegerant. Quin hi quoque religio ni Christiana

Cœnobio

ni Christiana, qui non assentiunt, neminem tamen absterrent, nullum oppugnant imbutum. Nisi quod unus è nostro coetu me praesente coercitus est. Is quum recens ablutus, nobis contra suadentibus, de CHRISTI cultu publice maiore studio, quam prudentia differeret, usqueadeo coepit incallescere, ut iam nostra modo sacra caeteris anteferet, sed reliqua protenus uniuerfa damnaret. Prophana ipsa, cultores impios ac sacrilegos, aeterno plectendos igni uociferaretur. Talia diu concionantem comprehendunt, ac reum non spreta religionis, sed excitati in populo tumultus agunt, peraguntque, damnatum, exilio multant, siquidem hoc interim antiquissima instituta numerant, ne sua cuiquam religio fraudi sit. Vtopus enim iam inde ab initio, quum accepisset incolas ante suum aduentum de religionibus inter se assidue dimicasse, atque animaduertisset eam rem, quod in commune dissidentes, singulae pro patria sectae pugnant, occasionem praestitisse sibi uincendarum omnium, adeptus uictoriam in primis sanxit, uti quam cuique religionem libeat sequi liceat, ut uero alios quoque in suam traducat, haecenus niti possit, uti placide, ac modeste suam rationibus astruat, non ut acerbè caeteras destruat, si suadendo non persuadeat, neque uim ullam adhibeat, & conuicijs temperet, petulantius

Laude trahendi sunt hoies ad religionem.

tulantius hac de re contendente exilio, aut seruitute
 mulctant. Hæc Vtopus instituit nõ respectu pacis mo-
 do quã assiduo certamine, atq; in e xpiabili odio fundi-
 tus uidit eueri, sed q; arbitratus e st, uti sic decerneret,
 ipsius etiam religionis interesse, de qua nihil est ausus
 temere definire, uelut incertũ habens, an uariũ ac mul-
 tiplicem expetens cultum deus, aliud inspiret alijs, certe
 ui ac minis exigere, & quod tu uerum credis idem omni-
 bus uideatur, hoc uero & insolens & ineptum censuit,
 tum si maxime una uera sit, cæteræ omnes uanæ, facile
 tamen præuidit (modo cum ratione ac modestia res
 agatur) futurum deniq; ut ipsa per se ueri uis emergat
 aliquando atq; emineat. sin armis & tumultu certetur,
 ut sint pessimi quiq; maxime peruiçaces, optimam ac
 sanctissimam religionem ob uanissimas inter se super-
 stitiones, ut segetes inter spinas ac frutices obrutum iri.
 Itaq; hanc totam rem in medio posuit, & quid creden-
 dum putaret liberum cuiq; reliquit. Nisi quod sancte
 ac seuerè uetuit, ne quis usq; adeo ab humanæ naturæ
 dignitate degeneret, ut animas quoq; interire cum cor-
 pore, aut mundũ temere ferri, sublata prouidentia pu-
 tet, atq; ideo post hanc uirã supplicia uirj's decreta, uir-
 tuti præmia cõstituta credũt. cõtra sentientem, ne in ho-
 minum quidem ducunt numero, ut qui sublimem ani-
 mæ suæ naturam, ad pecuini corpusculi uilitatem de-
 iecerit, tantum abest ut inter ciues ponant, quorum
 instituta

instituta, moresq; (si per metum liceat) omnes, floccifac-
 cturus sit. Cui enim dubium esse potest, quin is publi-
 cas patriæ leges, aut arte clam eludere, aut uinatur in
 fringere, dum suæ priuatim cupiditati seruiat, cui nul-
 lus ultra leges metus, nihil ultra corpus spei superest
 amplius. Quamobrem sic animato nullus communica-
 tur honos, nullus magistratus committitur, nulli publi-
 co muneri præficitur. Ita passim uelut inertis, ac iacen-
 tis naturæ despicitur. Cæterum nullo afficiunt supplicio,
 quod psuasum habeant, nulli hoc in manu esse, ut quic-
 quid libet, sentiat. sed nec minis adigunt ullis, animum
 ut dissimulet suum, nec fucos admittunt, & mendacia,
 quæ uelut proxima fraudi, mirum quàm habent inuisa.
 Verum ne pro sua disputet sententiâ prohibent, atque
 id duntaxat apud uulgus. Nam alioquin apud sacer-
 dotes, grauesq; uiros seorsum, non sinunt modo, sed
 hortantur quoque, confisi fore, ut eâ tandem uesania
 rationi cedat. Sunt & alij, nec hij sanè pauci, nempe im-
 prohibiti, ueluti neque ratione penitus pro se carentes,
 neque mali, qui uitio longe diuerso, brutorum quoque
 æternas esse animas opinantur. At nostris tamen neq;
 dignitate comparandas, neq; ad æquam natas felicitate
 tem. hominum enim cuncti ferè tam immensam fore
 beatitudinem pro certo atq; explorato habent, ut mor-
 bum lamententur omnium, mortem uero nullius, nisi
 quæ uident anxie è uita, inuitumq; diuelli. Nempe hoc

Mira opi-
 nio de ani-
 mab⁹ bru-
 torum;

pro pessimo habet augurio, tanquam anima ex spes ac male conscia, occulto quopiam imminentis poenae praefugio, reformidet exitum. Ad hoc haudquaquam gratum deo, eius putat aduentum fore, qui quum sit accersitus, non accurrit libens, sed inuitus ac detrectans pertrahitur. Hoc igitur mortis genus, qui intuentur horrent, itaque defunctos, moesti ac silentes efferunt, precanturque propitiis manibus deum, uti eorum clementer infirmitatibus ignoscat, terra cadauer obruunt. Contra, quicumque alacriter ac pleni bona spe decesserint, hos nemo luget, sed cantu prosequuti funus, animas deo, magno commendantes affectu, corpora tandem reuerenter magis quam dolenter concremant, columnamque loco insculptis defuncti titulis erigunt, domum reuersi, mores, actaque eius recensent, nec ulla uitae pars, aut sapius, aut libentius, quam laetus tractatur interitus. Hanc probitatis memoriam, & uiuis efficacissima rentur incitamenta uirtutum, & gratissimum defunctis cultum putant, quos interesse quoque de se sermonibus opinantur, quamquam (ut est hebes mortalium acies) inuisibiles. Nam neque felicitum sorti conueniat, libertate carere migrandi quo uelint, & ingratorum fuerit prorsus abiecisse desiderium amicos inuisendi suos, quibus eos dum uiuerent, mutuus amor, charitasque deuinxerat, quamquam bonis uiris, ut caetera bona, auctam post fata potius, quam imminutam coniectant, Mortuos ergo uersari
inter

inter uiuentes credunt, dictorum factorumq; spectatores, eorū res agendas fidentius aggrediuntur, talibus uel freti praesidib⁹, & ab inhonesto secreto deterret eos, credita maiorum praesentia. Auguria, caeterasq; superstitionis uanae diuinationes, quarum apud alias gentes magna est obseruatio, negligunt prorsus, atque irrident. Miracula uero, quae nullo naturae proueniunt adminiculo, uelut praesentis opera, testesq; numinis uenerantur. qualia & ibi frequenter extare ferunt, & magnis interdum ac dubijs in rebus publica supplicatione, certa cum fiducia procurant, impetrantque. Gratum deo cultum putant naturae contemplationem, laudemque ab ea. sunt tamen, hincq; haud sanè pauci, qui religione ducti, literas negligunt, nulli rerum cognitioni student, neque ocio prorsus ulli uacant, negocijs tantum, bonisq; in caeteris officijs statuunt, futuram post fata felicitatem promereri. Itaq; alij aegrotis inserviunt, alij uias reficiunt, purgant fossas, pontes reparant, cespites, arenas, lapides effodiunt, arbores demoliuntur ac dissecant, bigisque ligna, fruges, item alia in urbes important, nec in publicum modo, sed priuatim quoque ministros, ac plus quam seruos agunt. Nam quicquid usquam operis est asperum, difficile, sordidum, à quo plerosque labor, fastidium, desperatio deterreat, hoc illi sibi totum libentes, hilaresque desumunt, caeteris ocium procurant, ipsi perpetuo in opere ac labore uersantur,

Vita actiua.

santur, nec imputant tamen, nec aliorum fugillant uitā,
nec suam efferunt. Hī quo magis sese seruos exhibent,
eo maiore apud omnes in honore sunt. Eorum tamen
hæreses duæ sunt, Altera cælibum, qui nō Venere mo-
do in totum abstinent, sed carniū esu quoq; quidam
animalium etiam omnium, reiectisq; penitus tāquā
noxijs uitæ præsentis uoluptatibus, futuræ duntaxat,
per uigilias ac sudores inhiāt, eius propediem obtinen-
dæ spe. alacres interim, uegetiq; . Altera laboris haud
minus appetens, coniugium præfert, ut cuius nec asper-
nantur solatium, & opus, naturæ debere se, & patriæ li-
beros putant. Nullam uoluptatem refugiūt, quæ nihil
eos ab labore demoretur. Carnes quadrupedū uel eo
nomine diligunt, quod tali cibo se ualidiores ad opus
quodq; censeant. Hos Vtopiani prudentiores, at illos
sanctiores reputant. Quos quod cælibatū anteferunt
matrimonio, asperamq; uitam placidæ anteponunt, si
rationibus niterentur irriderent, nunc uero quum se fa-
teantur religione duci suspiciunt ac reuerentur. Nihil
enim sollicitius obseruant, quā ne temere quicquā
ulla de religione pronuncient. Huiusmodi ergo sunt,
quos illi peculiari nomine sua lingua Buthrescas uo-
cant, quod uerbum latine religiosos licet interpretari.
Sacerdotes habent eximia sanctitate, eoque admodum
paucos. neq; enim plus quā tredecim in singulis ha-
bent urbibus pari templorum numero, nisi quum itur
ad

ad bellum. tunc em̄ septem ex illis cū exercitu profectis
 totidem sufficiuntur interim, sed illi reuersi, suū quisq;
 locum recuperat, qui supersunt, hī quoad decedenti-
 bus illis ordine succedant, comites interea sunt Pontifi-
 cis. Nam unus reliquis præficitur. Eliguntur à populo,
 idēq; cæterorum ritu magistratuum, occultis, ad studia
 uitanda, suffragijs, electi à suo collegio consecratur. Hī
 rebus diuinis præsent, religiones curant, ac morum ue-
 luti censores sunt, magnōq; pudori ducit̄ ab hīs quen-
 quā tanquā uitæ parum probatæ accersi, compella-
 riue. Cæterum ut hortari atque admonere illorum est;
 ita coercere atque in facinorosos animaduertere prin-
 cipis, atque aliorum est magistratuum, nisi quod sacris
 interdicit, quos improbe malos comperiunt, nec ul-
 lum ferè supplicium est quod horreant magis. Nam
 & summa percelluntur infamia, & occulto religionis me-
 tu lacerantur, ne corporibus quidem diu futuris in tu-
 to. quippe ni properam pœnitentiā sacerdotibus ap-
 probent, comprehensi impietatis pœnam Senatui per-
 soluunt, pueritiā iuuentusq; ab illis eruditur, nec prior
 literarū cura, quā morum ac uirtutis habetur, namq;
 summam adhibēt industriam, ut bonas protenus opi-
 niones, & conseruandæ ipsorum reipublicæ utiles, tene-
 ris adhuc, & sequacibus puerorum animis instillent,
 quæ ubi pueris penitus insederint, uiros per totam ui-
 tam comitantur, magnāq; ad tuendum publicæ rei

Fœminæ
sacerdotes

statum (qui non nisi uitijs dilabatur, quæ ex peruersis nascuntur opinionibus) afferunt utilitatem. Sacerdotibus (ni fœminæ sint. nam neque ille sexus excluditur, sed rarius, & non nisi uidua, natûque grandis eligitur) uxores sunt popularium selectissimæ. Neq; enim ulli apud Vtopienses magistratui maior habetur honos usq; adeo, ut si quid etiam flagitij admiserint, nulli publico iudicio subsint, deo tantum, ac sibi relinquuntur. Neque enim fas putant illum, quantumuis scelestum, mortali manu cõtingere, qui Deo tam singulari modo uelut anathema dedicatus est. Qui mos illis facilius est obseruatu, quod sacerdotes & tam pauci, & tanta cum cura deliguntur. Nam neque temere accidit, ut qui ex bonis optimus ad tantam dignitatem, solius respectu uirtutis euehitur, in corruptelam & uitium degeneret, & si iam maxime contingeret, ut est mortalium natura mutabilis, tamen qua sunt paucitate, nec ulla præter honorem potestate præditi, ad publicam certe perniciem nihil magni ab his momenti pertimescendum sit. Quos ideo tam raros atq; infrequentes habent, ne dignitas ordinis, quem nunc tanta ueneratione prosequuntur, communicato cum multis honore uilesceret, præsertim quum difficile putent frequentes inuenire tam bonos, ut ei sint dignitati pares, ad quam gerendam non sufficit mediocribus esse uirtutibus. Nec eorum æstimatione apud suos magis, quàm apud exteras etiam gentes

Excõmuni
catio,

At apud
nos quãta
turba est.

tes habetur, quod inde facile patet, unde etiam natum
 puto. Nempe decernentibus prælio copijs, seorsum illi
 non admodum procul confidunt in genibus, sacras in-
 duti uestes, tensis ad cælum palmis, primum omnium
 pacem, proxime, suis uictoriam, sed neutri cruetam par-
 ti comprecantur, uincensibus suis decurrunt in aciem,
 sæuientesq; in profligatos inhihent, uidisse tantū atq;
 appellasse præsentem ad uitam satis, diffluentium con-
 tactus uestium, reliquas quoq; fortunas ab omni bel-
 lorum iniuria defendit. Qua ex re apud omnes undiq;
 gentes, tanta illis ueneratio, tantum ueræ maiestatis ac-
 cessit, ut sæpe ab hostibus non minus salutis ad ciues
 reportarint, quàm ab ipsis ad hostes attulissent. siquid-
 em aliquando constat, inclinata suorum acie, despera-
 tis rebus, quum ipsi in fugam uerterentur, hostes in cæ-
 dem ac prædam ruerent, interuentu sacerdotum inter-
 pellatam stragem, ac diremptis inuicem copijs, pacem
 æquis conditionibus esse compositam atque constitu-
 tam. Neq; enim unquam fuit ulla gens tam fera, crude-
 lis ac barbara, apud quos ipsorum corpus non sacro-
 sanctum, atq; inuiolabile sit habitum. festos celebrant
 initialem atque ultimum cuiusq; mensis diem, & anni
 item, quem in menses partiuntur, circuitu lunæ finitos,
 ut solis ambitus annum circinat. Primos quosque dies
 Cynemernos, postremos ipsorum lingua Trapemer-
 nos appellant, quæ uocabula perinde sonant, ac si pri-

O sacerdo-
 tes nostris
 longe san-
 ctiores.

Festoz die-
 rum apud
 Vtopienses
 obseruatio

Templa cuiusmodi.

manifesti & finifesti uocentur. Delubra uisuntur egregia, utpote nō operosa modo, sed quod erat in tanta ipsorum paucitate necessarium, immensi etiam populi capacia. Sunt tamen omnia subobscura, nec id ædificandi inscitia factum, sed consilio sacerdotum ferunt, quod immodicam lucem cogitationes dispergere, partiore ac uelut dubia colligi animos, & intendi religionem putant. quæ quoniam non est ibi apud omnes eadem, & uniuersæ tamen eius formæ quanquam uariæ ac multiplices, in diuinæ naturæ cultum uelut in unum finem diuersa uia commigrant. idcirco nihil in templis uisitur, auditur uē, quod non quadrare ad cunctas in commune uideatur. Si quod proprium sit cuiusquam sectæ sacrum, id intra domesticos quisque parietes curat, publica tali peragunt ordine, qui nulli prorsus ex priuatis deroget. Itaque nulla deorum effigies in templo cōspicitur, quo liberum cuiusque sit, qua forma deum uelit è summa religione concipere. nullū peculiare dei nomen inuocant, sed Mythræ duntaxat, quo uocabulo cuncti in unā diuinæ maiestatis naturam, quæcunq; sit illa, conspirant, nullæ concipiuntur preces, quas non pronunciare quiuis inoffensa sua secta possit. Ad templum ergo in finifestis diebus uespere conueniunt, ad huc ieiuni, acturi deo de anno, mēse uē cuius id festum postremus dies est, prospere acto gratias, postero die, nam is primifestus est, mane ad templa confluitur, ut
 insequentis

insequentis anni, mensisue, quem ab illo auspicaturi festo sint, faustum felicemque successum comprecetur. At in sinifestis antea quam templum petunt uxores, domi ad uirorum pedes, liberi ad parentum prouoluti, peccasse fatentur sese aut admissio aliquo, aut officio indiligerenter obito, ueniamque errati precantur, ita si qua se nubecula domesticæ similitatis offuderat, tali satisfactio-
ne discutitur, uti animo puro ac sereno sacrificijs intersint, nam interesse turbido, religio est. eoque odij, iræue in quenque sibi conscij, nisi reconciliati ac defecatis affectibus ad sacrificia non ingerunt sese, uindictæ celeris, magnæque metu. Eo quum ueniunt, uiri in dextram delubri partem, foeminae seorsum in sinistram commeatum ita se collocant, ut cuiusque domus masculi ante patrem familias consideant, foeminarum mater familias agmen claudat. Ita prospicitur, uti omnes omnium gestus foris ab his obseruetur, quorum autoritate domi ac disciplina reguntur, quin hoc quoque sedulo cauent, uti iunior ibi passim cum seniore copuletur, ne pueri pueris crediti, id temporis puerilibus transigant ineptijs, in quo deberent maxime religiosum erga superos metum, maximum, ac propere unicum uirtutibus incitamentum recipere. Nullum animal in sacrificijs mactant, nec sanguine rentur, ac cædibus diuinam gaudere clementiam, qui uitam animantibus ideo est elargitus, ut uiuerent.

Thus incendunt & alia item odoramenta, ad hæc ce-

reos

Confessio
Vtopiēsū.

At apud
nos q sunt
inquinatij
sini, aris
pximi esse
cōtendūt.

reos numerosos præferunt, non quod hæc nesciant nihil ad diuinam conferre naturam, quippe ut nec ipsas hominum preces, sed & innoxium colendi genus placeat, & hñs odoribus luminibusq̃, ac cæteris etiam cerimonijs nescio quomodo sese sentiunt homines erigi, atque in dei cultum animo alacriore consurgere. Candidis in templo uestibus amicitur populus, sacerdos uersicolores induitur, & opere & forma mirabiles materia non perinde preciosa. neque enim auro intextæ, aut raris coagmentatæ lapidibus, sed diuersis auium plumis, tam scite, tantóq̃ artificio laboratæ sunt, ut operis precium nullius æstimatio materiæ fuerit æquatura. Ad hoc in illis uolucrum pennis, plumisq̃, & certis earũ ordinibus, quibus in sacerdotis ueste discriminantur, arcana quædam dicunt cõtineri mysteria, quorum interpretatione cognita (quæ per sacrificos diligenter traditur) diuinorum in se beneficiorum, suæq̃ uicissim pietatis in deum, ac mutui quoq̃ inter se officij admo-
neantur. Quum primum sacerdos ita ornatus ex adyto sese offert, cuncti protinus in terram uenerabundi procumbunt, tam alto ab omni parte silentio, ut ipsa rei facies, terrorem quædam uelut præsentis cuiuspiam numinis incutiat. Tellure paulum morati, dato ab sacerdote signo, erigunt sese. tum laudes deo canũt, quas musicis instrumentis interstingunt, alijs magna ex parte formis, quàm quæ nostro uisuntur orbe. Ex illis ple-
raq̃

Musica
Vtopiæliũ.

taq; sicuti quæ nobis in usu sunt, multum suauitate uin-
 cunt. ita quædam nostris ne conferenda quidem sint.
 Verum una in re haud dubie longo nos interuallo præ-
 cellit. quod omnis eorum musica, siue quæ personatur
 organis, siue quam uoce modulantur humana, ita na-
 turales affectus imitatur & exprimit, ita sonus accom-
 modatur ad rem, seu deprecantis oratio sit, seu lata,
 placabilis, turbida, lugubris, irata, ita rei sensum quen-
 dam melodiæ forma representat, ut animos auditorū
 mirum in modum afficiat, penetret, incendat. solenes
 ad ultimum conceptis uerbis preces, sacerdos pariter
 populusq; percensent, ita compositas, ut quæ simul
 cuncti recitant, priuatim quisque ad semet referat. In
 his deum & creationis, & gubernationis, & cæterorum
 præterea bonorum omnium, quilibet recognoscit au-
 torē, tot ob recepta beneficia gratias agit. nominatim
 uero quod deo propitio in eam rem publicā inciderit
 quæ sit felicissima, eam religionem sortitus sit, quā spe-
 ret esse uerissimam. Qua in re, si quid erret, aut si quid
 alterutra melius, & quod deus magis approbet, orare
 se eius bonitas efficiat, hoc ut ipse cognoscat, paratum
 enim sequi se quaquā uersus ab eo ducatur, sin & hæc
 Reip. forma sit optima, & sua religio rectissima, tū uti
 & ipsi cōstantiā tribuat, & cæteros mortales omneis ad
 eadē instituta uiuēdi, in eandē de deo opinionē perdu-
 cat, nisi inscrutabilē eius uoluntatē etiā sit, quod in hac
 religio/

religionum uarietate delectet. Deniq; precatur, ut facile defunctum exitu ad se recipiat, quàm cito, seroue præ finire quidem nõ audere se. Quanquàm quod inoffensa eius maiestate fiat, multo magis ipsi futurum cordi sit, difficillima morte obita, ad deum peruadere, quàm ab eo diutius, psperrimo uitæ cursu distineri. Hac prece dicta rursus in terrā proni, pauloq; post erecti, discunt pransum, & quod superest diei, ludis & exercitio militaris disciplinæ percurrūt. Descripsi uobis quàm potui uerissime eius formam Reip. quā ego certe non optimam tantum, sed solam etiam censeo, quæ sibi suo iure possit Reip. uendicare uocabulum. Siquidem alibi, de publico loquentes ubiq; commodo, priuatum curant. Hic ubi nihil priuati est, serio publicum negotiū agunt, certe utrobq; merito. Nam alibi, quotus quisq; est qui nesciat, nisi quid seorsum prospiciat sibi, quantumuis florente Rep. semet tamē fame periturū, eoque necessitas urget, ut sui potius, q̄ populi id est aliorū habendā sibi rationē censeat. Cōtra hic, ubi omnia omniū sunt nemo dubitat (curet modo, ut plena sint horrea publica) nihil quicq; priuati cuiquàm defuturū. Neq; enim maligna rerum distributio est, neq; inops, neque mendicus ibi quisquàm. & quum nemo quicquàm habeat, omnes tamen diuites sunt. Nam quid ditius esse potest, quàm adempta prorsus omni solitudine, læto ac tranquillo animo uiuere? non de suo uictu trepidum,

dum, non uxoris querula flagitatione uexatum, non paupertatem filio metuētem, nō de filiæ dote anxium, sed de suo, suorumq; omnium, uxoris, filiorum, nepotum, pronepotum, abnepotum, & quā longam posterorum seriem suorum, generosi præsumunt, uictu esse, ac felicitate securum. Quid quod nihilo minus his prospicitur, qui nūc impotes olim laborauerunt, quā his qui nunc laborant. Hic aliquis uelim cum hac æquitate audeat aliarum iustitiam gentium comparare, apud quas dispeream, si ullum prorsus comperio, iustitiæ, æquitatisq; uestigium. Nam quæ hæc iustitia est, ut nobilis quispiam, aut aurifex, aut scenerator, aut deniq; alius quisquā eorum, qui aut omnino nihil agunt, aut id quod agunt, eius generis est, ut nō sit Reip. magnopere necessarium, lautam ac splendidam uitam, uel ex ocio, uel superuacuo negotio consequatur, quum interim mediastinus, auriga, faber, agricola, tanto, tamq; assiduo labore, quā uix iumenta sustineant, tam necessario, ut sine eo ne unum quidem annum possit ulla durare Resp. uictum tamen adeo malignum parant, uitam adeo miseram ducūt, ut longe potior uideri possit conditio iumentorum, quibus nec tam perpetuus labor, nec uictus multo deterior est, & ipsis etiā suauior, nec ullus interim de futuro timor. At hos & labor sterilis, atq; infructuosus, in præsentī stimulat, & inopis recordatio senectutis occidit, quippe quibus parciore

u diurna

diurna merces, quàm ut eidem possit diei sufficere, tantum abest ut excreseat, & supersit aliquid quod quoti die queat in senectutis usum reponi. An non hæc ini/ qua est & ingrata respublica, quæ generosis ut uocant & aurificibus, & id genus reliquis, aut ociosis, aut tantum adulatoribus, & inanium uoluptatum artificibus, tanta munera prodigit, agricolis cõtra, carbonarijs, mediastinis, aurigis & fabris, sine quibus nulla omnino Resp. esset, nihil benigne prospicit. Sed eorum florentis ætatis abusa laboribus, annis tãdem ac morbo graues, omnium rerum indigos, tot uigiliarum immemor, tot ac tantorum oblita beneficiorum miserrima morte repensat ingratißima. Quid quod ex diurno pauperũ demenso diuites cotidie aliquid, nõ modo priuata fraude, sed publicis etiam legibus abradunt, ita quod ante uidebatur iniustum, optime de Rep. meritis pessimam referre gratiam, hoc isti deprauatum etiã fecerunt, tum prouulgata lege iustitiam. Itaq; omnes has quæ hodie usquàm florent Resp. animo intuenti ac uersanti mihi, nihil sic me amet deus, occurrit aliud quàm quædã conspiratio diuitum, de suis commodis Reip. nomine, titulõq; tractantium, comminiscunturq; & excogitant omnes modos atque artes quibus, quæ malis artibus ipsi congesserunt, ea primum ut absque perdendi metu retineant, post hoc ut pauperum omnium opera, oc laboribus quàm minimo sibi redimant, eisque abutan/

Hæc anno
sa lector.

tur. Hæc machinamenta, ubi semel diuites publico nomine hoc est etiam pauperum, decreuerunt obseruari, iam leges fiunt. At homines deterrimi cum inexplebili cupiditate, quæ fuerant omnibus suffectura, ea omnia inter se partiuerint, quàm longe tamen ab Vtopiensium Reip. felicitate absunt? è qua cum ipso usu sublata penitus omni aueritate pecuniæ, quanta moles molestiarum recisa, quanta scelerum seges radicitus euulsa est? Quis enim nescit fraudes, furta, rapinas, rixas, tumultus, iurgia, seditiones, cædes, proditiones, ueneficia, cotidianis uindicata potius quàm refrenata supplicijs, interempta pecunia commori, ad hæc metum sollicitudinem, curas, labores, uigilias, eodem momento quo pecunia perituras, quin paupertas ipsa, quæ sola pecunijs uisa est indigere, pecunia prorsus undicq; sublata, protinus etiam ipsa decresceret, id quo fiat illustrius, reuolue in animo tecum annū aliquem sterilē atq; infœcundū, in quo multa hominū millia, fames abstulerit, contendo planè in fine illius penuriæ excussis diuitū horreis, tantum frugum potuisse reperiri, quantū si fuisset inter eos distributum, quos macies ac tabes absumpsit illam cæli, solicq; parcitatem, nemo omnino sensisset, tam facile uictus parari posset, nisi beata illa pecunia, quæ præclare scilicet inuēta est, ut aditus ad uictum per eam patefceret, sola nobis ad uictum uiam interduderet. Sentiant ista, non dubito, etiam diuites, nec ignorāt quan-

Mire dictū

to potior esset illa conditio nulla re necessaria carere, quàm multis abundare superfluis, tam numerosis eripi malis, quàm magnis obsideri diuitijs. Neque mihi quidem dubitare subit, quin uel sui cuiusq; commodi ratio, uel CHRISTI seruatoris autoritas (qui neq; pro tanta sapientia potuit ignorare quid optimum esset, neq; qua erat bonitate id consulere, quod non optimū sciret) totum orbem facile in huius Reip. leges iam dudum traxisset, nisi una tātum belua, omnium princeps parensq; pestium superbia, reluctaretur. hæc non suis cōmodis prosperitatem, sed ex alienis metitur incommodis. hæc ne Dea quidē fieri uellet, nullis relictis miseris quibus imperare atque insultare possit. Quorum miserijs præfulgeat ipsius comparata felicitas, quorum suis explicatis opibus, angat atque incendat inopiam. Hæc auerni serpens mortalium pererrans pectora, ne meliorem uitæ capeffant uiam, uelut remora retrahit ac remoratur. quæ quoniam pressius hominibus infixata est, q̄ ut facile possit euelli, hanc Reip. formā, quam omnibus libenter optarim, Vtopiensibus saltem contigisse gaudeo, qui ea uitæ sunt instituta sequuti, quibus Reip. fundamenta iecerunt non modo felicissime, uerum etiam quātum humana præfagiri coniectura contigit, æternum duratura. Extirpatis enim domi cum cæteris uitijs ambitionis, & factionum radicibus, nihil impendet periculi, ne domestico dissidio laboretur, quæ
una

una multarum urbium egregie munitas opes pessun-
 dedit. At salua domi cōcordia, & salubribus institutis,
 non omnium finitimorum inuidia principum (quæ sæ-
 pius id iam olim semper reuerberata tentauit) concute-
 re illud imperium, aut commouere queat. Hæc ubi Ra-
 phael recensuit, quanquàm haud pauca mihi succurre-
 bant, quæ in eius populi moribus, legibusq; perquàm
 absurde uidebãtur instituta, non solum de belli geren-
 di ratione, & rebus diuinis, ac religione, alijsq; insuper
 eorum institutis, sed in eo quoque ipso maxime, quod
 maximum totius institutionis fundamentum est uita
 scilicet, uictuq; communi, sine ullo pecuniæ commer-
 cio, qua una re funditus euertitur omnis nobilitas, ma-
 gnificèntia, splendor, maiestas, uera ut publica est opi-
 nio decora atq; ornamenta Reipub. tamen quoniam
 defessum narrando sciebam, neque mihi satis explora-
 tum erat, posset ne ferre, ut contra suam sententiam sen-
 tiretur, præsertim quod recordabar, eo nomine quos-
 dam ab illo reprehensos, quasi uererentur, ne non satis
 putarentur sapere, nisi aliquid inuenirent, in quo uelli-
 care aliorum inuenta possent, idcirco & illorum institu-
 tione, & ipsius oratione laudata, manu apprehendens
 intro cœnatum duco, præfatus tamen aliud nobis tem-
 pus, iisdem de rebus altius cogitandi, atque uberius
 cum eo conferendi fore. Quod utinam aliquando con-
 tingeret interea quemadmodum haud possum omni-
 u ; bus

bus assentiri quæ dicta sunt, alioqui ab homine citra
 controuersiam eruditissimo simul & rerum humanarū
 peritissimo, ita facile confiteor permulta esse in Vtopi-
 ensium republica, quæ in nostris ciuitatibus optarim
 uerius, quàm sperarim.

SECUNDI LIBRI FINIS.

SERMONIS POMERIDIANI RAPHAËLIS HY-
 THLODAEI, DE LEGIBVS ET INSTITV-
 TIS VTOPIENSIS INSVLAE PAUCIS
 ADHVC COGNITAE, PER CLA-
 RISSIMVM ET ERVDITISSI-
 MVM VIRVM D. THOMAM
 MORVM CIVEM ET VI-
 CECOMITEM LON-
 DINENSEM,
 FINIS.

HIERONYMVS

BVSLIDIVS THOMAE

MORO S. D.

NON SAT FVIT ORNATISSIME
 More, olim omnem curam, operam,
 studium, intulisse in rem & comodū
 singulorū, nisi uel ea (quæ tua pietas
 & liberalitas est) conferres in uniuersum,
 ratus hoc (tuū qualecuncq; foret)
 beneficium, eo maiorem hinc mereri fauorem, uenari
 gratiam, aucupari gloriam, quāto illud & latius propa-
 gatum, & in plures distributum, pluribus esset profutu-
 rum. Quod & si aliās semper præstare contenderis, ta-
 men id maxime es nuper mira felicitate adsecutus, scili-
 cet pomeridiano illo sermone abs te in literas relato.
 Quem de recte & bene cōstituta (ab omnibus expeten-
 da) Vtopiēsium Rep. ædidisti. In cuius pulcherrimi in-
 stituti felici descriptiōe nihil est, in quo uel summa eru-
 ditio, uel absoluta rerum humanarū peritia desyderari
 possit. Quando ea quidē ambo in illo tanta paritate &
 æquabili congressu cōcurrunt, ut neutro alteri herbam
 porrigente, utrunq; æquo Marte de gloria contendat.
 Tam siquidē multifaria polles doctrina, Rursum tam
 multa, eaq; certa rerū peritia, ut prorsus expertus affir-

mes quicquid scripseris, doctissime scribas, quicquid affirmandum destinaueris. Mira profecto, raraque felicitas, ac plane eo rarior, quo magis ipsa sese inuidens plurimis, non præbet nisi raris, Maxime his, qui sicut candore uelint, ita eruditione sciant, fide queant, autoritate possint, tam pie, recte, prouide, in comune consulere, sicut tu iam facis probe, qui quod non solum tibi, uerum etiam toti te gentium orbi existimas, operæ præciū duxeris, hoc tuo pulcherrimo merito, uel totum ipsum orbem demereri, quod præstare alia ratione neque rectius, neque melius potuisses, quam ipsis mortalibus ratione pollentibus, eam Reip. ideam, eam morum formulam, absolutissimumque simulacrum præscribere, quo nullo unquam in orbe uisum sit, uel salubrius institutum, uel magis absolutum, uel quod magis expetendum uideatur, utpote multo quidem præstante, atque longo post se interuallo relinquente, tot celebratissimas, tantopere decantatas Lacedæmoniorum, Atheniensium, Romanorum, respublicas. Quæ si hisdem essent auspicijs auspicata, hisdem (quibus hæc tua Resp.) institutis, legibus, decretis, moribus, moderata. Profecto hæc non dum labefactata & solo æquata. Iam prohdolor citra spem omnem instaurationis extinctæ iacerent. Sed contra, incolumes adhuc, beata, felices, fortunatissime agerent. Interim rerum domina, suum late imperium terra marique sortita, Quarum quidem rerum publicarum, tu miseranda miseratus sorte, ne alia itidem (quæ hodie

hodie rerum potitæ summū tenent) parem sustinerent
 uicem, prospicere uoluisti, scilicet hac tua absolutissima
 republica, quæ nō tam in condendis legibus, quā uel pro
 batissimis magistratibus formandis, maxime elabora-
 uit. Nec id quidē ab re, quādo alioquī sine illis omnes
 (uel optimæ) leges, si Platoni credimus, mortuæ cense-
 rentur, præsertim ad quorum magistratuū simulacrū,
 probitatis specimen, exemplar morū, iustitiæ imaginē,
 totus status, & rectus tenor cuiusuis absolutæ Reip. sit
 effingendus. In quo in primis concurrant, prudentia in
 optimatibus, fortitudo in militibus, temperantia in sin-
 gulis, iustitia in omnibus. quibus quū tua (quā tantope
 re celebras) respublica sit tam pulcherrime, ut liquet, cō-
 posita. Non mirū si hinc ueniat non solū multis timen-
 da, sed & cunctis gentibus ueneranda, simul omnibus
 sæculis prædicanda. Idēq; eo magis, quod in ea omnis
 proprietatis cōtentione sublata, nulli sit quippiam pro-
 prij. Cæterum in rem ipsam cōmunem, communia sunt
 omnibus omnia, Adeo ut omnis res, quæuis actio seu
 publica, seu priuata, non ad multorū cupiditatem, non
 ad paucorū libidinem spectet, sed ad unam iustitiam,
 æquabilitatem, cōmunionem sustinendam (quantula-
 cunq; sit) tota referat. Quo illa integre relata, om̄is ma-
 teries, fax & fomes, ambitus, luxus, inuidentiæ, iniuriæ
 facessat necesse est. In quæ nonnunquā, aut priuata rerū
 possessio, aut ardens habendi sitis, omniumq; miserrī-
 ma rerum

ma rerum ambitio, mortales (uel reluctantes) protrudit, maximo suo, idque incomparabili malo. Quando hinc saepenumero dissensiones animorum, motus armorum, & bella pluresque ciuilia de repente oriantur. Quibus non solum florentissimus status beatissimarum Rerum funditus pessundatur, uerum illarum olim parta gloria, acti triumphi, clara trophea, totiesque optima spolia, de uictis hostibus relata, penitus obliterantur. Quod si in his haec nostra pagina minore forte, ac uelim, fidem fecerit, certe in promptu aderunt testes ad quos te relegere, locupletissimi, uidelicet tot & tantae olim uastatae urbes, dirutae ciuitates, prostratae Respublicae incensi & consumpti uici, quorum uti hodie uix ulla tantae calamitatis reliquiae, aut uestigia uisuntur, ita nec nomina illorum ulla quantumuis uetus, & longe deducta historia, sat probe tenet. Quas quidem insignis clades, uastationes, euersiones, ceterasque belli calamitates, nostrae (si quae sint) Respublicae facile euaserint, modo ad unam Utopiasium reipublicae normam sese adhaerentissimè componentes, ab ea ne transuersum quidem, ut aiunt, unguem recedant. Quod sic demum praestantes, tandem re ipsa cumulatissime agnoscent, quantum hoc tuum in se collatum beneficium profuerit, maxime quo accedente, didicerint, suam Respublicam saluam incolumem, triumphantem seruare. Proinde tantum tibi suo praesentissimo seruatori debitum, quantum is haud iniuria promeretur, qui non tantum aliquem est reipublicae ciuem, sed

A D T H O. M O R V M E P I S T A

fed uel ipsam totā Rēp. seruarit. Interea Vale, ac feliciter perge nō nihil usq; meditari, agere, elaborare, quod in Remp. collatum, illi perpetuitatem, tibi immortalitatem addat. Vale doctissime, & idē humanissime Morē, tuæ Britāniæ, ac nostri huius orbis decus. Ex ædibus nostris Mechliniæ. M. D. XVI.

GERARDVS NOVIOMAGVS
DE VTOPIA.

Dulcia lector amas: sunt hic dulcissima quæq;

Vtile si quæris, nil legis utilius.

Sive utrunq; uoles, utroq; hæc insula abundat,

Quo linguam ornes, quo doceas animum.

Hic fontes aperit, recti prauiq; disertus

Morus, Londini gloria prima sui.

CORNELIUS GRAPHEVS AD LECTOREM.

Vis noua monstra, nouo dudum nunc orbe reperto;

Viuendi uaria uis ratione modos:

Vis qui uirtutum fontes: uis unde malorum

Principia: & quantum rebus inane latet:

Hæc lege, quæ uario Morus dedit ille colore,

Morus Londinæ nobilitatis honos.

BASILEAE APVD IOANNEM FROBENIUM

MENSE MARTIO.

AN. M. D. XVIII.

ΕΙΝΕΝΤΕ ΦΡΟΝΙΜΟΙ ΩΣ ΟΙ ὈΦΘΑΛΜΟΙ,

Prudens simplicitas amoris recti.

ΕΙΝΕΝΤΕ ΦΡΟΝΙΜΟΙ ΩΣ ΟΙ ὈΦΘΑΛΜΟΙ

ἀνέλκαιοι ὡς οἱ περισσεύαι.

IN INCLYTA GERMANIAE BASILEA.

M. D. XVIII.

The title page is framed by a highly decorative border. At the top, a large arch contains a central emblem of a caduceus (a staff with two snakes entwined around it) surrounded by a laurel wreath. The arch is supported by two columns with intricate carvings. The entire page is filled with detailed woodcut-style illustrations, including cherubs and floral motifs. At the bottom, a wide horizontal panel depicts a scene with several figures: a man on the left carrying a large bundle on his back, a man at a table writing, a man kneeling in prayer, and a woman on the right.

EPIGRAM
MATA

DES. ERASMI ROTE
RODAMI.

APVD INCLYTAM
GERMANIAE BA
SILEAM.

Κρατῆρας ἢ παιδῶ τῦχον
 αὐτῆτο νεκταρίου, δίοε
 πᾶσα τῶ μεγίστ, σοικιλοί
 φρω ἢ δεῖα ἠοῖ δελξινδς,
 ἔμβροσίαν εἰς τῆ συμπότῶν
 παρνασίωμ φιλοπόσιας
 φροῦσα. τῆ δὲ ἠπι
 Ο ζεὺς. τέκνον ἀγῶ παιδῆμόν
 κάμοι μέλα, τῶ ξενίῳ,
 τῶν συμπότῶν παρνασίωμ.
 εἰδύμ ὁῦ πῶν δωρεῶν
 τὸ φη ἀμαλδέικε κέρας,
 ἔρασμικῶν τῶν ἀνθῶν,
 τῶν ἠυδέων, λάβε,
 συμφῶν θυσίας οὐραϊάδων.
 οἷς ὠκεανὸς τῶ νεκταρ
 κάμβροσίας εἰβή πλῆσμονῆ.
 ἔσω δὲ, μελιφδόγγοις, δρόσ
 μασῆσι, τέρπνισον πόμα,
 καλοῖς τέρωσι, ἡμέραι,
 ἠοῖ τᾶς χάρισιν ἐπισκόποις.
 Αἰεὶ δὲ δαλλῆ τῶ κέρως
 ἔρασμικῶν τὰ λείρια,
 εἴρη θεοῖς. τὰ τῆ δίοε
 παρνασίαις ἀγγέλλετῆ
 παιδῶ. θεοὶ δὲ συμπόται
 χαίρουσι, τέρπονται κερᾶ
 τῶν ἀνθῶν ἔρασμικῶν.

Tubingæ XIII. Calend. Septemb.

Anno. M. D. XVI.

IOANNES FRO-

BENIVS CANDIDO LRCTO

RI S. D.

CCEPIMVS iam pridem, Erasmi Ro-
terodami compatris nostri Epigram-
mata à studiosis summopere flagita-
ri. Proinde dedimus operam, ut quic-
quid illius uersiculorū aut apud Bea-
tum nostrum Rhenanū esset, aut Bru-
nonem Amorbacchiū, id omne uno complexi libello
typis nostris excuderemus. Quanc̄ intelligebamus,
plurimum nos hac re studiosis, Erasmo uero minimū
gratificaturos. Nam magnam horum Epigrāmatum
partem non in hoc scripsit ut æderentur, sed ut amicu-
lis suis (ut est minime morosus) obsequeret. Quin ipsi
uidimus cum abhinc sesquiannum apud nos ageret
Euāgelica & Apostolica monumēta, partim latine uer-
tens, partim recognoscens, & doctissimas illas in nouū
instrumētum Annotationes, nec non in diuum Hiero-
nymū scholia scriberet, deum immortalem, c̄ laborio-
sis lucubrationibus, c̄ pertinaci studio, quantum su-
doris illi cotidie exhauriebatur? ipsi inquam uidimus
nō defuisse è magnatibus, qui uirum occupatissimū (si
quisquā in literis unquā fuit occupatus) interpella-

L 2 re de

re de nugis auderent, aliquot epigrammation aut epistolium eblandientes. Sed em̄ quid ageret uir suauissima morum facilitate præditus. negaret, inçiuile hoc exigentibus uideret. scriberet, at animus alijs cogitationibus impediatur. nec ab inceptis laboribus quicq̄ respirare licebat. Nihilo secius scribebat, sed ex tempore & obiter ad Musarum sacra diuertens. Quanc̄ huius extemporalia planè talia sunt, ut aliorum diu meditationis anteponi mereantur. Et ueniet nunc triobolaris aliquis pædagogulus, qui instar Momi, tātum carpendi studio singulis curiosissime exploratis, uerbulum aliquod reperiet, quod sibi nō probeat, ut non Baptistinicum aut Faustinum, aut deniq; si dijs placet Marullicum. hic statim succlamabit, o uirum carminis indotum. Regererem in illum ego, si quem superbe sic ineptientem audirem, o nebulonem, o furciferum, Tu ne tantum tibi tribuis, ut tanti uiri censorem agas? Decem totis mensibus non posses uel unum uersiculum scribere, caput scabens & arrosis ante digitis, quod genus hic multos, (ut Horatius inquit) stās pede in uno, minima parte horæ, amanuensi suo dictat. Sed hæc in malignos istos. Candidi uel infeliciora boni cōsulunt, tantum abest ut quæ docta sunt, uellicent. Bene Va-

le. Basileæ Cal. Martiis. Anno M. D. XVIII.
Des. Erasmi

DES ERASMI RO-

TERODAMI RHYTHMVS IAMBICVS
 IN LAVDEM ANNAE AVIAE
 IESV CHRISTI:

Alue parens sanctissima,
 Sacro beata coniuge,
 Sacratiore filia,
 Nepote sacratissimo.
 Domo quid hac illustrius?
 Ornatiusue? Quæ altera

Tam multiplex habuit decus?
 Tantum una monstrorum tulit?
 Hic hic maritum annis grauem

Effoeta anus facit patrem.
 Est uirgo foeta filia
 Nepos dei uerbum, ac deus.
 Gener pudicus se negat

Partus parentem uxori.
 At integram iurat, neq;
 Riuale pallet suspicax.

Ergo Anna mater optima.
 Cumulatus multo tuas
 Lachrymas deus solatus est.
 Quàm uel Rebecca, uel Sara.

L, Vd

Vel illius, quæ te refert
 Et rebus, & uocabulo.
 Quæ dum silenter anxij
 Proferret æstus pectoris,
 Vifa est Heli multo mero
 Amens, parumq; sobria.
 At te pio cum coniuge
 Amore prolis annua
 Templis ferentem munera
 Procax sacerdos reppulit,
 Heus, inquit, hinc mihi ocyus
 Prophana uota tollite,
 Ipsi simul procul procul
 Aris sacris absistite,
 Vestran' deo donaria
 Futura grata creditis?
 Quorum pudendæ nuptiæ
 Præter libidinem nihil
 Luxum & senilem scilicet
 Tanto tulere tempore?
 Quo se locorum uerterent
 Vultus pudentum coniugum,
 Repulsa quos tam foeda, tam
 Insignis exanimauerat?
 Ioachim pudorem non ferens
 Gregum ad suorum pascua
 Se proripit,

Se proripit. tristis suam
 Recepit Anna se domum.
 Largis uterq; fletibus
 Votisq; pertinacibus
 Orare non cessat deum
 Ut probe probrum tolleret.
 Cælum penetrarunt preces
 Adest ab astris Angelus
 Qui prole promissa, graues
 Luctus iuberet ponere.
 Surgunt alacres, inuicem
 Narrare uisa gestiunt,
 Porta maritus aurea
 Se queritantem coniugem
 Offendit. hic lætus stupor,
 Dulces utriq; lachrymas
 Excussit. hinc modicos lares
 Iunctis reuisunt gressibus,
 Haud uana uox oraculi
 Lusit piam senum fidem:
 Bis Luna nata quinquies
 Anum uidet puerperam.
 Tanto quidem felicius,
 Fœcunda quanto serius,
 Fit Anna filiæ parens,
 Nec filiæ cuiuslibet.

Sed filiæ,

Sed filia, quæ fertilis
 Eademq; uirgo gigneret.
 At quem beata gigneret?
 Summi parentis filium.

Qui sceptræ terræ & æthetis
 Cum patre habet communia.
 Qui deus & idem homo, necis
 Autore, uicto per necem,

Vitam reduxit mortuis,
 Aperuit in caelos iter.
 O terq; quaterq; & amplius
 Parens beata, Nam potes

Iuua preces mortalium
 Tuo uacantum cultui,
 Nam te patrona quidlibet
 Speramus assequi, modo

Voles, uoletq; & filia.
 Nec huic petenti pusio
 Negare quicquàm nouerit.
 Amat parentem filius

Neq; filio negat pater
 Amans & ipse filium.

Amen.

Ad Guiliel/

DES. ERASMI ROTERODAMI CARMEN AD
 GVILIELMVM COPVM BASILEIENSEM
 DE SENECTVTIS INCOMMODIS,
 HEROICO CARMINE, ET IAM/
 BICO DIMETRO CATA
 LECTICO.

Nica nobilium medicorum gloria Cope,
 Seu quis requirat artem,
 Siue fidē spectet, seu curā, in quolibet ho-
 rum Vel iniquus ipse nostro
 Præcipuos tribuit Gulielmo liuor honores.
 Cedit fugitq; morbi
 Ingenio genus omne tuo. Teterima porro
 Senecta morbus ingens,
 Nullis arceriūe potest, pelliūe medelis.
 Quin derepente oborta,
 Corporis epotet succos, animiçq; uigorem
 Hebetet, simul trecentis
 Hinc atq; hinc stipata malis, quibus omnia carptim
 Vellitq; deteritq;
 Commoda, quæ secum subolefcens uexerit atas,
 Formam, statum, colorem.
 Partem animi memorē, cum pectore, lumina, somnos
 Vires, alacritatem,
 Autorem uitæ igniculum, decerpit, & huius
 Nutricium liquorem,

m Vitales

Vitaleis adimit flatus, cum sanguine corpus,
Risus, iocos, lepóres.
Deniq; totum hominem paulatim surripit ipsi.
Nec; de priore tandem
Præterq; nomen, titulumq; relinquit inaniem.
Cuiusmodi tuemur
Passim marmoreis inscalpta uocabula bustis.
Vtrum hæc senecta quæso,
An mors lenta magis dicenda est: inuida fata, &
Impendio maligna,
Vt quæ deteriora labantis stamina uitæ,
Pernicitate tanta
Accelerare uelint, rapidisq; allabier alis.
At floridam iuuentam
Vsque adeo male præcipiti decurrere filo,
Vt illius priusquam
Cognita sat bona sint, iam nos fugitiua relinquunt.
Et citius atq; nosmet
Planè uiuere senserimus, iam uiuere fracti
Repente desinamus.
At cerui uolucres, & cornix garrula, uiuunt
Tot sæculis, uigentq;
Vni porrò homini post septima protinus, idq;
Vixdum peracta lustra,
Corporeum robur cariota senecta fatigat.
Nec; id satis, sed ante

Quàm

Quàm decimum lustrum uoluitans absoluerit ætas,
 Tentare non ueretur
 Immortalem hominis, ductamq; ex æthere partem.
 Et hanc laceffit audax,
 Nec timet ingenij sacros incessere neruos,
 Sua si fides probato
 Constat Aristoteli, sed quorsum opus obsecro tanto
 Autore, quando certam
 Ipsa fidem, heu nimium facit experientia certam.
 Quàm nuper hunc Erasmus
 Vidisti media uiridem florere iuuenta?
 Nunc is repente uersus,
 Incipit urgentis senij sentiscere damna,
 Et alius esse tendit,
 Dissimilisq; sui, nec adhuc phœbeius orbis
 Quadragies reuexit
 Natalem lucem, quæ bruma ineunte Calendas
 Quinta anteit Nouembreis.
 Nunc mihi iam raris sparguntur tempora canis,
 Et albicare mentum
 Incipiens, iam præteritis uernantibus annis,
 Vitæ monet cadentis
 Aduentare hyemem, gelidamq; instare senectam.
 Eheu fugacis, ohe
 Pars ueluti melior, sic & properantior æui
 O sæculi caduci

Flos nimium breuis, & nulla reparabilis arte,
 Teneræ o uiror iuuentæ,
 O dulces anni, o felicia tempora uitæ
 Vt danculum excidistis,
 Vt sensum fallente fuga, lapsuq; uolucris
 Furtim auolastis, o he
 Haud simili properant undosa relinquere cursu,
 Virideis fluenta ripas.
 Impete nec simili, fugiunt caua nubila, siccis
 Quoties aguntur euris.
 Sic sic effugiunt tacitæ uaga somnia noctis
 Simul auolante somno,
 Quæ desyderium, curas & præter inaneis,
 Sui nihil relinquunt.
 Sic rosa, quæ tenero modo murice tincta rubebat
 Tenui senescit haustro.
 Atq; ita, me miserum, nucibus dum ludo puellus,
 Dum literas ephebus
 Ardeo, dum scrutor, pugnasq; uiasq; sophorum,
 Dum rhetorum colores,
 Blandaq; mellifluæ deamo figmenta poësis,
 Dum necto syllogismos,
 Pingere dum meditor tenueis sine corpore formas,
 Dum sedulus per omne
 Autorum uoluo genus, impiger undiq; carpo,
 Apis in modum Matinæ,

Pædias solidum cupiens absoluere cydum,
 Sine fine gestienti.
 Singula correptus dum circumuector amore,
 Dum nil placet relinqui,
 Dumq; prophana sacris, dum iungere græca latinis
 Studeoq; moliorq;
 Dum cognoscendi studio, terraq; mariq;
 Volitare, dum niuofas
 Cordi est, & iuuat & libet ereptare per alpeis,
 Dulceis parare amicos
 Dum studeo, atq; uiris iuuat innotescere doctis,
 Furtim inter ista pigrum
 Obrepsit senium, & subito segnescere uireis
 Mirorq; sentioq;
 Vixq; mihi spatium iam defluxisse ualentis
 Persuadeo iuuentæ.
 Quur adeo circumspecte parcéq; lapillis,
 Quur purpuris & ostro
 Mortales utuntur, & ætas aurea, tanto
 Preciosior lapillis,
 Et quouis auro, quouis preciosior ostro,
 Prodigitur, inc; nugis
 Conteritur miseris nullo uecorditer usu,
 Siniturq; abire frustra?
 Adde quod illa queant sarciri perdita, Crassos
 Speres tibi licebit,

Et Lydos speres Cræfos, iam Codrus, & Irus
 Sed quod semel seuera
 Pensilibus fufis Clotho deuoluerit æuum,
 Id nec uenena Circes,
 Nec magicum Maia nati gestamina, sceptrum
 Neq; dira Thessalorum,
 Medææ succis reuocare precamina possint.
 Non si uel ipse diuûm
 Nectare te saturet pater, ambrosiôq; liquore.
 Nanq; his ali iuuentam
 Arceri senium scripsit nugator Homerus.
 Non si tibi efficaci
 Rore riget corpus Tithoni Lutea coniunx.
 Non si ter, octiesq;
 Phaon per Chias Venerem transuexeris undas.
 Non si tibi ipse Chiron
 Omneis admoueat, quas tellus proferit, herbas.
 Nec anulus, nec ulla
 Pharmaca, cum neruis annos remorantur eunteis.
 Atqui ferunt Magorum
 Monstrifico sisti torrentia flumina cantu,
 Iisdem ferunt relabi
 Præcipites amnes, uerso in contraria cursu.
 Et Cynthiæ uolucres,
 Et rapidas Phœbi sisti, figiq; quadrigas.
 Sed ut hæc stupenda possint

Carmina, non speres tamen improbus, ut tibi quondā

Aut iam peracta uitæ

Sæcla, iterum referant, aut prætereuntia sistant,

Sol mergitur, uicissimq;

Exoritur nouus, & nitido redit ore serenus.

Extincta luna rursus

Nascitur, inq; uices nunc decrescente minuta

Sensim senescit orbe.

Nunc uegeta aridet tenero iuueniliter ore.

Redit ad suam iuuentam.

Bruma ubi consenuit, zephyris redeuntibus annus.

Et post gelu, niueisq;

Ver nitidum, floresq; reuersa reducit hirundo.

At nostra posteaquàm

Feruida præterijt sæclis labentibus æstas,

Vbi tristis occupauit

Corpus hyems, capitisq; horrentia tempora, postq;

Niue canuere densa,

Nulla recurfuri spes, aut successio ueris,

Verum malis supremum

Imponit mors una, malorum maxima, finem.

More Phrygum inter ista

Incipimus sero sapere, & dispendia uitæ

Incogitanter actæ

Ploramus miseri, & consumptos turpiter annos.

Horremus, execramur.

Quæ

Que quondā heu nimiū placuere, & quæ uehementer
 Mellita uisa dudum,
 Tum tristi cruciant recolectia pectora felle
 Frustrāq; maceramur
 Tam rarum sine fruge bonum fluxisse, quod omni
 Bene collocare cura
 Par erat, & nullam temere disperdere partem,
 At nunc mihi oscitanti
 Qualibus heu nugis, quanta est data portio uitæ,
 Satis hactenus miselle
 Cessatum, satis est dormitum, pellere somnos
 Nunc tempus est Erasme
 Nunc expergisci & tota resipiscere mente
 Velis dehinc, equisq;
 Et pedibus, manibusq;, & totis deniq; neruis
 Nitendum, ut anteacti
 Temporis, & studio iactura uolubilis æui
 Vigilante sarcatur
 Dum licet, ac dum tristis adhuc in limine primo
 Consistimus senectæ,
 Dum noua canicies, & adhuc numerabilis, & dum
 Pilis notata raris
 Tempora, duntaxat spatium effluxisse uirentis
 Iam clamitant iuuentæ,
 Nec tam præsentem iam testificantur adesse
 Quam nunciant citatum

Ferre gradum, & sterilem procul aduentare senectam.

Cuiusmodi uideatur

Tum rerum facies, quum autumnus frigore primo,

Iam uernus ille pratis

Decessit decor, ac languescunt lumina florum.

Iam iam minus nitentis

Herbas affirmes, Boreasq; geluq; nocentis

Iam prætimere brumæ.

Ergo animus, dum totus adhuc constatq; uigetq;

Et corporis pusillum

Detrimenta nocent, age iam meliora sequamur.

Quicquid mihi deinceps

Fata æui superesse uolent, id protinus omne

CHRISTO dicetur uni.

Quo, cui uel solidam decuit sacrariet, ut cui

Bis, terq; debeat,ur,

Principio gratis donata, hinc reddita gratis,

Totiesq; uindicata,

Huic saltem pars deterior, breuiorq; dicetur.

Posthac ualete nugæ,

Fucatæq; uoluptates, risusq; iociq;

Lusus, & illecebræ,

Splendida nobilium decreta ualete sophorum,

Valete syllogismi.

Blandæ Pegasides, animosq; trahentia Pithûs

Pigmenta, flosculiq;.

N Pectore

Pectore iam soli toto penitusq; dicato,
 Certum est uacare CHRISTO.
 Hic mihi solus erit studium, dulcesq; Camcena,
 Honos, decus, uoluptas.
 Omnia solus erit, neq; quicq; ea cura (quod aiunt)
 Mouebit Hippodidem.
 Terrea si moles, compagóq; corporis huius
 Marcescet obsolescens,
 Mens modo pura mihi, scelerumq; ignara, per illum
 Niteatque, floreatque,
 Donec summa dies pariter cum corpore mentem
 Ad pristinum nouata
 Conuictum reuocabit, & hinc iam uere perenni
 Pars utraq; fruetur.
 Hæc facito, ut rata sint uitæ exorabilis autor,
 Vitæque restitutor.
 Quo sine nil possunt unquam mortalia uota, &
 Vires labant caduca.

ERASMVVS AD IOANNEM SAPI
 DVM SVVM, IN DISCESSV.

Quando distrahimur absens absentis amici
 Candide Ioannes hoc tibi pignus, habe.
 Quoq; magis spatium seiunget corpora nostra,
 Mutuus hoc propius pectora iungat amor.

Illustrissimo

ILLVSTRISSIMO

PVERO DVCI HENRICO ERASMVVS

ROTERODAMVS S. P. D.

Eminisse debes Henrice Dux illustris-
sime, eos qui te gemmis, auroue ho-
norant, dare primum aliena, quippe
fortunæ munera, præterea caduca, de-
inde qualia quæ plurimi mortales pos-
sint elargiri, postremo quæ tibi ipsi
domi abūdēt, quæque donare alijs quæ accipere, magno
principi longe sit pulchrius. At qui carmē suo ingenio,
suis uigilijs elucubratum, nomini tuo dicat: is mihi nō
paulo præstantiora uidetur offerre: utpote qui non ali-
ena, sed propria largiatur, nec paucis annis intermoritu-
ra: sed quæ gloriam etiam tuam immortalem queant
efficere, tum ea quæ per quæ pauci possint donare (neque
enim pecuniosorum & bonorum poetarum par copia)
denique quæ non minus sit regibus pulchrum accipere,
quæ remunerari. Et opibus quidē nemo non regum abū-
dauit, nominis immortalitatem nō ita multi sunt asse-
quuti, quam quidem illi pulcherrimis facinoribus eme-
reri possunt, at soli uates eruditis carminibus præsta-
re. Siquidem & ceras & imagines, & stemmata, & aure-
as statuas, & incisos in æs titulos, & operosas pyrami-
das, longa annorū series demolitur, Sola poetarū mo-

N 2 numenta

numēta, ipsa ætate, quæ res omnis debilitat inualescūt. Quod prudēter intelligens, Alexander ille cognomēto Magnus, à Cherylo poëta. nō admodū sanè bono, singulos uersiculos tolerabileis, singulis Philippicis ex pacto redimebat. prospiciebat nimirū & Apellis tabulas, & Lysippi statuas, paucis annis interituras, nec quicquid omnino fortium uirorum memoriā æternā posse reddere: præter immortalitate dignas, eruditorū hominum literas. nec ullū esse gloriæ genus syncerius, ac præstantius, quod à posteris uirtuti datur hominū, non fortunæ. non ab amore, non à metu, non ab assentatione, sed libero iudicio profectū. Age iā qui malos uersus tā chære prodigus emit, nōne optet Homericos non singulis aureis, sed singulis urbibus emerari? Quē quidē poëta, & in delitijs habuisse, & Achilli inuidisse legitur. beatum illū pronuncians, nō solū uirtute, sed potissimū tali uirtutū suarū præcone. Quancquid nō me clam est, hæc nostra memoria, principes plerosque literis tā non delectari, quod eas nō intelligunt. qui utrumque iuxta ineptū existimant, imo pudendū, optimatē uirū, uel scire literas, uel à literatis laudari, quasi uero sint ipsi, uel cū Alexandro, uel cū Cæsare, uel omnino cū ullo ueterū, aut grauitate, aut sapientia, aut benefactorū gloria conferendū. Ineptū putant à poëta laudari, quia desierūt facere laudanda, nec tamen à gnatonibus suis laudari refugiunt, à quibus rideri se, aut sciunt, aut id si nesciūt, stultissimi sint

sint oportet. Quos quidē ego uel ipso Mida stolidiores
 iudico, qui a sininis auriculis deturpatus est, nō q̄ carmi
 na contēneret, sed quod agrestia praeferret eruditis. Mi
 dae itaq; nō tā animus defuit, q̄ iudiciū. at his nostris
 utrunq; . A quorū stultitia quū intelligerē generosam
 tuā indolē uehementer abhorrere, dux clarissime, eōq;
 iā nunc à puero tuos conatus spectare, ut non tā tuorū
 temporū, q̄ ueterū similis euadere cupias, non ueritus
 sum hunc qualēcunq; panegyricū nomini tuo nūcupa
 re. Qui si tuæ celsitudini, longe impar (ut est) uidebitur,
 memineris facito & Artaxersem regem praestātissimū
 aquā à rusticano quodā operario, quā ille manu utra
 q; hauitā, obequitātī obtulerat, hilarē, subridētēq; ac
 cepisse, & eiusdē nominis aliū (ut opinor) pro malo, à
 pauperculo quopiā allato, perinde, ut pro magnificen
 tissimo munere gratias egisse, ratū uidelicet, nō minus
 esse regale parua prompte accipere, q̄ magna munifi
 ce largiri. Quid? nonne etiā superi ipsi, qui nullis mor
 taliū opibus egent, ita muneribus huiusmodi delectan
 tur, ut cōtempta interim diuitū Hecatombē, rusticana
 mica, & thusculo paupere placentur, animo nimirū of
 ferentis nō rerū precio, nostra donaria metiētes. Et hęc
 quidē interea tāq; ludicra munuscula tuæ pueritiæ dica
 uimus, uberiora largituri, ubi tua uirtus unā cum ætate
 accrescens uberiorē carminū materiā suppeditabit. ad
 quod equidē te adhortarer, nisi & ipse iā dudū sponte
 N 3 tua

tua uelis, remiſq; (ut aiunt) eò tenderes, & domi habe
res Skeltonum, unum Britannicarum literarum lumen
ac decus, qui tua ſtudia poſſit, nò ſolum accendere, ſed
etiam conſummare. Bene uale, & bonas literas ſplen
dore tuo illuſtra, autoritate tuere, liberalitate foue.

ODE ERASMI ROTERODAMI DE LAV
dibus Britannia, Regiſq; Henrici ſeptimi, ac
regionum liberorum, carmine hexa
metro, & Iambico trimetro
acatalectico.

BRITANNIA LOQVITVR.

Iactare licet magnorũ munera diuũ,
Sibiq; ueris fas placere dotibus,
Quur mihi nò uidear fortunatiſſima telluſ?
» Digna eſt malis, bona quæ parũ nouit

India, ex/
trema.

Arabia.

Panchaia.

Hispania

Tagus.

Aegypti

Nilus.

Vina Rhe/
ni.

Aphricæ
fertilitas.

Vltima lanigeris animoſa eſt India lucis, (ſua.)
Suis ſuperbus eſt Arabs odoribus,
Thuriferis gaudet Panchaia diues harenis
Ibera flumen terra iactat aureum.
Aegypto faciunt animoſ ſeptem oſtia Nili,
Laudata Rheni uina tollunt accolæ.
Lata nec uberibus ſibi diſplicet Africa glebis,
Hæc portubus ſuperbit, illa mercibus.

At mihi

- At mihi nec fontes, nec ditia flumina defunt.
Sulciue pingues, prata nec ridentia.
Fœta uiris, fœcunda feris, fœcunda metallis.
Ne gloriæ, quod ambiens largas opes.
Porrigit Oceanus, neu quod nec amicus ulla
Cælum, nec aura dulcius spirat plaga.
Serus in occiduas mihi Phœbus conditur undas.
Sororq; nocteis blanda ducit lucidas.
Possem ego laudati contemnere uellera Beti,
Vbi uillus albis mollior bidentibus?
Et tua non nequeam miracula temnere Memphi.
Verum illa maior, iustiorq; gloria,
Quod Latijs, quod sum celebrata Britannia Graijs,
Orbem uetustas, quod uocauit alterum.
Non tamen hæc iacto, nam sunt antiqua, sed inde
Attollo cristas, ac triumpho serio,
Quod mihi rex pulchri pars est pulcherrima regni.
Rex unicum huius sæculi miraculum.
Instructus pariter Martisq; & Palladis armis,
Belli peritus, pacis est amantior.
Indulgens alijs, sibi nil permittit, habenas
Suis relaxans ciuibus, stringit sibi.
Hoc regnum ille putat, patriæ charissimus esse,
Blandus bonis, solis timendus impijs.
Non Decijs sua Roma, suo non Attica Codro,
Pluris fuit, fatis redempta mutuis.

Angliæ
dotes.Temper
es Angliæ.Lōgi dies.
Noctes lu
cida.Lana An
glia.Miracula
Angliæ.Alter mū
dus An
glia.Regis Hen
rici laudesArtes belli
& pacis.Regis mo
deratio.
Regis cle
mentia.Regis in
patriam
pietas.

Numinis

Regis reli/ Numinis ac cæli tanta est reuerentiã, quanta
 gio. Nec erat Metello, nec marito Aegeriæ.
 Regis factū/ Non mellita magis Pyllo facundia regi,
 dia. Nec Cæsari mens maior, aut sublimior,
 Regis libe/ Nec Meccenati, uel dextra benignior unquã
 ralissimi/ Vel sanguinis tam magna parsimonia.
 sūma san/ Creditus Aeneas Veneris de semine cretus.
 guinis par/ Dictus parente Scipio satus Ioue.
 simonia. Quid si prisca meum uidissent sæcula regem,
 Hoc ore tam decente, tali pectore?
 Nonne Iouem humanis ipsum succurrere rebus,
 Nostro latentem credidissent corpore?
 Atq; hic semper erit magni mihi numinis instar.
 Meus hic Apollo sæculi pater aurei.
 Alludit ad/ Hoc oriente meis gens ferrea cessit ab oris,
 assertū im/ Fraudes reuersa Astrea distulit malas.
 perium. Non secus, ac toto uanescunt sydera cælo
 Alludit ad/ Simul ore Titan emicauit igneo.
 uictū eum/ Claudere iam Ianum fas est, iam ducere longas
 qui se rei/ Custode rerum tam potente ferias.
 gis filiū e/ Me miseram, quur huic æternos Iuppiter annos
 mētiebat. Non addidisti, cuncta quum donaueris?
 Pax An/ Nolunt nostra suis æquari numina regnis.
 gliæ. At si qua magnos uota tangunt cælites,
 Optat regi/ Serus sydereas certe referatur in arces,
 immortalitatem. Fatale sera stamen amputet Atropos.

Finit

Finijt Alcides speciosos morte labores,
 Debetur altum regibus cælum bonis.
 Hunc repetant superi, sed tum, quum Nestoris æuū,
 Vbi senectam uicerit Tithoniam
 Et uiuet tamen usq; mihi, dum regia proles
 Referet parentis nomen, os, & indolem.
 Quæ mihi purpureis iam quina adolescit in aulis
 Regum futuri tres patres, matres duæ.
 Non aliter pictis Pesti uernantis in hortis,
 Almo nitentis rore pubescunt rosæ,
 Formosæ Veneri flos acceptissimus, & quo
 Nec spirat alter, aut renidet blandius,
 Nec cui nexilibus sit gratia tanta coronis,
 Ambire solus regiam dignis comam.
 Hic ubi cultoris lasciua industria docti,
 Miscere gaudet punicanteis candidis.
 Plurimâq; in spina rutilat rosa, & albicat, unâ
 Vt lacteum si murici iungas ebur,
 Omnibus idem odor est, ros omneis educat idem,
 Eadem iuuenta, forma par, idem frutex.
 Atq; eadem tellus succo nutritat eodem.
 Fouentur auris ñsdem, eodem sydere.
 Sunt duo, quæ uariant, cognatâq; germina pulchros,
 Aetas, colorq; diuidunt discrimine.
 Hæc modo nata, latet propè cortice tota uirenti,
 Tenuiq; rima tenera lucet purpura.

Laus quæ
 regis libe-
 rorum.

Cōparatio
 de rosis pe-
 stanis.
 Rosæ laui-
 des.

Rubra ro-
 sa & alba.

Rosa Ed/
 mundi.

○ Hæc

- Rosa Ma-
ria. Hæc niuei tantum fastigia protulit oris,
Sensim at dehiscens turgidos rumpit sinus.
- Rosa Hen-
rici. Exerit hæc totum discissa ueste mucronem,
Clausas minata iam comas euoluere.
- Rosa Mar-
garita. Illaq; lacteolos nondum exinuauit amictus,
Vix credit auris tam rudeis adhuc opes,
Candida sed tenui suffunditur ora rubore,
Seu fratris hic est, siue syderis color.
Maxima ter seno foliorum gaudet honore,
Tyrio micantes explicans ostro comas.
- Rosa Ar-
cturi. Non sic lana rubet bis Concha imbuta marina,
Non sic Eois phœbus emergens aquis.
Nec solum arridet pulchro uenientibus ore,
Luteola sed iam pollicetur semina.
- Arcturi
laus. Hic meus Arcturus qui nominis omine felix,
Virtute reddet, quem refert uocabulo.
- Arcturi in
doles. Aspice quod specimen generosæ frontis in illo est,
Ut lucet oculis uiuidus mentis uigor.
- Arcturi
præmatu-
ra pruden-
tia. Præcoqua nec tardam expectat sapientia pubem,
Præuertit annos indoles ardens suos.
Talis Iesides, illiq; simillima proles,
- Dauid pu-
er. Hic quum timendas dissecat puer feras,
Salomon Hæc quando ancipitem potuit dissoluere litem,
Margaritæ
laus. Mala inq; fraudem, fraude docta prodere.
Vnionis
natura. Proxima consequitur Nymphe quæ nomina ducit
Ab unione, Perfici foetu maris.

Omine delector, blando candore lapillus
Placet, pudore Margarita lacteo.

Hicteres est, nec inæquali leuore rotundus.

In Margaritæ moribus scabrum nihil.

Est noua cum liquido gemmæ cognatio cælo.

Claret sereno sole, pallet nubilo.

At mea uirgo pijs est addictissima diuis,

Cælumq; mauult, quàm uagum pelagus sequi.

Hanc qui cum socijs uidisset ludere Nymphis,

Habiliq; fratrem tela torquentem manu,

Aureus hic Phœbus, soror hæc argentea Phœbi est,

Per ipsa iuret alma Phœbi lumina.

Iam puer Henricus genitoris nomine lætus,

Monstrante fonteis uate Skeltono sacros.

Palladias teneris meditatur ab unguibus arteis.

Quàm multus illi lucet in uultu pater,

Talis in Ascanio renitebat imago parentis,

Sic pulchram Achilles ore reddebat Thetin.

Nescio quid Maria præclari spondet ab ipso

Nuncq; occidentis syderis cognomine.

Sed cunas Edmonde tuas quo carmine dicam?

Adeste plectris huc sorores aureis

Et puero fidibus placidos accersite somnos,

Ac Fesceninis insonate uersibus.

Muneribus blandis cunabula spargite Nymphæ,

Aggerite, quicquid est odori graminis.

Q 2 Ambrosiam,

Henrici
laus.

Mariæ
laus.

Edmondæ
laus.

Ambrosiã, Casiã, Calthamq;, Thymumq;, Crocumq;,
Et Syra Amôma, nec insuauem Amaracum.

Tum florum mille species, ac mille colores,
Sed plurima omneis inter ardeat rosa.

Hanc turbam, hanc niueam pulchris miscete corollis
Gaudet paternis parua proles floribus.

Vos precor o puero date uellera candida Parcæ,
Eatq; fausto molle stamen pollice.

DES. ERASMI ROTERODAMI AD GAGVI
NVM NON DVM VISVM, CARMEN
HENDECASYLLABVM.

ALLOQVITVR MVSAS SVAS.

Vid dum mittimini uerenda ad ora
Gaguini, lacerae ac leues Camoenæ,
Restatis trepidæq; pallidæq;,
Nec non Parmeno uti Terentianus

Causas nectitis, ecquis? ecquid? ecquo?

Vos solas adeo, fugit Roberti

Nomen, scripta diserta cuius ingens

Nouit, suspicit, ac adorat orbis?

Ergo nos humilesq; barbaræq;

Ad tanti patris irruemus, altas

Docti, nobilis, ac potentis ædes?

Magna est rusticitas, nihil pudere,

Summa est rusticitas nimis pudere,

Ecquem

Ecquem fingitis obsecro Robertum?
 Personam Tragicam? cauete cultum
 Tam raris studijs, & expolitum,
 Vulgi moribus aestimare pectus.
 Sunt fastidia tetra barbarorum,
 Sunt commercia gratijs solutis
 Cum blando Aonidum choro sororum.
 Vanum ponite pectoris timorem,
 Et doctum celeres adite uatem.
 Vos quàmuis humilesq; barbarasq;
 Blando comiter ille, candidoq;
 Exceptabit (ut est benignus) ore.
 Si dictaq; salute, redditq;
 Percontabitur, illico, unde, cuiæ?
 Ne crassum pudeat solum fateri.
 Obscuriue uocabulum magistri
 Si quid ueneritis rogabit, hoc ora-
 tum carminis huius ut Poëtam
 Commendatum habeat, suumq; scribat.

IN ANNALES GAGVINI, ET EGLOGAS
 FAVSTINAS, EIVSDEM CARMEN
 RVRI SCRIPTVM, ET
 AVTVMNO.

Vper quū uiridis nemoroso in margine ri
 Irrigua spatiarer in herba, (pæ

O ; Errabam

Errabam tacitæ per amica silentia syluæ,
 Dulci tactus corda furore.
 Iam nemora & fontes, iam rustica uita placebat.
 Turbam, & fumida tecta peroso.
 Cumq; Marone meo, gelidis in uallibus Hemi
 Sisti terq; quaterq; precabar.
 Quum subito affulgens, Veneriq; simillima pulchra,
 Obuia fit tua Fauste Thalia.
 Protinus illa oculis est eminus agnita nostris,
 Comi arrisit molliter ore.
 Ut coram stetit, ecquid, agit meus, occupo, Faustus?
 Quidue decus commune Gaguinus?
 Viuit uterq;, & uterq; suo deuinctus Erasmo,
 Aut eadem, aut meliora precatur.
 Gaudeo, uerum age dic, quidnam molitur uterq;
 Quod cantet schola Franca, legatue?
 Quæ reor à tam ditibus atq; feracibus aruis,
 Iam dudum annua munera sperat,
 Autumnuq; suum? primum tuus ille Robertus
 Exæquat sermone soluto
 Stemmata Francorum, & decus, & fera prælia regum.
 Iam nihil est, quod Gallia docto
 Inuideat Latio, sius ipsi contigit alter
 Liuius, ac Salustius alter.
 Quid tuus ille parat uates? quonam monumento
 Faustum nigris inuidet umbris?

An filet

An filet, alterna cupiens recreare quiete
 Longis hausta laboribus arua?
 Ille quidem felix agit ocia, qualia quondam
 Scipiades agitare solebat,
 Vrbe procul, tacitis, solus, neq; solus, in agris
 Ocيا pulchri plena negoci.
 Quippe inter colles, uinetaq; Gallica solus,
 Parrisijs uagus errat in agris.
 Sunt comites pingui gaudentes rure Camœnæ,
 Illic raptus Apolline toto,
 Et sese, & Musis dignum, Phœbóq; poema
 Agresti meditatur auena.
 Quale nec æquari doleat sibi Tityrus ipse,
 Qui patulæ sub tegmine fagi,
 Syluestrem tenui tentabat arundine musam.
 Quale trahat, camposq; pecusq;
 Quale queat rigidas deducere montibus ornos,
 Sistere flumina, flectere saxa,
 Reddere quale queat placidos tigresq; luposq;
 Quale feros euincere manes.
 Deniq; (quod proprie tecum lætabere) castum
 Nulla hic Liuia, nulla Columba.
 Nusquàm hic formosum Corydon ardebit Alexin.
 Phyllis toto in carmine nulla.
 Quod neq; Sorbonæ nequeat censura probare.
 Et multos habet illa Catones.

Quod

Quod neqꝫ grammaticus teneræ dictare iuuentæ,
 Plagosa uereatur in antro,
 Nec tetrico Hippolytum pudeat recitare parenti
 Felicem ter & amplius illum,
 Quisquis Faustina dicitur arundine Gallus,
 Vel Varus, uel Pollio quisquis,
 Viuet, & æternum pulchro cum carmine notus.
 Quadrifido cantabitur orbe.

EIVSDEM IN MORBO DE FATIS
 SVIS QVERELA:

Iror, quæ mihi sydera
 Nascenti implacido lumine fulserint,
 O Gaguine meum decus,
 Nam seu iure aliquo nostra negotia
 Ignes ætherei regunt,
 Me primum teneras lumen ad insolens
 Aedentem querimonias,
 Nec mitis rutilo sydere Iuppiter
 Aspexit, neqꝫ prospera
 Arrisit radijs mi Venus aureis.
 Tantum Mercurius celer
 Adfulgens nitidis eminus ignibus.
 Adflarat sua munera.
 Sed stella uetuit falcifer inuida,
 Vulcanicqꝫ minax rubens.

Riualis,

Riualis, calidus cum gelido senex.
Seu tres terrigenum deæ
Fortunas triplici numine temperant,
Sum durissima stamina
Sortitus, Volucrum, seu potius deam
Versare omnia credimus,
Hanc in perniciem certe ego deierem
Coniurasse meam miser.
Felicis mihi nec fata Polycratis,
Nec Scyllæ precor improbus.
Arpinas toties consul, iniquus
Fortunam insimulat suam,
Quæ tot prospera, tot dulcia, paululo
Fermento uitiauerit.
Ingrate ille quidem rusticus, ac foro
Rerum nescius utier,
Alterius dominæ qui queritur uices.
Sat felicem ego iudico,
Qui præsentia lenire potest mala,
Actis prosperius memor,
Ac sperare iterum iam fore, quod fuit.
At me matris ab ubere
Fati persequitur tristis & asperi
Idem ac perpetuus tenor,
In me crediderim proruit improbi
Pixis tota Promethei,

P Et quicquid

Et quicquid stabulat triste uel asperum,
 Nigri in limine tartari.
 Heu quid simplicibus uatibus inuidum
 Numen, quis Genius malus?
 Quæue infesta nouem Iuno sonoribus
 Sic nostrum caput impetit?
 O fatis genite prosperioribus
 Bis Gaguine meum decus.
 Hunc si tu minime temnis amiculum,
 Non totus fuero miser,
 Nec cedent grauibus pectora casibus.

ARX VVLGO DICTA
 HAMMENSIS.

Eqa sim nõ magna, caue cõtẽpseris hostis,
 Arx Tarpeia Remi nõ mage tuta fuit.
 Qz bene defensat primũ hicq sustinet ag-
 Tũ q me cingit nõ inamœna pal⁹. (ger.
 Ista quidem omnigenos mihi cõmoda seruit in usus,
 At subito infusis, quum uolo stagnat, aquis.
 Iam uero, ut cesset, uigilum custodia pernox,
 Stertat ut æra Lynceus in specula,
 Attamen excubias Grus officiosa diurnas
 Intus, nocte foris peruigil Anser agit.
 Grus neq; docta, nec admonita, speculantis ad æra
 Responsans, acri clangit in astra tuba.

Et procul

Et procul insidias (nam præsentire uidetur)
 Fida, sono uigili prodit & arcet auis.
 Anser item non doctus, obit sua munia, quum fas
 Pabulat, & nota ad symbola rursus adest.
 Ast ubi uicino se condidit æquore Titan,
 Milite tum denso mœnia nostra subit.
 Partiturq; aliquis mira arte locosq; uicesq;
 Qui iuæ atate prior sortéue lectus erit.
 Nec cedunt statione sua, dum rursus ab undis
 Emicet, & clarum lux agat alma diem.
 Adde quod hic miles tam fidus & impiger, annos
 Complures, nullo iam meret ære mihi.

EPITAPHIUM ODILIAE FIGEN/
 DVM IN CIMITERIO
 SVB SIGNO
 CRVCIFIXI.

Epulta uiuum te salutat Odilia.
 Quid ad sepulcræ uerba mox fugit color?
 Viuum saluto uiua, quur lubitum est rei
 Placidæ bonæq; dira dare uocabula?
 Mala uita mors est, & sepulchrum, & inferi.
 Vna hæc tibi timenda, si mortem times.
 Nam quod uocant mori, est pijs renascier.
 Nostri peribit nihil, & haud pilus, nisi

P 2 Perit

Perit, feraci semen abditum scrobe,
 Mox se benigno redditurum scœnore.
 Si rem putaris, quid mori est, nisi feri?
 Condi sepulchro, quid? nisi occari fata?
 Iamq; in propinquo est ille fatalis dies,
 Quum uere nostro flantibus Fauonijs
 Rediuiua putri pullulabunt è cauo.
 Moxq; emicabit læta corporum seges.
 Quorum uiror perennis, haud unq; amplius
 Marcescet, hanc in spem fidelis interim
 Sopita gremio terra seruat fragmina.
 At mens caducis expedita uinculis
 Inuisa quanquam, uiuit, ac te cominus
 Sentit, uidetq; triplici discrimine
 Vitæ anteaactæ merita carpens præmia,
 Messémq; pro semente quam fecit metens.
 Bona pars relictis artubus circumuolans
 Captat, pias hâc commeantium preces.
 Ut à luendis expiata noxijs,
 Quas terreo contraxit è contagio
 Iam pura purum adire possit æthera.
 Has flagitato subleua precamine,
 Memor, uices te mox manere mutuas.
 Pendentis alto uictimæ de stipite
 Mors obsecranda est, obsecranda uulnera,
 Hoc fonte, si quod effica x piaculum,

Viuisq;

Viuisq; manat, manat hinc & mortuis.
 Si porro properas, tum precatus uerbulo
 Lucem & quietem, perge cursum, te quoq;
 Para sepulchro, mox sequuturus. uale.

EIVSDEM QVERELA DE FI-
 LIO SUPERSTITE.

Ictū erat ad sacras mihi nomē Odilia lym
 Idq; mei solū, iā superesse uides. (phas.
 Cætera mors rapuit, cineres atq; arida tan
 Terra parēs gremio cōfouet ossa suo. (tū
 Quid tibi te dignum, nisi te mors saua precemur
 Scindere cui cordi est, quæ bene iunxit amor?
 Iam nihil est charam à membris discerpere uitam
 Quiddam etiā dolci dulcius est anima.
 Tu potes à gnato dilectam auellere matrem,
 Impia, uel centum rumpere uincla potes,
 Quos natura potens, te præter in omnia uictrix
 Mutua quos pietas, quos ita rara fides.
 Quos mores placiti, & dulcis concordia uitæ
 Tam bene, tam multis nexibus unierant,
 Hos tu ut distraheres tollis, sine pignore matrem
 Atq; ita pars melior orba relicta mei est.
 Sed bene, qd' mors nostra scidit, tua CHRISTE resar-
 Plusq; boni reddit, q̄ dedit ista mali. (cit

P 3 Respondet

RESPONDET FILIVS SVB PI-
CTVRA CHRISTI CRV/
CIFIXI MOYSI ET
SERPENTIS.

Ita fugax haud longa dedit diuortia nostri,
En mors æqua tibi, quod tulit ipsa refert.
Vna duos pietas uiuos bene iuxerat, ut nunc
Amborum cineres una recondit humus.
Amborum, uultus tabula uisuntur eadem,
Subripuit leto hoc ingeniosa manus.
At tu spectator, sortis memor omnibus æquæ,
Hæc saltem ex animo fundite uota sitis.
CHRISTE necis domitor ac uitæ perpetis autor,
Iugem animis uitam morte repone tua.
Tu sacra illa filex, teretis quæ uerbere uirgæ
Vitaleis scatebras gentibus icta dedit.
Tu quæ salutiferum serpentis in arbore signum,
Quod ueteris colubri cuncta uenena domat.
Quin hodiè quæ pijs uitæ fons ille perennis,
Pectore defosso sanguis & unda scatet.
Ille dat exanimis reduci recalescere flatu
Hæc animæ maculas abluuit omnigenas.
His age muneribus dulci cum pignore matrem
In dextrum referens assere CHRISTE gregem
In filiam

IN FILIAM BEKAE QVOD SONAT
RIVVM LINGVA NOSTRATE.

Vm Gulielma, p̄re Arnolde cognomine
Iuris f̄os gemini, nō mō riu⁹erat. (Beka, is
Cui gener Antoni placuisti ex om̄ib⁹ un⁹,
Isbrandum referens ore animoq; patrē.

Nec minus est mea uita tibi, quàm forma probata,
Templa, domus, proles, hæc mea cura fuit.
Quatuor enixam pueros totidemq; puellas,
Mors rapit, intra æui septima lustra mei.
Lector age huic requiem, cineriq; , animæq; precatus,
Viue diu, imo diu est hic nihil, ergo bene.

EPITAPHIVM MARGARETAE HONORAE.

Hic sita Margareta est, merito cognomine Honora,
Fiscini tedis digna Guithelme tuis
Quàm bene congruerant, & forma, & pectus, & anni.
Et ne morte quidem dissolüendus amor.
Rapta sed est uiridis primæuo in flore iuuentæ,
Vt rosa lacteolis semadaperta comis.
Dimidius superest dulci sine coniuge coniunx
Mœrens, ut uiduus compare turtur aue.

EPISCOPO TRAIECTENSI DAVID

NOTHO PHILIPPI DVCIS

BORGONDIONVM.

Ic situs est præsul, nō tātū nomine Daud,
Digna patre, ples magne Philippe tua.
Iste

Iste gregem plusq̄ patria pietate fouebat,
Pacis amans, uirtuti ingenijq̄ fauens.

EIDEM.

Hic David ille duci proles iactanda Philippo,
Commissum patrio fouit amore gregem.

IACOBO BATTO, græco dimetro lambico.

Ἰάκωβε βάττε δάροιο

καλῶς θανῶν παλιμφύει.

EIDEM LATINI VERSVS.

Iaco be Batte ne time,
Bene moriens renascitur.

IN TERGO CODICIS BATTICI.

Sum Batti, qui me manibus subduxerit uncis
Huic ne quo Battus defuat opto loco.

DVO SALINA ARGENTEA ABBATI CVI-
dam dono missa, à monialibus, monasterij,
uulgo dicti, uallis uirginum.

Virginea de ualle, duo sine labe salilla
Adsumus, hanc mensam non nisi pura decent.

IN ALTERO SALINO.

Virginitas nitor argenti, sapientia sal est.

Virgo dat argentum, tu pater adde salem.

IN SEX TINTINABVLA RESTITVTA,
quæ fulmine conflagarant.

Concinimus sex æra, at ego cui maxima uox est
Alpha & ω Triadi rite dicata uocor.

Nos

Nos, ad eiq; sacram, Scaſti pia cura Girardi,
Præfulis, abſumptam fulmine reſtituit.

IN TINTINABVLVM MARIAE SACRVM,

Aenea mi uox eſt, ac ſic nulla ænea uox eſt,

Vt par Chriſtiparæ laudibus eſſe queat.

IN IDEM.

Maria nomen inditum eſt mihi mutuum,

Qua trinitati nil ſedet uicinius.

TERTIVM BAPTISTAE SACRVM.

Vox clamantis erat, cuius gero nomina plebem

Ad CHRISTI cultum nocte diéq; uoco.

QVARTVM PETRO SACRVM.

Petro ſacra fugo cacodæmonas, arceo fulmen,

Funerâq; & feſtos cantibus orno dies.

QVINTVM MAGDALENÆ

SACRVM SCAZON.

Sum Magdalenæ, iuuit impium fulmen,

Meliora quando cuncta dat pius præful.

SEXTVM OMNIBVS SANCTIS SACRVM.

Exilis mihi uox, ſed quæ ferit eminus aures,

Dat mihi cælicolûm nomina tota cohors:

ALITER.

Non mihi Dodones, non ara prophana Corinthi

Certent, nam cunctis tinnio cælitibus.

IN AVLICVM QVENDAM CLE

RO INFESTVM.

Vrſalus ecce Midas, ſed Lydo ſtultior illo

Se properat quouis nobilitare modo.

Q Et furit

Et furit in clerum, capit hinc exordia famæ,
 Ecq̃ Mida subito uertitur in Phalarim.
 Sic quondam exusto peperit sibi nomina templo
 Credo autor generis græculus ille mali.
 Tam stolidam mentem nullis aboleueris undis,
 At rabiem solus tollere mucro queat.

IN EVNDEM.

Tam stolidum credo, nec te Mida pectus habebat
 Malce nec in clerum tam uiolentus eras,
 Quàm quidam, non est sententiã dicere nomen,
 Nam famam affectat qualibet ille uia.
 Huic utinam aut aliquis asininas addat Apollo
 Aut ambas Petrus demetat auriculas.
 Aut certe crepet ipse magis, faciatq̃ paterni
 Quod cognomenti syllaba prima monet.

IN EVNDEM.

Bacchanti in clerum tibi dixerat Vrsale quidam
 Et ius Cæsareum lædier atq̃ sacrum,
 Hictu ridebas hominem multumq̃ diuq̃
 Et merito, quid enim hoc stultius ac leuius?
 Qui præter tibi iura coqui notissima iuris
 Auditum nomen crederet esse aliud.

IN PICTVRAM FABVLAE GIGANTEAE.

En stolidi sine patre sati tellure Gigantes
 Montibus accumulant montes, ipsũq̃ minantur
 Cælicolũm regem supera detrudere ab arce.

Sed

Sed male uasana cedent sine pectore uires:

IN EOSDEM FULMINE DEPULSOS.

Iuppiter extractas disturbat fulmine moles

Ignibus inuoluens rapidis, monteisque uirosque.

Sic sic uis sine consilio, sic impia facta

Præcipitata ruunt superis ultoribus usque.

IN TABULAM PENTHEI TRUCIDATI.

Pentheia cernis Echioniden.

Hospitis Orgia qui Bromij

Spreuerat, impius ecce deo

Vindice iam malefacta luit.

Matris enim, Orgiadumque manu,

Dum fera creditur esse, perit.

Quam sceleri bene poena suo

Congruit, & mala digna malis.

IN PICTURAM EVROPAE STUPRATAE;

Hic qui à monte boues ad proxima littora uertit,

Aurea te, quis sit, uirga monere potest.

Tum testes aë, neque non talaria, testis

In flauo bicolor crine galerus erit.

Si rogitas quid agat, patrio subseruit amori.

Inscius, obsequio, furta dolosa tegens.

Raptor enim niuei latitat sub imagine tauri

Improbis, ac prædam per freta longa uehet.

Vt Cretam attigerit, mox taurus desinet esse

Iuppiter, & uirgo non erit ista diu.

Q 2 Quid

Quid non cæcus amor mortalia pectora cogat,
 Si taurum æthereum non piget esse Iouem?
 Aut quæ formosis satis est cautela puellis,
 Hic quoq; stuprator si metuendus erat?

IN FRONTE LIBELLI DONO MISSI EPI
 SCOPO ATREBATENSI. SCAZON.

Auibus sequundis uade charteum munus,
 Exile quanq; te breuis dicat uates.
 Liceat modo placere Præsuli docto.
 Precio lapillos uiceris & Erithreos.

IN FRONTE LIBELLI DE IMPERA
 TORIA MAIESTATE.

Christianum orbem tuenti qui fauetis Cæsari,
 Huic fauebitis libello, qui tuetur Cæsarem.

IN FRONTE ODARVM GVILIELMI.

Huc, siquidem pia, si pudica Musa
 Delectat, nihil hic uel inquinatum.
 Vel quod melle nocens tegat uenenum.
 CHRISTVM tota sonat chelis Guihelmi.

IN FRONTE LIBELLI BVSLIDIO
 DONO MISSI.

Non ego Bußlidia decus adfero bibliothecæ,
 Sed decus apponit bibliotheca mihi.

IN FRONTE ALTERIVS.

Non equidem ornabis tu Antoni bibliothecam.
 Te magis ornabit bibliotheca liber.

In cæcum

IN CAECVM TRAGOEDIARVM
CASTIGATOREM.

Quir adeo lector crebris offendere mendis?

Qui castigauit, lumine captus erat.

SVB PICTVRA VVLTVS CHRISTI.

Hic intuetur & intimos mentis sinus.

Fac tota niteant pectoris penetralia.

AGIT CARMINE GRATIAS PRO-
MISSO MVNERE.

Antistes sacer elegantiorum, ac

Princeps Carmiliane literarum,

En uersus tenuis tibi Poëta

Hos pro munere splendido rependit.

Hoc est scilicet, ære mutat aurum.

At quid tandem aliud deis uel ipsis,

Gratus sed tenuis referre uates

Possit, quàm numeros modosq; uerum

Largiri numeros tibi Petre, hoc est

Syluæ ligna, uago mari addere undas.

IN FRONTE ENCHIRIDII.

Nil moror aut laudes, leuis aut conuicia uulgi,

Pulchrum est uel doctis, uel placuisse pijs.

Spe quoq; maius erit mihi si contingat utrunq;

Cui CHRISTVS sapit, huic si placeo, bene habet.

Vnicus ille mihi uenæ largitor Apollo,

Sunt Helicon huius mystica uerba meus.

Q 3 Libellus

LIBELLVS DONO MISSVS

Mittere quir uerear magno leue munus amico
 Quum capiant summos thurscula pauca deos.

IOANNI OKEGO MUSICO SVM-
 MO, EPITAPHIVM.

Ergó ne conticuit
 Vox illa quondam nobilis,
 Aurea uox Okegi?
 Sic musicæ extinctum decus?
 Dic age, dic fidibus
 Tristes Apollo nanias.
 Tu quoq; Calliope
 Pullata cum sororibus
 Funde pias lachrymas.
 Lugete, quotquot musicæ
 Dulce rapit studium,
 Viruinq; ferte laudibus.
 Artis Apollinæ
 Sacer ille Phœnix occidit.
 Quid facis inuida mors?
 Obmutuit uox aurea
 Aurea uox Okegi,
 Vel saxa flectere efficax,
 Quæ toties liquidis
 Et arte flexilibus modis
 Per sacra tecta sonans,

Demulsi

Demulſit aures cœlitum
 Terrigenûmçq; ſimul
 Penitusçq; mouit pectora?
 Quid facis inuida mors?
 Vel hoc iniqua maxime,
 Aequa quod omnibus es.
 Sat erat tibi promiſcue
 Tollere res hominum,
 Diuina res eſt Muſica
 Numina quæ uiolas?

HENRICI EPISCOPI CAMERACEN

SIS EPITAPHIVM.

Henricus hic eſt, Bergicæ ſtirpis decus,
 Qui laude morum auita uicit ſtemmata.
 Gregis ſalute nil habuit antiquius,
 In quem pius paterna geſſit uiſcera.
 Hic incitatus amore miro cœlitum,
 Iacobe ſedem uiſit impiger tuam,
 Arcemçq; Petri uiſit, & Solymas ſacras.

DE EODEM.

Berganæ ſtirpis ſeptem de fratribus unum
 Condidit Henricum hoc inuida Parca loco.
 Ille gregis Cameracini præfulçq; paterçq;
 Cui ſimul & patriæ non ſibi, natus erat,
 Biſçq; Iacobæam uiſit pius aduena ſedem,
 Dehinc Romã, & Solymas uectus aduſçq; ſacras,

Sic

Sic pietate uagus, uirtute grauissimus, auum
Exegit felix & sine labe suum.

IN MAGNATEM QVENDAM, SED
FICTO NOMINE, QVI LAVDES
SVAS EXIGVO MVNVSCV-
LO PENSARAT.

Orrexit errorem meum
Lepide Marullus. nam mihi
Laudatus æquo largius
Nimium pusillo prodigum

Vatem redonat munere.
O pectus, o memorabilem,
Huius modestiam uiri.
Non uult cani, quæ non facit,
Vult & sileri quæ facit.
Proin pudendis præmijs
Inuitat ad palinodiam.
Inuitat ad silentium.
Non suadet hoc frugalitas
Tenaxq; Parsimonia,
Quum sannionibus quoq;
Fœdisq; Morionibus
Prolixa donet munera.
Quod ista donat uatibus,
Quæ dare minus q̄ nil dare est,
Pudore non uitio facit.

ODE DICOLOS, DISTROPHOS, ALTERO
uersu Heroico Hexametro, altero Iambico

Dimetro. De casa natalitia pueri

IESV, deq; paupere puerperio

uirginis deiparae Mariae.

Cquid adhuc ueterū sequimur spectacula

Huc huc frequentes currite. (rerū?

Hæc casa, quæ lacera & stat agrestibus hor

Nouum dabit spectaculum. (rida culmīs,

Quale nihil sacris proauū uidere uetustis,

Nihil uidebunt posteri.

Hic cuius tonitru tellusq; tremiscit & æther,

Teneris crepat uagitibus.

Hic orbis magni moderator maximus infans

Virginea mulget ubera.

His ego non stabulis augusta palatia Romæ

Felicia iudicem.

Non (operosa licet) Solomonia templa, nec auream

Lydi tyranni regiam.

Salue clara domus, cæloq; beatior ipso,

Partus sacrati conscia.

Iure tibi Iouis inuideant Capitolia falsi,

Diuis superba saxeis.

Aegyptus sancta inuideat cunabula, monstris

Finem datura turpibus.

R. Nec

Nec minus apta deo es, quod hiantibus undiq; rimis.
 Imbres & Euros accipis.
 Quod Iodicis egens, rigidoq; incommoda scæno
 Fœtus rubenteis excipis.
 Talia nascentem decuere cubilia CHRISTVM, ut
 Qui dedocere uenerit
 Fastum, nullaq; non suadentem turpia luxum,
 Non hic renident purpuræ,
 Sertâ ue frondea, non imitantes fulmina tædæ,
 Non mensa sumptuosior,
 Nec strepit officijs domus ambitiosa, nec alti
 Fouent puerperam thori.
 Pannosus iacet in duris præsepibus infans.
 Diuinus attamen uigor
 Emicat, & patrios uagitu dispuuit ignes.
 Sensere præsentem deum,
 (Quodq; licet) puero iumenta tepentibus auris
 Frigus decembre temperant.
 Vpilio calamis iisdem, quibus ante capellis,
 Agreste, sed pium canit.
 Aethereiq; chori uolitant cunabula circum,
 Ut mensibus uernis, apum
 Degenerem simul ac pepulere examina regem,
 Regi nouo, fauentibus
 Applaudunt alis, sublimemq; agmine tollunt.
 Sic turma cælitum duci

Circumfusa

Circumfusa suo, gaudens stupet, atq; iacentem
 Pronis adorat uultibus,
 Et natalitium sonat ad præsepia carmen.
 Coniux pudicus interim,
 Fusus humi, magnum trepidus ueneratur alumnum.
 Porrò puella, nobilis
 Pars bona spectacti, defixis hæret ocellis,
 Primumq; sese non capit,
 Sèq; suumq; stupens genitrix uirguncula partum.
 Nulli marito debitum.
 At simul eiecit pietas materna stuporem,
 Prædulce pignus corripit,
 Ac modo porrectis prohibet uagire papillis,
 Modo tepente frigidum
 Blanda fouet gremio, paruisq; dat oscula labris.
 Nunc pectori adprimit suo,
 Nunc blefo teneros inuitat murmure somnos,
 Amabili inuicem modo.
 Lætam prole deo uideas gestire parentem,
 Prolem parente uirgine.

DES. ERASMI ROTERODAMI EXPOSTV/
 LATIO IESV CVM HOMINE SVA
 PTE CVLPA PEREVNTE.

Vm mihi sint uni bona, quæ uel frõdea tel
 Vel olympus ingens continet, (lus,

R 2 Dicite

Dicite mortales, quæ uos dementia cepit?
 Hæc aucupari ut unde uis
 Malitis, quàm de proprio deposcere fonte,
 Adeo benigno, & obuio?
 Mendacesq; iuuet trepido, miseroq; tumulu
 Umbras bonorum persequi?
 Pauci me, qui sum ueræ largitor & autor
 Felicitatis, expetant?
 Forma rapit multos, me nil formosius usquàm est,
 Formam ardet hanc nemo tamen.
 Suspiciunt ceras, antiquaq; stemmata multi,
 At me quid est illustrius?
 Ut qui sim genitore deo deus ipse profectus,
 Genitrice natus uirgine.
 Vnde fit, ut mecum uix gestiat unus & alter
 Affinitatem iungere?
 Maximus ille ego sum cælicq; soliq; monarcha,
 Seruire nobis cur pudet?
 Diues item, & facilis dare magna, & multa roganti,
 Rogari amo, nemo rogat.
 Sumq; uocorq; patris summi sapientia, nemo
 Me consulit mortalium.
 Ipse ego sum ætherei splendorq;, decusq; parentis,
 Me nemo stupet, aut suspicit.
 Sum firmus iuxta, ac iucundus amicus amico,
 Me pariter, ac meas opes.

Candidus.

Candidus, atq; lubens charis impertio, nemo hanc
Ambit necessitudinem.

Sum uia qua sola cæli itur ad astra, tamen me
Terit uiator infrequens.

Cur tandem ignarum dubitat mihi credere uulgus?
Aeterna cum sim ueritas.

Pollicitis cur stulte meis diffidere perstas?
Cum sit nihil fidelius.

Autor ad hæc uitæ cum sim unicus, ipsa cæp uita
Cur sordeo mortalibus?

Lux ego sum, cur huc uertunt sua lumina pauci?
Dux, cur grauantur insequi?

Viuendi recte certissima regula solus.
Aliunde formas cur petunt?

Ipsè ego sum solus uera, & sine felle uoluptas,
Quid est quod ita fastidior?

Vnica pax animi, quin huc deponitis ægri
Curas edaces pectoris?

Si benefacta truces etiam meminere leones,
Referuntq; beluæ uicem,

Respondere ferè merito didicere dracones,
Si meminit officij canis,

Si redamant aquilæ, redamant delphines amantem,
Cur efferacior feris,

Me me non redamas homo? cui semel omnia feci,
Quem condidi, quem sanguine

R 3 Afferui

Afferui proprio, propriaeque à morte recepi
 Dispendio uitae uolens.
 Si bos agnoscit dominum, si brutus asellus
 Agnoscit altorem suum,
 Cur me solus homo male gratus, nosse recusas,
 Et conditorem, & uindicem?
 Vnus ego hic tibi sum cunctorum summa bonorum?
 Quid est quod extra me petas?
 Quorsum distraheris per tot dispendia grassans
 Laboriosa inertia?
 Sum placabilis, & pronus miserescere, quin hoc
 Miser ad asylum confugis?
 Idem iustus, & implacabilis ultor iniqui,
 Cur non times offendere?
 Corpus ego, atque animum nutu sub tartara mitto,
 Nostri metus uix ullum habet.
 Proinde mei desertor homo secordia si te
 Adducet in mortem tua,
 Praeteritum nihil est, in me ne reſice culpam,
 Malorum es ipse autor tibi.
 Nam quid adhuc superest? si te neque prouocat ardens,
 Suique prodiga charitas,
 O bis marmoreum pectus, neque mitigat unquam
 Adeo profusa benignitas,
 Si neque tantarum uel spes certissima rerum
 Expergeficit, & allicit.
 Si neque tartarea cohibet formido gehennae,

Nec

Nec ullus admonet pudor,
 Immo si durant magis hæc, adduntq; stuporem
 Tam multa, tamq; insignia,
 Vt facile immanesq; feras, chalybemq; petramq;
 Rigore uicto molliant.
 Quid faciat pietas, quibus artibus abstrahat ultro
 Deuota morti pectora?
 Inuitum seruare, nec est mentis, puto, sanæ,
 Et patria prohibet æquitas.

CARMEN IAMBICVM.

On inuenusto antiquitas ænigmate
 Studij magistram uirginem
 Finxit Mineruam, ac literarum præsides
 Finxit Camænas uirgines.

Nunc ipse uirgo matre natus uirgine,
 Præsideo uirgineo gregi.
 Et sospitator huius, & custos scholæ.
 Adsunt ministri uirgines,
 Pueros meos mecum tuentes angeli.
 Mihi grata ubiq; puritas,
 Decetq; studia literarum puritas.
 Procul ergo sacro à limine
 Morum arceant mihi literatores luem,
 Nihil huc recipiant barbarum.
 Procul arceant illiteratas literas,
 Nec regna polluant mea.

Sapphicum.

SAPPHICVM

Oeperit faustis auibus precamur.
Semper augescens meliore fato,
Hic nouæ sudor nouus officinæ,
Auspice IESV.

Hic rudis (tanquàm noua testa) pubes
Literas Graías, simul & Latinas,
Et fidem sacram, tenerisq; CHRISTVM
Combibet annis.

Quid fuit lata sobolem dedisse
Corporis forma: nisi mens & ipsa
Rite fingatur, studijsq; castis
Culta nitescat:

Stirpe ab hac sensim noua pullulabit
Ciuium proles, pietate iuxta, ac
Literis pollens, breuiterq; regno
Digna Britanno.

Ludus hic syluæ pariet futuræ
Semina, hinc diues nemus undequaq;
Densius surgens decorabit Anglum
Latius orbem.

IMAGO PVERI IESV IN LVDO LITE-
rario, quem nuper instituit Coletus.

Discite me primum pueri, atq; effingite puris
Moribus, inde pias addite literulas.

Carmē

CARMEN PHALECIVM.

Sedes hæc puero sacra est IESV,
 Formandis pueris dicata. quare
 Edico, procul hinc faceffat, aut qui
 Spurcis moribus, aut inerudita
 Ludum hunc inquinet eruditione.

ALIVD.

Quin hunc ad puerum pueri concurritis omnes?
 Vnus hic est uitæ regula, fonſq; piæ.
 Hunc qui non ſapiat, huius ſapientia ſtulta eſt,
 Abſq; hoc uita hominis mors (mihi crede) mera eſt.

CHRISTIANI HO-

MINIS INSTITVTVM ERASMI

ROTERODAMI.

Ad Galat. Quinto. Valet in CHRISTO fides,
 quæ per dilectionem operatur.

FIDES.

CREDO. PRIMVS ARTICVLVS.

Confiteor primum ore pio, uenerorq; fideli
 Mente deum patrem, uel nutu cuncta potentem.
 Hunc, qui ſtelligeri ſpacioſa uolumina cæli,
 Et ſolidum omniparæ telluris condidit orbem.

S Et in

ET IN IESVM. II.

Eius item gnatum IESVM, cognomine CHRISTVM.
Quem dominum nobis agnoscimus ac ueneramur.

QVI CONCEPTVS. III.

Hunc MARIA afflatu diuini numinis, aluo
Concepit uirgo. peperit purissima uirgo.

PASSVS SVB PONTIO. IIII.

Et graue supplicium immeritus damnante Pilato
Pertulit, infami suffixus in arbore mortem
Oppetit, tumulatus homo est, claususq; sepulchro.
Interea penetrat popularior ad infera regna.

TERTIA DIE. V.

Mox ubi tertia lux mœsto se prompserat orbi,
Emerfit tumulo, superas rediuiuus in auras.

ASCENDIT. VI.

Inde palam ætheream scandit sublimis in arcem
Illic, iam dexter patri assidet omnipotenti.

ITERVM VENTVRVS EST. VII.

Idem olim rediturus, ut omnem iudicet orbem,
Et uiuos pariter, uitáq; ac lumine cassos.

CREDO IN SPIRITVM. VIII.

Te quoq; credo fide simili spirabile numen
Halitus, afflatusq; dei sacer, omnia lustrans.

SANCTAM ECCLESIAM. IX.

Et te confiteor sanctissima concio, qua gens
Christigena arcano nexu coit, omnis in unum

Corpus.

Corpus, & unanimis capiti sociatur IESV.
Hinc proprium nescit, sed habet communia cuncta.

REMISSIONEM PECCATORVM. X.

Hoc equidem in cœtu sancto, peccata remitti
Credo, uel ijs sacro fuerint qui fonte renati.
Vel qui diluerint ultro sua crimina fletu.

CARNIS RESVRRECTIONEM. XI.

Nec dubito, quin exanimata cadauera sursum
In uitam redeant, animas sortita priores.

VITAM AETERNAM. XII.

Vtraq; pars nostri corpusq; animusq; deinceps
Iuncta simul, uitam ducent sine fine perennem.

SACRAMENTA. VII.

Hoc quoq; persuasum est, ecclesia mystica septem
Munera dispensat, quæ sacramenta uocantur.
Hinc uariæ dotes, & gratia plurima menti
Cælitus inferitur, si quis modo sumpserit apte.

ORDO. I.

Ordine nanq; sacro, confertur sacra potestas
Ut fungare ministerijs, CHRISTO auspice, sanctis.

MATRIMONIUM. II.

Munere coniugij nati hunc prodimus in orbem,
Vsq; adeo pulchri, pulcherrima portio, mundi.

BAPTISMVS. III.

Munere baptismi longe felicius ijdem
Q̄ prius, in te CHRISTE renascimur, atq; nouamur.

S 2 Confirmatio

CONFIRMATIO. IIII.

Deinde in amore dei, nos confirmatio sacra
Constabit, mentemq; inuicto robore durat.

EUCHARISTIA. V.

Mysticus ille cibus (Græci dixerunt synaxin)
Qui panis uinique palam sub imagine, CHRISTVM
Ipsum præsentem uere exhibet, intima nostri
Viscera, cælesti saginat, & educat esca,
Inque deo reddit uegetos, & reddit adultos.

POENITENTIA. VI.

Si quem forte deo capitalis reddidit hostem
Noxia, continuo metancea medebitur illi.
Restituet lapsum, rescissaque fœdera rursus
Sarciet, offensi placabit numinis iram,
Commisli modo poeniteat, pigeatque nocentem,
Isque uolens peragat præscripta piamina culpæ.

VNCTIO. VII.

Vnguinis extremi munus nos munit, & armat,
Migrantemque animam per summa pericula, tuto
Transmitit patriæ, & superis commendat euntem.

AMOR DEI.

Hæc est indubitata fides, cui pectore certo
Nixus, amabo patrem super omnia cunctipotentem,
Qui me condideritque, & in hunc produxerit orbem.
Rursus amore pari dominum complectar IESVM,
Qui nos asseruit, precioque redemit amico.

Spiritum

Spiritum item sanctum, qui me sine fine benigno
 Afflatu fouet, atq; animi penetralia ditans.
 Dotibus arcanis, uitali recreat aura.
 Atq; hic ternio sanctus, & omni laude ferendus,
 Toto ex corde mihi, tota de mente, supremis
 Viribus, obsequio, meritóq; coletur honore.
 Hunc unum reuerebor, & hoc semel omnis in uno
 Spes mea figetur, hoc omnia metiar uno.
 Hic propter sese mihi semper amabitur unus.
 Post hunc haud alia ratione, ac nomine charus
 Ipse mihi fuero, nisi quatenus omnis in illum
 Ille mei referatur amor, fonteinq; reuisat.

FUGA PECCATI

Culpam præterea fugiam pro uiribus omnem,
 Præcipue capitale tamen uitauero crimen.
 Quod necat atq; animam letali uulneret ictu.

SVPERBIA. INUIDIA. IRA.

Ne fastu tumeam, ne uel liuore maligno
 Torquear, aut bili rapiar feruente, cauebo.

GVLA. LVXVRIA. PIGRITIA.

Ne uel spurca libido, uel insatiabilis alius
 Imperet, enitar, ne turpis inertia uincat.

AVARITIA:

Ne nunquam saturanda fames me uexet habendi,
 Plus satis ut cupiam fallacis munera mundi.

S ; Fuga

FUGA MALORVM HOMINVM.

Improba pestiferi fugiam commertia cœtus
Omnia, summo animi conatu, próq; uirili.

STVDIVM PIETATIS.

Atq; huc incumbam neruis ac pectore toto,
Vt magis atq; magis superet mihi gratia, uirtus,
Augescatq; piæ diuina scientia menti.

ORATIO.

Orabo, superosq; precum libamine puro
Placare adnitar, cum tempore sedulus omni,
Tum uero eximie, quoties lux festa recurret.

FRUGALITAS VICTVS.

Frugales epulæ semper, mensæq; placebit
Sobria mundicies, & auari nescia luxus.

IEIUNIUM.

Seruabo reuerens, quoties ieiunia nobis
Indicit certis ecclesia sancta diebus.

MENTIS CVSTODIA.

Sancta uti sint mihi secreta penetralia mentis,
Ne quid eò subeat scœdum ue, nocens ue, studebo.

LINGVAE CVSTODIA.

Ne temere iuret, ne unquam mendacia promat,
Turpia ne dictu dicat mea lingua, cauebo.

MANVS CVSTODIA.

A furto cohibebo manus, nec ad ulla minuta
Viscatis mittam digitos, & si quid ademptum

Cuiq;

Cuiquàm erit, id domino properabo reddere iusto.

RESTITVTIO REI FORTE REPERTAE.

Id quoq; restituum, si quid mihi forte repertum est.

Me penes haud patiar prudens aliena morari.

AMOR PROXIMI.

Nec secus atq; mihi sum charus, amabitur omnis

Proximus, est autem (ni fallor) proximus ille

Quisquis homo est, ac sic ut amor referatur amici

In CHRISTVM, uitamq; piam, ueramq; salutem,

Huic igitur fuerit quoties opus, atq; necesse,

Sedulus officio corpusq; animumq; iuuabo,

Vt mihi succurri cupiam, si forsitan egerem.

Id tamen in primis præstabo utriq; parenti,

Per quos corporeo hoc nasci mihi contigit orbe,

Tum præceptorî, qui me erudit, instituitq;

Morigerus fuero, ac merito reuerebor honore.

At rursusq; dulcisq; scholæ, studijsq; sodales,

Semper (uti par est) sincero amplectar amore.

ASSIDVA CONFESSIO.

Si quando crimen fuero prolapsus in ullum,

Protinus enitar, pura ut confessio lapsum

Erigat, ac iusta tergatur noxia pœna.

SVMPTIO CORPORIS CHRISTI IN VITA:

Ast ubi sacratî me ad corporis atq; cruoris

Cælestes epulas pietasq; diesq; uocabit,

Illotis manibus metuens accedere, pectus

Ante

Ante meum, quanta cura, studiôq; licebit,
Purgabo maculis, uirtutum ornabo nitelis.

MOREVS.

Porro ubi fatalis iam terminus ingruet æui,
Extremuinq; diem cum morbus adesse monebit,
Mature sacramentis me armare studebo,
Atq; his muneribus, quæ ecclesia sancta ministrat
Christigenis, reteget confessio crimina uitæ
Sacrificio, sumam CHRISTI uenerabile corpus.

MORS.

Quod si uicinæ propius discrimina mortis
Urgebunt, supplex accersam qui mihi rite
Oblinat, ac signet sacro ceromate corpus,
Atq; his præsijs armatus, sic uti dignum est
Christicola, forti ac fidenti pectore, uita
Decedam, bonitate dei super omnia fretus,

HOC FAC ET VIVES.

IN LAVDEM MICHAËLIS ET ANGE-
lorum omnium, Ode dicolos hendecasyllaba
Sapphica, suffigenda in tem-
plo Michaëli sacro.

Cælitum princeps Michaële, & omnes
Spiritus sacri, libeat precamur
Supplicum uotis tribuisse pronas
Cælitus aures.

Sordidæ,

Sordidæ sed ne merito canentum
 Sordeant odæ, citus huc ab arce
 Deuolet fulgente, Seraph decoris
 Igneus alis.

Qui foco sacro usq; calentis aræ
 Calculum uiuum rapiens (ut olim)
 Applicet nostris placidus labellis
 Oraq; tergat.

Luridæ quicquid maculæ, perurat,
 Desidem pellens animo teporem.
 Igneas cantent acies (ut æquum est)
 Ignea uerba.

Porro tu primas tibi uendicato
 Carminis partes Michael beate,
 Primipilari duce quo triumphant
 Agmina cæli.

In quibus luces, itidem ut Pyropus
 Nobiles inter radiat lapillos,
 Vt ue formosus socia inter ardet
 Lucifer astra.

Ius tibi summum necis atq; uitæ,
 Tradidit magni moderator orbis.
 Tu potes seruare probos, & idem
 Perdere fontes.

Tu piorum tutor & aduocatus,

Tu dei in templo nitidas ad aras,

T Vifus

Vifus es dextra tenuiffe plenam
Thuris acerram.

Inde furgens fumus odore multo,
Ibat ad fummi folium tonantis,
Ac dei nares liquidi iuuabant.

Dona uaporis.

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, cantu procul audiendo
Squalidis olim gelida exciebis

Funera buftis.

Quàm dedit lætos pia turba plaufus,
Cum graui cælum quateret ruina,
Hostis & ferpens ueterator, acri
Non fine pugna.

Illi sublimes subito sub auras
Emicans, feptem (ftupuere cuncti)
Ora tollebat, colubris tumebant

Colla trecentis.

Flammeis ardens oculis, auernum
Virus efflabat furiale monftum,
Fulminisq; inftar, piceos uomebat
Faucibus ignes.

Te nihil terret rabies minacis
Beluæ, fed uî domitam fuperna,
Cogis abforptam, fuperas ad auras

Reddere prædam.

Quæ

Quæ tuas fulvas fugitat sub alas
 Læta, præfenti sed adhuc periclo
 Palpitans, elapsa uelut rapaci
 Ales ab ungui.

Ergo ne quid iam trepident, cadauer
 Triste deturbas, labat ac labantis
 Pondus exhorrens, aperit profunda
 Tartara tellus.

Non secus, quàm si Siculo Peloro
 Pendulum in fluctus abeat cacumen,
 Territum cedit, refluumq; late
 Dissilit æquor.

Ferreis illic domitus catenis,
 Horridum quassat caput, ac minatus
 Multa nequicquàm, furibundus iras
 Voluit inanes.

Te manet palma ò Michael suprema.
 Te noui plausus, tibi non iniquas
 Impius pœnas dabit Antichristus,
 Orbe leuato.

Lætus idcirco meritos uterq;
 Orbis, en hymnos canit, altus æther
 Indyto gaudet duce, gaudet æque
 Præsida tellus.

At meri cantus celebrantur isthic,
 Hic (uti res sunt uariæ atq; mixtæ)

T 2 Reddimus

Reddimus proni querulis remixta
Carmina uotis.

En uides, quantis miseri premamur
Cladibus (nostro merito fatemur)
Tota proh cæci terimus nefandis
Sæcula bellis.

Si tibi haud frustra data cura nostri est,
Si tibi pax non temere uocablum
Mutuat, belli procul o cruentos
Pelle furores.

Fac tua lenis prece, rex olympi,
Vindicem condat miseratus ensem,
Ferias donet, referatq; fessis
Ocia terris.

DE SINGVLARI

LAVDE GABRIELIS ANGELI.

Equibus digne recinemus odis
Gabriel, quem rite chorus supernus
Proximum primo colit: O tonantis
Armiger alti.

Illius tu strenuus administras
Bella, nec quisquàm melior, piorum
Castra tutari, & rabidas nocentum
Frangere uires.

Tutenes

Tu tenes oracula sacra, te olim
 Nuncio, casus didicit futuros,
 Ille quem infanti leo gaudet atrox
 Lambere rictu.

Tu Zachariæ uetulo marito,
 Thura dum festis adolet sacellis,
 Pignoris feri subitus stupenti
 Nuncius adstas.

Cuncta quid frustra sequimur canendo,
 Illius dulce est meminisse nunci,
 Lætius quo nil lachrymosus unquam
 Audiit orbis.

Nec salus olim, neq; spes salutis
 Vlla erat, sed mors stygijs profecta
 Sedibus, gentem rapiabat omnem,
 Vindice nullo.

Tum nouas autor meditatus artes,
 Ipse ut inuisat homo factus orbem,
 Te rei tantæ Gabriel, ministrum
 Deligit unum.

Aduola terris, ait, & saluta
 Virginem, matrem mihi mox futuram,
 Fac sacramentum tege, ne ille sciscat
 Callidus hostis.

Sic opus facto, neq; plura fatus
 Ille, tu lapsu placido uolucres

Diffecas nubes, decorasq; pictis

Aethera pennis.

Qualis aduersos feriente nimbos

Sole, resplendet (monumenta pacti

Iris antiqui) uarioq; cælum

Cingit amictu.

Vidit obliquis oculis uolantem

Dextero cælo, metuitq; latis

Incubans terris draco, luridoq;

Palluit ore.

Tecta tu pernix Nazaræa tangis,

Mox & illapsus thalamis pudicæ

Virginis, mandata refers sereno

Regia uultu.

Nostra cui primum hic lyra gratuletur,

Hæsitat, mundó ne malis leuato,

An deo scætæ potius puellæ,

An tibi diue

Conscio mentis, meritoq; summis

Rebus accersi, tibi tam sacrato,

Tamq; felici licuit uel uni

Munere fungi.

Noster ò salue bone pacifer, qui

Surculum adportans oleæ uirentem,

Nuncias primus, meliora merfis

Sæcula terris.

De laude

DE LAVDE

RAPHAËLIS.

Roxime primis Raphaël canere,
 Ordinis pars non humilis superni,
 Tute nam clarum comitem duobus
 Tertius addis.

Ò salus, ac certa hominum medela
 Rebus afflictis, ope cuius olim
 Reddito uídit reducem Thobias
 Lumine gnatum.

Nec modo saluum, sed & ære largo
 Diuitem, multa serie dientum
 Diuitem, ac longis gregibus, nouaq;
 Coniuge lætum.

Ethnici Phœburñq; genusq; Phœbi,
 Saxeos olim coluere diuos.

Hos rati morbis dubijs rogatam
 Ferre salutem.

Nos magis nos te colimus, potentem
 Vel nigro manes reuocare ab Orco,
 Rursus & pigris animam liquentem
 Spargere uenis.

Tu simul membris, simul ò medere
 Mentibus præsens opifer, luemq;

In tuos

In tuos euheu male sæuientem
Exige terris.

DE OMNI BUS ANGELIS.

Ec tacendi estis proceres, ducesq;
Cæteri nobis, breuiterq; cuncti
Milites regis ditione late
Cuncta tenentis.

Ambitu quem ter triplici triformem
Dextera leuaq; frequentiores
Cingitis, quàm nocte silente plenam
Sydera lunam.

O salutandi nouies beati,
Ocium quorum mala nulla terrent,
Certa quos diui beat intuentes
Copia uultus.

Inuidet uestræ miser ille forti,
Eminus sedes quotiens ademptas
Suspicit frendens, & inauspicati
Pœnitet ausus.

Vespero quondam similis rubenti
Inter æternos rutilabat ignes.
At simul regis diadema miles
Ambijt audax,

Iam

Iam pares uoluens animo cathedras
 Flammeo telo, grege cum sequaci
 Ictus eiectusq; rudem ruina
 Terruit orbem.

Excipit partim caua Styx ruenteis,
 Abditur lucis bona pars opacis,
 Curseat magnum per inane, multo
 Plurima turba.

Densior, q̄ Cecropijs in hortis,
 Tinnulos aris crepitus secuta,
 Euolant examina, quamq; caelo
 Decidit imber.

Pugnat hoc unum hæc uigil improboq;
 Omnis incumbit studio, pios ut
 Distrahat, tundat, geminoq; raptos
 Funere perdat.

Ah nefas, quantum daret illa stragem?
 Cui salus tandem? nisi frangeretur
 Obuijs uobis furor, & nocendi
 Diralibido?

Vestra nos tutela fidelis ortos
 Excipit, nec luce prius relinquit.
 Semper hac freti nihili furentem
 Ducimus hostem.

Imus hac tuti tumidum per æquor,
 Asperas tuti penetramus alpeis,

V Viuimus

Viuimus uestro, morimurq̄ demum
Munere tuti.

Vos parum firmis dare robur, ijdem
Anxios nostis gemitus leuare
Nuncijs felicibus, ac subinde
Visere castos.

Cælici ciues, adeone uobis
Exules curæ sumus, ut uacet sic
Obsequi nobis, pigeatq̄ nunq̄
Sortis iniquæ?

Nunciij crebri uolitatís, inter
Arduos cælos, humilesq̄ terras,
Hinc preces fertis querulas, at istinc
Dona refertis.

Porrò nos tantis meritis (quod unum
Possumus) gratos memori camœna
Reddimus cantus, ferimusq̄ templis
Dona dicatis.

Ferías anno referente sacras,
Cælat hic festus simulacra fumus,
Hic chorus supplex manibus facessit
Vota supinis.

Quæ patris summi penetrent ad aures
Semper, ac per uos rata sint precamur,
O patroni præsidiumq̄ felix
Christigenarum.

ERASMI ROTERODAMI CARMEN IAMBICUM
 cū, ex uoto dicatum uirgini Vualsingamicæ
 apud Britannos.

ὦ χαίρ᾽ ἱησοῦ μήτηρ ἑυλογημένη,
 μόνη γυναικῶν θεοτόκος ἡγῆ παρθένος.
 Ἄλλοι μὲν ἄλλας σοὶ διδῶσι δωρέας,
 ὁ μὲν γε χρυσόν, ὁ δὲ πάλιν τὸν ἄργυρον.
 Ὁ δὲ τιμίως φέρωμ χαρὶζέῃ λίδωρ.
 Αἰδῶμ ἅπαντῶσ' οἱ μὲν ὑγιαίνων δέμας,
 Ἄλλοι δὲ πλοστῆμ, καὶ τινες γυναικίς
 κυῶντ᾽ ἕρατῶν ὄνομα ἐλπίζων πατρῶος.
 Πυλὶς τινὲς γέροντ᾽ αἰῶμας λαχῆμ.
 Αὐτὸς δ' ἄκοιδος, ἐμυλῆς, πένης γ' ὄμως
 Στίχους ἕνεγκας, οὐ γὰρ ἔξεστ' ἄλλοι
 Δόσεως ἀμοιβῶν ἐντελεσάτης, γέρας
 μέγιστον αὐτῷ, θεοσιβῆ πλὴν καρδίαμ
 πασῶν δ' ἄπαξ ἄμαρτιῶν ἐλθούθεραμ.

ΕΥΧΑΪ Τῶ ΕΡΑΣΜῶ.

EPITAPHIUM SCVRRVLAE temulenti. Scazon.

Pax sit uiator, tacitus hos legas uersus,
 Ut sacra uerba mussitant sacerdotes,
 Ne mihi suauem strepitus auferat somnum,
 Repetatq; uigiles ilico sitis fauces.
 Nam scurrula hocce sterto conditus saxo,
 Quondam ille magni clarus Euij mystes,
 Ut qui bis octo lustra perbibit tota,

V 2

Oculis

Oculis profundus, deinde somnus obrepfit,
 Ut fit, benigno membra cum madent Baccho,
 Atq; ita peractis suauiter bonis annis,
 Idem bibendi finis atq; uiuendi
 Fuit, sed etiam me aliquis ebrium credat,
 Aut somniare, qui ista dormiens dicam.
 Vale uiator, iam silenter abscede.

ENCOMIUM SELESTADII CARMI-
 NE ELEGIACO PER ERASMV-
 M ROTERODAMVM.

Obile Silestadiū, tua q; pomeria primus
 Signans, tam dextris cōdidit auspicijs?
 Vnde tibi Genius tā felix, tāq; benignus?
 Sydera nascenti quæ micuere tibi?
 Cum uidearis enim, neq; muro insigne capaci,
 Plebe nec innumera diuitijsue scatens,
 Urbibus in cunctis, tamen haud felicior ulla est
 Quotquot Cæsarea sub ditione uigent.
 Non ego iam memoro, quod fertilis undiq; campus
 Adiacet, & segetem prosperat alma Ceres.
 Quodq; hinc uitiferos monteis; hinc ditia Rheni
 Flumina prospectas, grata quod aura fouet.
 Cōmoda bella, sed hæc tecum cōmunia multis.
 Dotibus hisce simul uinceris, & superas.
 Illa tibi propria est, quod & una, & parua, tot ædis
 Virtute insigneis ingenioq; uiros.

Totpa

Tot pariter gemmas, tot lumina fundis in orbem,
 Quot multis alijs uix genuisse datum est.
 Doctrinæ proceres tot habes, quot proditor ille
 Vix belli proceres occulisset equus.
 Quam nō Vuimphlingus, quā nō Spiegellius urbem,
 Quam non Kirherus nobilitare queat?
 Vnde tibi Sapidus, doctis quoq; dignus Athenis?
 Vnde sacer Phrygio, Storkius unde tibi?
 Vnde tibi Arnoldus, Musis excultus, & unde
 Matthias niueo pectore Schurerius?
 Ut fileam reliquos, non te satis ille Beatus
 Rhenanus, lingua doctus utraq; beat?
 Quæ tibi cum liquido tacita est cognatio cælo?
 Num quod Palladia numen ab urbe fauet?
 Corpora gignit humus, mens æthere manat ab alto.
 Membra aliæ pariunt, tu paris ingenia.
 Quis non inuideat tam splendida commoda, ni quod
 Non tibi, sed mundo fertilis, ista paris.
 Gloria te penes est unam, sed fructus ad omnes
 Peruenit, humanum quâ patet orbe genus.
 Hæc memor hospitij, tibi carmina panxit Erasmus
 Haud lepida, at grata qualiacunq; cheli.
 AD SEBASTIANVM BRANT ARCHIGRAM-
 mateum urbis Argentineñ. Phalecium Erasmi.
 Ornarunt alios suæ Camœnæ,
 Ornas ipse tuas magis Camœnas.

Multos patria reddidit celebres,
 Urbem tu celebrem, celebriorem
 Multo constituis Sebastiane,
 Lingua, moribus, eruditione
 Libris, consilio, seueritate.
 Sic cum scenore plurimo rependis
 Acceptum decus, è tuo uicissim
 Illustrans, patriamq; literasq;.

AD THOMAM DIDYMV AVCVPA-
 RIVM POËTAM LAVREA-
 TVM, ERASMI ROT.

CARMEN.

Quas mihi transcribis doctissime Didyme laudes,
 Ut sunt maiores, quàm quas agnoscere possim,
 Ni prorsus frons nulla foret, sic rursus eadem
 Sunt adeo doctæ, taliq; è pectore natæ,
 Ut minime libeat, quas das rescribere. Veras
 Esse perinde optans, quàm sunt lepidæ, atq; uenustæ.
 His ego non sanè placeo mihi. Tu mihi Vates
 Lauro digne places. nam dum me reddere magnum
 Carmine magnifico docte conniteris, ipsum
 Te ostendis uere magnum, uerèq; stupendum,
 Ut qui uiribus ingenij possis Elephantum
 Reddere de musca, nihiliq; attollere tricas.
 Sed quo iudicium minus approbo, maxime Vates
 Hoc mage lator amore tuo, candorèq; mentis.

Des.

DES. ERASMI ROTERODAMI CARMEN
 IAMBICVM AD ANDREAM AM-
 MONIVM LVCENSEM, INVI-
 CTISSIMI REGIS ANGLO-
 RVM À LIBELLIS.

Vicunq; dotes reputet Ammoni tuas,
 Oculisq; totum lustret admotis prope
 Oris decus, proceritatem heroicam,
 Vultuq; toto & uniuerso corpore

Bene temperatam dignitate gratiam,
 Nitentium blandum uigorem luminum,
 Linguaeq; plectrum tam suaue tinniens,
 Mores dehinc horas ad omneis commodos,
 Facileis, amicos, melle melleos magis,
 Veneres, lepores, gratias, risus, iocos,
 Mitem indolem, mentisq; candorem nouum,
 Mireq; mixtam simplicem prudentiam.
 His pectus adde sordido auersum lucro,
 Dextramq; quam pro sorte largiusculam.
 Iam quam benigni uena diues ingeni?
 Quot animus unus expolitus literis?
 Ac rursus his par addita est facundia.
 Demum uniuersa haec rara condit comitas,
 Et improbi liuoris arcet fascinum
 Modestia iucunditas, cum dotibus
 In tam superbis, nil superbum in moribus.

V + Haec

Hæc quisquis inquam pensitet, tot affatim
 Congesta in unum, nonne merito dixerit:
 Soli parentem fuisse naturam tibi,
 Contra nouercam cæteris mortalibus.
 Horum licet tibi ipse debes pleraq;
 Restant tuæ fortuna iam partes, uti
 Dotes ita amplas, opibus exæques tuis,
 Nisi uis uideri aut cæca planè aut inuida.

AD LVCAM PALIVRVM RVBEAQVEN
 SEM EPISCOPI BASILEIENSIS

CANCELLARIVM, ERAS.

ROT. CARMEN.

LVCÆ PALIVRO RVBEAQVENSIS

ERASMVS ROTERODAMVS

EX TEMPORE.

Exhaustum immodico nouale cultu
 Mentitur queruli spei coloni.
 Effæctum ingenium labore longo,
 Nil dignum parit hoc amore nostro
 Quo te prosequor unice, inter omneis
 Mellitissime Paliure amicos,
 Nec dignum meritis tuis, nec ipsi
 Quod respondeat eruditioni,
 Quod solum licet, hoc in omne tempus
 Præstabo, ex animo medullitusq;
 Nostrum (sic meritum est) amabo Lucam.

In fugam

IN FUGAM GALLORVM INSEQVENTIBVS
 Anglis apud Morinum, AN. M. D. XIII. Scazon
 Des. Erasmi Roterodami. Alludit ad
 carmen Martialis de Catone.

Audiuit olim censor ille Romanus,
 Ludos iocosæ quando noueras Floræ
 Cur in theatrum Cato seuerè uenisti?
 An ideo tantum ueneras ut exires?
 At iure nunc imbellis audiat Gallus,
 Ludum cruenti quando noueras Martis,
 Animos ferocis quando noueras Angli,
 Quid quæso in aciem timide Galle prodisti,
 Ferro minaci splendidas agens turmas?
 An ideo tantum ueneras, uti foede
 Fugiens sequenti terga uerteres hosti?
 Ac si pedum certamen esset, haud dextræ.
 Cato foeminas uidere non potest, Gallus
 Viros. Cato mutare potest non uultum,
 Gallus nequit mutare pectus ignauum.

CVM MULTOS MENSES PERPETVO PLU-
 isset, & per unã modo dieculã se mundo sol osten-
 disse, rursusq; nõ minus odiose q̃ antea plue-
 ret, ERASMVVS Basileã repetēs, in itinere
 sic lusit in Iouem, AN. M. D. XV.

Menses cum propè Iuppiter per octo
 Vota surdus ad omnium pluisset,

Agros

Agros iam male perdidisset omneis,
 Vexasset fegetesq; uineasq;
 Tandem desierat, pudore credo,
 Et tandem licuit uidere solem,
 Quem migrasse polo, timebat orbis,
 Aeternam ratus imminere noctem.
 Vix dum sesquidiem nitere passus
 Obducit nebulisq; nubibusq;
 Totum quâ patet undequâq; mundum.
 Ac rursus similis sui esse pergit.
 Istoc si moderere pacto olympum,
 Nec quicq; es nisi nubium coactor,
 Quis non officium probet gigantum?
 Et cognomina consueta uertens,
 Pessimum uocet, infimumq; diuûm?

EPITAPHIUM PHILIPPI COENO-
 BITAE CLUNIACENSIS.

- Viator. Isti cur lubet assidere saxo,
 Cum toto Pietas choro sororum?
 Pietas. Hic noster iacet unicus cateruæ
 Vindex, ille Philippus, ille dudum
 Cœtus gloria prima Cluniaci.
 Viator. Luctum at pulla solet decere uestis,
 Vos albis uideo nitere totas.
 Pietas. Cuius tam niuei fuere mores,
 Cui tam candida sit peracta uita,

Huius

Huius funera non puto decere
Aut pulla, aut lachrymis nigrandum.

ERASMVS ROTERODAMVS GVILIEL/
MO NESENO CALAMVM DONO
DEDIT CVM HOC EPI/
GRAMMATE.

CALAMVS LOQVITVR.

Tantillus Calamus, tot, tanta uolumina scripsi
Solut, at articulis ductus Erasmiacis.
Aediderat Nilus, dederat Reuchlinus Erasmo,
Nunc rude donatum, me Gulielmus habet.
Isc̄ sacrum Musis seruat, Phœboc̄ dicatum,
Aeternæ charum pignus amicitia,
Ne peream obscurus, per quem tot nomina noscet
Posteritas, longo nunquam abolenda die.

EPIGRAMMATVM

DES. ERASMI

ROTERODA

MI, FINIS:

A97835

III

LIBRARIATA

Historiam non parvalem

BASILEAE APVD IO.
 FROBENIVM MEN
 SE MARTIO, AN.
 M. D. XVIII.